

Ex libris Joannis Beuloui Metæ. Dñs.
1738.

61
-5

Sine scriptura

J. Ludovico Rague et Batt
medal et Mynungae dñe
1878.



598-

Bibliotheca Rague
vol 301



TRACTATUS
DE
FEBRIBUS.

TRACTATUS

DE

FEBRIBUS

TRACTATUS
DE
FEBRIBUS
ANTONII FIZES

REGIS Consilarii & Medici, nec-non
in almâ Monspeliensium Medicorum
Academiâ Chymiæ Professoris, in ce-
lebri Juris Facultate Matheseos Pro-
fessoris antiqui, nunc Serenissimi Du-
cis Aurelianensis Medici primarii.

*Editio tertia aliis verè correctior &
emendatior.*

Ad usum
Beuloui
Medici



Joannis
& Mico
Dris.

1758.

HAGÆ-COMITUM;

Sumptibus PETRI DE HONDT
Typographi & Bibliopolæ.

M. DCC. LIIL

INDEX CAPITUM.

CAPUT I. De Febre in genere,	pag. 1
CAP. II. De differentiis Februm,	29
CAP. III. De Febre ephemerâ seu Diariâ,	37
CAP. IV. De Synocho imputri,	42
CAP. V. De Febre putridâ,	51
CAP. VI. De Febre malignâ,	91
CAP. VII. De Febre ardente,	139
CAP. VIII. De Febre acutâ humoralî symptomaticâ,	162
CAP. IX. De Febre non humoralî,	168
CAP. X. De Febre hecticâ,	185
CAP. XI. De Febre lentâ symptomaticâ,	219
CAP. XII. De Febribus intermit- tentibus in genere.	236

CAP. XIII. De Febre quotidianâ ;	264
CAP. XIV. De Febre tertianâ ,	276
CAP. XV. De Febre duplici ter- tianaâ ,	296
CAP. XVI. De Febre quartanâ ,	299



TRACTATUS



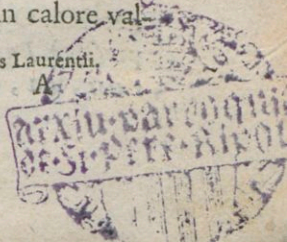
TRACTATUS DE FEBRIBUS.

CAPUT PRIMUM

De Febre in genere.

FEBRIS, morbus omnium
frequentissimus, vitali prin-
cipio directè adversus, atque
sive per se afficiat morbusque
essentialis sit, sive alterius morbi existat
effectus seu Symptoma, majorem mor-
taliū partem de medio tollens, à
verbo sabino veteris latinitatis *Februo*,
id est depuro (a) forsan dicta est. Ea au-
tem à Græcis appellata fuit *Puretos* à
voce *Pur*, quæ ignem significat, quod
Febrientes ardere plerumque videantur,
ipsiusque essentiam Prisci in calore val-

(a) Vid. Dictionar. vet. Latinitatis Laurentii.



dè accenso & præternaturali reposuerint.

Ut ut autem morbus frequens adeo à Medicis observetur, intereà tamen nequè de notis ejus caracteristicis constat apud eos nequè de ejus essentiâ. Quippè quòd alii Febrem per calorem præternaturalem determinant, ut *Fernelius* cum Priscorum turbâ, alii verò neutiquam. Et sanè præternaturalis ille calor Febrem non ponit, cùm is sæpè observetur sine Febre, & vicissim afficiat sæpissimè Febris ipsa sine calore, ut ingruentibus pluribus Febribus continuis earumve exacerbationibus, ut initio accessionum Febrilium, ut in nonnullis Febribus malignis, epidemicis & castrensibus, *Algidis* vulgo nuncupatis; cùm etiam in Febribus malignis calor à naturali non multùm abscedere soleat, imò sæpè ei similis sit.

Quærendum itaquè signum Febris Pathognomonicum, de quo non ambigat apud Medicos. In eo autem consentiunt Practici omnes toties ægros febrire, quoties observatur in eis frequentia pulsus cum læsione in functionibus notabili. Quamobrem definienda Febris practicè *Pulsus frequentia præternaturalis*, seu, quod idem est, *pulsus fre-*

quentia, cum notabili & constanti functionum lesione.

Quæ cum ita sint non minus ponetur Febris sive frigus corpus occupet, sive calor illud afficiat adauctus, licet calor febris frequentior comes sit.

Febris verò causa continens est *frequentior cordis contractio unâ cum difficili sanguinis transitu per vasa minima*; ita ut conditio utraque simul desideretur semper præsens; cum enim tantum alterutra præsens est, nulla adest Febris; contractionum enim cordis frequentia observatur post exercitia, commotiones, in irâ &c. sine Febre; sæpèque difficile fluit sanguis per vasa minima ut in animi defectu, gangrænâ, inflammationibus nonnullis, absque etiam Febre.

Assignandæ igitur statim causæ generales, quibus fiat, ut binæ hæ conditiones exsuscitentur ex necessitate nimirum frequens cordis contractio, difficilisque sanguinis transitus per vasa minima.

Eæ autem ad capita duo revocantur, nimirum ad certos stimulos & ad certas sanguinis dyscrases.

Et 1^o. Quidem cum aliqua pars, membranæ præsertim aut ligamentosa

aut tendinea , & in genere cùm pars
 quæcumque sive ex staminum nerveo-
 rum copiâ sive ex ingenitâ ipsorum in
 datâ parte tensione plurimùm sensibilis
 graviter defatigabitur ac dolorificè, suc-
 cutietur proptereâ magisque tendetur
 totum systema nerveum , fluido nimi-
 rùm nervorum abundantius ad flu-
 xum hisce succussionibus intensis &
 inassuetis è cerebro ad partes quibus
 nervi prospiciunt determinato , tùm
 exin secretionem ejus uberiori exsuscitatâ
 ob resistantiam nimirùm ex concitato
 uberiori effluxu imminutam in tractibus
 nerveis medullaribus tùm cerebri cùm
 nervorum (Prout videmus in quibusvis
 colatoriis secretionem adaugeri , cùm
 vasa excretoria facilius eructant , porrò
 nervi ut cerebri excretoria vasa spectari
 possunt) tendentur ergò solito magis
 fibræ omnes , eæque imprimis , quæ
 spontaneis motibus indefinenter vacant,
 ad quas scilicet via magis trita est. In-
 de actio intensior solidorum , cordisque
 præcipuè & arteriarum (quorum motus
 vegetus perennis est) quâ quidem san-
 guinis moles ulterius exagitabitur ; ea
 igitur magis rarefcet organaque omnia
 præter modum consuetum tendet, hinc
 adaugebitur eorum actio & vigor ; sic

ut ea omnia per actionum inter solida & fluida reciprocaionem magis & magis increfcant , vegetiùs nimirum propellatur fanguis à corde , & in id vegetiùs è fanguiferorum fyftemate exprimat , hinc contractio cordis citatior , frequentior , adeòque frequentior pulfus. Quoniam autem commotus nimium & rarefcens fanguis vafa minima pervadit difficilè , nonnulla eorum , quæ debiliora fuerint , vel quæ forfan constrictioibus fpasmodæis ex influxu valido fluidi nervei non æquabili concitatis strictiora evafere , fanguinem vix transmittent aut nullatenùs , dùm cætera fic non affecta libera erunt ad transmittendum , undè cordis ad frequentiores contractiones incitandi altera ratio , prout inferiùs declarabitur ; tuncque aderunt conditiones ad Febrim requisitæ , ità ut cum frequentia pulsus functiones læsæ sint.

2°. Si à quâcumque fanguinis dyscrasi inferiùs assignandâ vel etiam à causâ aliquâ topicâ obstrui derepentè evenerit quam plurimos arteriolarum fines reliquis intereà majori numero liberis remanentibus , ventriculis cordis opponetur protinùs resistentia , hi enim in omnibus vasis contento fanguini con-

tranituntur, hinc sæpè frangentur in principio vires cordis, pulsusque non nunquam debilitabitur, imò accedent interdum animi defectus, prout observamus interdum ingruentibus Febris quibuscumque cum frigore.

Verum ex illatâ cordi eâ resistantiâ, ventriculi ejus sanguine se minùs liberantes tendentur ulteriùs toto tempore contractionis à sanguine nimirum ad impulsum minùs obsequioso neque ab eorum cavo expulso, hinc tensio major solito in Fibris cordis se contrahentibus, & in sanguinem resistantem nimis velut in corpus durum nitentibus seque applicantibus, succussio proinde magna & inassueta flaminum nerveorum cardiacorum ac ex necessitate nervei fluidi influxus uberior ac celerior, hinc vires majores & incitatae in restitutione ventriculorum cordis, hinc cor validiùs & celeriùs nitetur ad sui contractionem. Cùm intereà sanguinis in arterias expellendi resistantia non sit insuperabilis, nec adeò fluxilitate exutus sit sanguis, ut ab eo fluidum nerveum in cerebro vix secernatur (secùs superveniret syncope, prout in principio exacerbationum Februm malignarum quæ syncopales dicuntur, non nullarumque

accessionum intermittentium Februm,
 in quibus frigus tantum occupat corpus
 & eò usque sanguis inspissatus est ut è
 corde vix diffluere possit, vixque se-
 cernatur fluidum nerveum, observatur)
 exprimetur è corde sanguis, & quidem
 parvâ copiâ si resistentia insignis exti-
 terit, undè cordis parietes, ventriculis
 parùm evacuatis, parùm ad se acce-
 dent, hoc est minùs solito in contrac-
 tione percurrent spatium; porrò cùm
 in minori eo spatio percurrento minùs
 infumatur temporis, contractio cordis
 celerius erit peracta, ergò arteriæ venæ-
 que dilatantur celerius, (minùs tamen
 ob receptam minorem à corde sanguinis
 copiam) hinc celerius restituentur earum
 tunicæ & quidem minùs easdem ob ra-
 tiones, ergò, cùm de cætero vasa omnia
 sanguine plena sint & ad ejus copiam
 accommodata, venosus sanguis cele-
 rius appellet ad cor & in minori copiâ,
 & quidem in ejus ventriculos influet
 sanguine quo penitùs se liberare non
 potuit velut turgidos, hinc cita dilata-
 tio & magna cum magnâ tensione,
 hinc cita eam excipiens contractio cum
 magno nisu & labore cordis. Ex quibus
 omnibus, imminutis imò cordis & va-
 sorum sanguineorum, aut etiam ob ni-

miam sanguinis resistantiam velut elisis viribus sæpiùs contrahetur cor, sæpiùsque dilatabuntur arteriæ, hoc est pulsus erit frequens celer & unà parvus ut tempore frigoris Febrilis observatur.

COROLLARIUM 1. Ex parvâ hoc est parùm extensâ in morientibus cordis quamquàm debili contractione fit ut in eis debilis pulsus frequens tamen & celer nonnunquam percipiatur.

COROLLARIUM 2. Ad cordis contractionum frequentiam & celeritatem non requiritur absolutè & essentialiter vis cordis adaucta. Practicis omnibus illud notum est.

Jàm verò continuatis prædictis contractionibus cordis & arteriarum, itâ tandem succutitur sanguis ac evolvuntur materiæ Febrilis particulæ activæ in viscido antea delitescentes, ut is in rareficientiam ducatur qui priùs à materiâ Febrili fuerat inspissatus; vel interdum à materiâ Febrili naturæ actuosæ sanguis in excandescientiam protinùs agitatur nullâ inspissatione prægressâ (nam ut Febres plurimæ ab inspissatione sanguinis incipiunt, sic & non nullæ cum æstu ingruunt) cum autem in rarefactione ita constitutus est sanguis, sive ex inspissatione præviâ vascula non-

nulla ostipata adhuc remanserint, sive
 ex rarefactione ipsâ nonnulla obsti-
 pentur, & omninò si sanguinem sive
 inspissatum sive rarefactum fluere dif-
 ficilè per vasa plura minima subitò con-
 tingerit, non fractis tamen ad magnum
 gradum cordis & arteriarum viribus
 (contingit autem in Febris, prout
 ostendunt horripilationes, dolores obs-
 curi vel etiam acuti in partibus, tumo-
 res inflammatorii sæpiùs excitati, hæ-
 morragiæ, aliaque Febrilia Symptoma-
 ta) frequentiam pulsûs suscitari unâ
 cùm læsione functionum toties eveniet.
 Permeat etenim partes sanguis, cùm
 vitâ vivant, arteriolæ igitur plures
 transmittunt, dùm reliquæ sunt obs-
 tructæ; ex arteriolis autem lymphaticis,
 aliæ magis, minùs aliæ obstipatæ sunt,
 prout ex difficili sanguinis transitu per
 arteriolas minimas aliæ magis aliæ minùs
 neutiquam aliæ sanguinis globulos aut
 partes Fibrosas admiserunt, aut prout à
 materiâ Febrili inspissante earum orifi-
 cia magis aut minùs aut nullatenùs
 fuere obstructa, universim tamen arte-
 riolæ lymphaticæ sanguineis ut pote ar-
 tiores magisque debiles obstructionem
 eis longè plures patiuntur. Sanguis ergò
 qui per sanitatem sub formâ duplici ru-

bri nimirum & serosi fluidi ab arterio-
 lis sanguineis in venas confluit per eas-
 que ad cor remeat, partim nimirum per
 continuos sanguiductus partim per pro-
 tractos ab arteriis in venas ductus lym-
 phaticos jam per arterias nonnullas san-
 guineas pluresque adhuc lymphaticas à
 transitu libero arcetur. Cum autem in-
 terea exercentur cordis vires & arte-
 riarum quin & ex resistentiâ (quæ non
 supponitur invincibilis) in memoratis
 arteriis sanguineis & lymphaticis obs-
 tructis ac ex collecto fluido plurimum
 tensis subortâ proritentur & incrementum
 ex tensione nimirum ulteriori in eis ex-
 citata, sanguinem ad venas per ductus
 pauciores ac antea trudendum fore con-
 sequitur, truditur autem ut ostendit vita
 partium, quare fluenti celeritate com-
 meatus momentum compensari tan-
 tum potest; crescit ergo celeritas cur-
 sus sanguinis in arteriis liberis ad ve-
 nulas tendentis, eaque sanguini venoso
 imprimitur. Verum aliâ quoque de causâ
 crescit per cava systematis totius venosi
 cursus sanguinis celeritas, quod nimi-
 rum fluidum arteriarum sanguinearum
 transmittatur ferme totum in venas sub-
 fluidi rubri seu sanguinis formâ vix au-
 tem aliqua ejus portio sub formâ lym-

phæ ob obstructas quam plurimas arterias lymphaticas, ea igitur de causâ sanguinis arteriosi portio serosa ab ingressu lymphaticorum exclusa insolitò ac celerius in venarum cava influet, cum nec tam longum ac antea percurrat iter, perquè sanguiductus abrepta longè currat celerius quam per lymphatica in quibus lentiori sanè gressu procedere solebat.

Jàm verò sanguinis moles quæcumque data per arterias magnas liberas ad partes obstructas appellit, vigent namque aut saltem ab exercitio non cessant vires cordis & arteriarum, uberior autem solito per sanguiductus exiguos fluidi copia & quidem celerius, ut jam probatum est, in venas trajicitur; hinc citior ad cor sanguinis reditus, cor ergò in dato tempore dilatatur pluries, pluriesque ad systolem stimulatur contrahiturque, hinc pulsus frequentia cum difficili sanguinis transitu per vasa minima, hoc est Febris.

COROLLARIUM. frequentia contractionis cordis simulque difficilis sanguinis transitus per vasa minima, ideam Febris absolvunt.

Crescit interea in arteriis venis & corde sanguinis moles & ea quidem

quantitate, quâ sanguinis arteriosi portio lymphatica ab influxu in arterias lymphaticas libero solitoque prohibetur, hinc cor & arteriæ venæque sanguine magis turgent, undè deinceps pulsus solito amplior. Sed ex dilatatione eâ ulteriori tenduntur magis cor arteriæ venæque fiuntque robustiora (prout elater magis, non tamen ultrâ modum, tensum restituendi se vim majorem adipiscitur) tum & à sanguine succussis magis staminibus nerveis utpote magis tensis uberiusque influente fluido nerveo ad contractionem muscularem magis proritantur, hinc crescunt cordis arteriarum imò & venarum vires trusivæ vehementioresque fiunt, quibus quidem plurimum adaugetur trusivi intestinique motus sanguinis momentum, undè pulsus frequentior adhuc, validior, magis plenus, Febrisque intenditur.

Ut autem in statu fluidorum febrili obstruuntur arteriæ lymphaticæ, ita & eisdem de causis obstipantur ductus secretorii plures, quæ omnia demonstrantur ex nonnullis Febrilibus symptomatis, ut inferius declarabitur. Succedunt autem ex obstructis ita subitò ductibus secretoriis,

& sanè easdem ob rationes mechanicas, quæ in sanguinis circuitu ex obstructis subitò arteriolis lymphaticis supervenire jam fuit demonstratum, sanguinis celerior ad venas appulsus, moles ejus adaucta in sanguiferis, reditus ad cor celerior, Febris.

Quæ cum ità sint, & quæ observantur apud ægros ea nobis undequaque conclament, sequens ponemus COROLLARIUM. In Febre quâvis fluidorum longè major molès transcurrit per vasa sanguinea (spectando idem & datum corpus febriens comparatum cum eomet cessante Febri) his autem defraudantur aliquantùm vasa lymphatica tum & secretoria universim saltem spectata; laborant plurimùm cor & sanguifera; velut otiantur vasa reliqua, quam plurima arescunt colatoria vel fluidi lentore obstipantur. Nec fit satis nutritio. Nec Fibris minimis debitus conciliatur tonus. Undè quamplurimum symptomatum in Febribus observabilium productio, & explicatio eorum facilis nec hypothetica.

Ex præfatis consequitur in genere triplici modo Febrem pronasci. Nimirùm 1°. Aut excitatâ primariò contrac-

tionum cordis frequentiam subsequente dein difficili sanguinis progressu per vasa minima; ita suscitatur Febris à doloribus ac stimulis nihil spasmodici procreantibus absque antecedente etiam fluidorum ullo vitio. 2°. Aut statim excitato difficili sanguinis transitu per vasa minima subsequente postea frequenti cordis contractione; ita suscitatur sæpè Febris à fluidorum vitiis nonnullis etiam absque doloribus ullisque stimulis antecedentibus, & tunc ponuntur Febres, quas *Humorales* dicere placuit. 3°. Aut cum excitantur unà frequentior cordis contractio sanguinisque transitus difficilis per vasa minima; ut cum ex stimulis tantum, spasmodicè constringuntur vasa plurima simulque totum commoveatur genus nerveum, aut cum concurrunt unà & stimuli & fluidorum vitia. Quæ omnia sedulò notanda à Junioribus Medicis ad praxim feliciter exercendam. Et Febris nulla est, quæ non aliquo ex his tribus modis suscitetur. Ea docet sedula apud ægros observatio, nulla habita aut hypotheseos cujuscumque aut authoritatis ullius ratione, quibus sanè observatio superior existit.

COROLLARIUM. Errant profectò, qui in Febris Theoriâ ponendâ, unicum quærunt modum ex quo cor frequentius contrahatur; ægri siquidem contrarium edocent.

Ex præfatis colligitur quoquè Febrē interdum excitari cum adauctis cordis & sanguiferorum viribus, ut in quamplurimis Febribus ortis ab stimulis, ut in Febribus ardentibus aliifve acutis tempore caloris seu pyrexix; interdum cum eis imminutis ut tempore frigoris Febrilis, ut in Febribus hecticis cum dejectione universali virium. Verum quo pacto debilitatus motus cordis Febrilis intendatur deinceps necessariò ex causa datâ Febris materiali in sequentibus fusiùs declarabitur, nimirum in capite de Febre putridâ. Jàm verò cum Febres, quæ frequentius curandæ occurrunt, sint quæ dicuntur *Humorales*, quæ nimirum à massæ sanguinæ vitio dependent, quid sit *Materia Febrilis* sciendum.

Per materiam febrilem intelligunt Medici causam materialem febrium humoralium, quæ nimirum perstant donec ea materia è sanguine abierit aut per excretionem è corpore abso-

lutam, aut per expulsionem ejus extrâ vias sanguinis circulationis, videlicet in vasa lymphatica aut secretoria omnimodam ablegationem.

Materia Febrilis in genere fluidum est aliquod aut miasma vel in corpore genitum vel susceptum ab extrinseco, cujus vitii eæ sunt conditiones, ut vel protinùs sanguinem in rarefcentiam constantem concitet, vel inspisset eum eò tamen usquè ut partes sanguinis integrantes in semet coactæ ità vi cordis & sanguiferorum se jungi possint ut sequatur rarefactio, nisi æger in frigore Febrili occumbat, quod aliquandò contingit.

Materia febrilis quadruplex est, nimirum fluidum vitiosum è primis viis per chyli vias sanguini suffectum; fluidum vitiosum ex cohibitâ secretionem aliquâ aut excretionem in sanguine emergens; fluidum ex suppurante aut corrupto diversis modis organo, aut è corrupto fluido effuso alicubi stagnante & sensibilibiter collecto ut pure, ut aqua hydropicorum nonnullorum, sanguini accedens; & fluidum, vel si volueris miasmatum congeries, ab extrinseco ab aëre putà infecto aut corporibus corporis humani ambitui immediatè

immediatè applicatis , velut vesicantibus , corrosivis , & similibus , sanguini suppeditatum. Nullaque est materia febrilis , quæ ad aliquam ex prædictis non reducatur. Proindè nulla febris datur humoralis , hoc est ex inquinato sanguine producta , quæ non ex aliquâ ex his materia oriatur foveaturque. Intereâ notabimus materiam febrilem duplicem frequentius apud ægros observari , nimirum prævios succos è primis viis sanguini suppeditatos & purulentum liquamen ei reductum. Quare febres humorales ab alterutrâ ex his duabus materiebus febrilibus aut utrâque simul pronatæ cæteris longè frequentiores sunt.

Febres autem cæteræ , quæ non sunt humorales , à vitio nimirum sanguinis per inquinamentum inducto dependentes , existunt semper absquè materia febrili , & à validis sistematicis nervei commotionibus unice dependent , talis est febris acuta à panaritia , à puncto tendine aut nervo , à suppuratione fiente & dolorificâ , tales sunt febres omnes productæ simpliciter ab stimulis (hic summo stimulum in latâ significatione) illis quippè cessantibus cessat febris illicò ;

fique eis ablatis ea perseveret, tunc producta fuit in corpore ab excandescentiâ febrili præcedente materia aliquâ febrili ex tribus prioribus designatis, febrisque tunc facta est humoralis. Ea omnia edocet apud ægros observatio constans.

Proximum jam foret, ut febrilia enarraremus symptomata eaque ex statuta prius causa continenti potissimum deduceremus; verum explicationem eorum ad sequentia ablegare consultius nobis visum est, quando nimirum febres speciatim pertractabuntur, præterquam enim quod ea in febre quavis non eadem existant, plures occurrunt quoque circumstantiæ ex quibus symptomata varia emergunt, in eo autem capite generalia & quæ feбри essentialia sunt tradimus. Cum intereà functiones à motu cordis fluidorumque per vasa minima transfluxu potissimum dependeant ac regantur, liquet in genere mutato motu cordis per frequentiam fluxuque fluidorum per vasa minima facto minus libero functiones lædendas fore primo intuitu perspicuum fit, quod jam sufficit.

Causæ febris remotæ innumeræ sunt,

præter enim res necessariò afficientes, quæ sub sex rerum non-naturalium titulo comprehendi solent, dantur & fortuitæ ut balnea, unctiones, compressiones, sectiones, puncturæ, distractiones, divulsiones, acria ingesta vel externè applicata, pus, ichor, sanies, & alia quamplurima inferiùs enarranda. Quæ quidem causæ omnes vel vices agendo stimuli (sumendo stimulum in latâ significatione hoc est ut corpus quodvis stamina nervea plurimùm concutiens vel per se vel per accidens (vel materiam febrilem progenerando aut excitando, febrem semper producant prout in speciali februm tractatione declarabitur.

COROLLARIUM. Modo quintuplici excitatur à causis remotis causa febris continens seu febris ipsamet pathologicè sumpta nimirùm aut per stimulos aut per aliquam ex quatuor expositis materiebus febrilibus.

Illud Corollarium est practicum, ac ei benè attendant Medici juniores.

Cùm in Febre accensâ intendantur vires cordis & sanguiferorum, tum & fluidi sanguinei vires agitativæ ei intrinsecæ accrescant, fiet cùm materia febrilis causa erit inspissans, ut tunc

febris spectari poterit veluti earum potentiarum molimen (in quo tamen sæpè succumbunt, imò ab arte adjunctæ) ad discutiendum hærens in vasis minimis obstaculum tendens. Et in eo sensu molimen illud vocari poterit naturæ opitulatricis. His namque viribus pellitur fluidum sanguineum materiâ febrili inquinatum, atteritur, subigitur, sic ut tandem factum fluxilius arteriolas quasque liberè pervadat serumque in lymphatica & quosvis ductus secretorios liberè dimittat, tum quod ejus erat superfluum videlicet antea ulterius retentum in sanguiferis aut etiam inemendabile ex materie morbificâ ei in hærente immutabili, per vias aut alvianas, aut cutaneas, aut renales, aut salivales, aliasve è corpore ut nocivum exco^{er} jatur; vel illud inemendabile materiei febrilis sero dilutum in ductus lymphaticos aliosve secretorios ablegatur velut extrâ sanguinis circulationis vias, remanens tamen in corporis parte aliquâ velut incuneatum. Ità sanè tollitur febris à potentiis prædictis, cum ab inspissante materiâ febrili producta est: ità Crisium theoriæ lux affertur.

Verùm si materia morbifica spectetur minimè ut inspissans, sed tan-

cum ut sanguinem rarefaciens, imò magis si febris à materia morbificâ ullâ non pendeat, molimen illud non opitulatricis verùm destructricis naturæ habendum semper erit; quippè quod prædicti motus omnes febriles in ruinam totius corporis unicè conspirent, minimè verò ad expulsionem aut emendationem causæ conferant, quin potiùs intendant ejus actionem; observamus enim actionem fluidorum & solidorum adauctam corpusculorum rarefacientium vires viresque stimulorum intendere, vel saltem corpus magis exindè disponi ad ulteriùs ex his causis patiendum. Ità si febris à puncto tendine aut nervo aut aponevrosi, ità si ab intenso dolore panaritii, ligaturave aliquâ molesta pendeat; quid conferet molimen febrile? nonne tendet unicè ad corporis ruinam ut experientia demonstrat? sed transversim seca tendinem aut partem ejus punctam oleo therebintinæ calido imbue, aut arctam solve & dolorificam ligaturam, febris sedabitur.

COROLLARIUM. In priori casu spontanei motus febriles interdum semetipsum curatores sunt, sæpiùs ruinam inferunt cum sibi met relinquantur, undè arte opitulatrice indigent ut

plurimum, in casu posteriori destructores semper sunt, & semper arte indigent, eorumque causæ aliundè quam à vi febris amovendæ.

Febris per frequentiam pulsus cum læsione functionum quacumque cognoscitur; nec interest an adsit calor an frigus; an caput doleat nec ne; an plura an pauciora adsint symptomata, & quæ. Sufficit ut cum frequentiam pulsus symptomata pronata fuerint.

Febris ex naturâ suâ periculosa existit, impugnat namquè directè principium vitale, quod à sanguinis periodo semper dirigitur; cùm frequentia motus cordis, difficilisque per vasa minima sanguinis progressus circulationi adversentur, quæ ad vitam perennandam pacatè & liberè perfici debet. Sunt tamen febres aliæ aliis periculosiores, prout inferiùs declarabitur, dantur & vix periculosæ ità ut absquè periculo pronuntientur. Febris, sed per accidens, morbos alios graves interdùm sanat atterendo nimirum ac velut consumendo materiam eorum morbificam eamve è corpore eliminando; verùm sanatio hæc fit semper cum periculo. At cùm morbus is periculosior sit interdùm ipsâ febre aut magis contumax

aut difficilior sublata, ideò superveniens febris tunc habetur ut optatior, & cum morbus prior solvitur, hæc salutaris nomen interdum, accipit, morbiq; alterius medicatrix habetur.

Cum in febre, ut patet ex prægressis detur plenitudo nimia sanguiferorum, fluida nimirum præcluso in vasa lymphatica & secretoria aditu libero cum jam solito copiosius in sanguiferorum systemate retineantur, corque & sanguiductus plurimum laborent cum metu ruptionis in minimis aut cohibitionis sanguinis per ipsa tranfluxus adeòque inflammationis, quæ in febribus adeò familiaris est, ideò imperanda in genere diæta parca & tenuis, quò chyli copia minor in sanguifera influat, simulque fluxilior suggeratur sanguini qui inspissatur ut plurimum à materiâ febrili, quique proin diluendus est. Quoniam insuper in febre succi digestivi vitiosi sunt, & organa chylopææ ex febre laborant, digestionefque idcirco malè perficiuntur, tantò magis quò sæpius pravus in primis viis præsens est præviis succorum apparatus, ideò & eâ etiam ratione ab alimentis solidis abstinendum, ne causa febrilis ex parte primarum viarum aut nova

progerminet aut jam præfens augetur.
Fit ex his omnibus ut febrientes ad
juscula reduci soleant ; qui insimul
aqua solâ vel ptisana aliquâ diluente
imò sæpè refrigerante potandi.

Verùm cum periculum sit in mora,
turgidaque nimis sanguifera ab onere
molis fluidorum exuberantium citò le-
vanda sint ne succumbant præsertim
minima, fiantque inflammationes in
visceribus sæpè lethales, insimul cum
ad id opus præstandum nullum missio-
ne sanguinis efficacius ac magis expedi-
tum adsit auxilium, ideò venæ sectio
in febribus adeò familiaris est præser-
tim morbi initio ac plerùmque pluries
repetita. Ubi quidem animadverten-
dum febrientes in lecto velut sine vi-
ribus jacentes missiones sanguinis plu-
rimas ferre valentiùs iis, qui non fe-
bricitant licet viribus magis polleant,
eosque postremos à sanguinis missione
repetitâ in languorem virium febrien-
tibus longè plus projici, quòd nimirum
vasa sanguifera nimis fuerint inanita
flaccidaque ac velut enervata evaserint;
secùs in febrientibus, quorum sangui-
fera nimium abundant fluido, hinc à
missione sanguinis etiam repetita eri-
guntur eorum vires. At etiam notabi-
mus

mus à missione sanguinis abstinendum esse in frigore febrili, secus æger in lypothimiam incidit aut syncopem, aut saltem dejectus valdè viribus fit. Quod sanè significat vires cordis & sanguiferorum imminutas tempore frigoris febrilis, licet pulsus frequens sit, undè ut & ex plurimis casibus liquet pulsus frequentiam non opponi ejus debilitati.

Pariter & easdem ob causas funestoque aut saltem graves futuros eventus non secunda vena in febre lentâ consumptis ejus levaminis gratia; cùmque secatur illud fit ex necessitate ob imminens nimirum ex supervento aliquo symptomate periculum vel ob morbum ei complicatum, qui missionem sanguinis exigit; mittitur intereà sanguis cum cautelâ & parcâ manu, virium namque lapsus ex eâ missione sanguinis semper sequitur, languetque magis æger. Missio sanguinis celebranda potissimum in akme febrili nimirum cùm æstuat corpus sæviuntque symptomata maximè autem in exacerbatione, aut accedit symptoma inflammatorium; nec obstat sudor interdum copiosè effluens modò fuerit symptomaticus, qui timidos & ignaros interdum avertit à sanguinis missione cum malis ægri rebus.

Verùm cùm febres è pravorum in primis viis succorum apparatu indèque pronato in massa sanguineâ inquinamento ut plurimum quæ tractandæ occurrunt originem trahant, indeque foveantur; hinc incunctanter, quandò semel per venæ sectionem, diætam & potum largum aquosum aut etiam refrigerantem febrilis æstus paululùm remiserit, absque morâ, inquam, purgandus æger aut per superiora aut per inferiora, prout casus exegerit, iterandaque deinceps identidem cathartica plus minùsve juxtâ necessitatem, quò materia febrilis exuberans & inemendabilis foràs eliminetur. Ubi quidem admonemus minimè expectandam esse materiæ febrilis coctionem hoc est attenuationem commissam naturæ id est febrì ipsimet, ut antiqui agere solebant, observatio namque docuit nos illud fieri solere cum malis ægri rebus, sic ut hinc inflammationes viscerum accedant lethales, aut si morbus curetur, progignantur abscessus, sæpiùsque in visceribus, cùm ægri deinceps aut interneçiope lentâ aut convalescentiâ ancipiti, difficili, laboriosâ. Hinc fit ut cùm purgemus ab initio morbi, turbemus sed cum bonis ægri rebus progressum materiei morbi-

ficæ , nec ut antiqui observemus dies criticos , nec superveniant crises frequentes ut olim. Scimus namque per experientiam certam in febribus acutis minimè fidendum esse naturæ , artem autem multùm exercendam etiam ab initio , si ægros plures ab orco velimus remove. Undè illud adagium hîc apprimè locum habet , *Principiis obsta , serò medicina paratur*. Et sanè præter experientiam rationi consentaneum est semper imminuere etiam ab initio febris causam ne in illâ expectatione vanâ naturæ opitulatricis ægrum videamus à febre interim cum artis opprobrio.

Verum quidem est per cathartica in morbi principiis adhibita plerùmque materias valdè fluidas tantùm expurgari , ità ut ab spissamento materiei febrilis sanguis non liberetur , morbumque proindè protinùs non debellari sed procedere suaque percurrere tempora , intereà certum est eum infringi aliquatenùs , si enim ab initiis cathartica omissa fuerint , observamus ægros in summo versari periculo & occumbere quam plures invitâ arte quamquam optimâ.

Præter autem diætam missionem sanguinis , & purgationem , quæ auxilia

universalia apud febrientes audiunt, ægris ejus modi opitulandum quoque est sæpiùs refrigerantibus & diluentibus, imprimis cum æstus aut acrimonia eos valdè divexat, hinc expotandæ ptisana emulsionatâ, aqua pulli junioris, ptisana oryzae, hordei & similibus interdum etiam sed infrequentius in nostrâ regione aqua nitrosâ; quem etiam in finem præscribimus etiam acida præsertim cum æstus summus est ut sirupum de limoniis, de granatis, sulfuris spiritum ad gratam aciditatem in aqua aut ptisana aliquâ refrigerante additum, item julepos refrigerantes & interdum edulcorantes, in quibus diluï solent aut sirupi acidi memorati aut sirupus de nymphaea, ut & emulsiones cum prædictis sirupis. Quod autem febrientes dolore anxietate sæpiùs laborant aut somno difficili, ideò in eis curandis narcotica sæpiùs præscribuntur, ut sunt laudana, sirupus papaveris albi, quæ emulsionibus sæpè aut julepis sociantur, & plura alia opiatica.

Ad alvum autem liberam servandam vel etiam interdum ad temperanda aut humectanda viscera enemata magni usûs sunt magis aut minùs laxantia vel humectantia simpliciter aut refrigerantia, aliave.

Sunt & alia diversi generis auxilia quæ in febribus pro re natâ adhibentur, quæque nonnisi in speciali eorum historia indicanda sunt. Inter hæc autem dantur velut specifica quæ ideò febrifuga dicta fuere, interquæ eminent cortex peruvianus, quorum usus etiam speciatim declarabitur; in eo enim capite generalia duntaxat circa febres afferre fuit animus.



CAPUT SECUNDUM.

De differentiis Februm.

IN assignandis februm differentiis inanes disputationes non attingemus, verùm quæ magis proficua Medico nobis visa sunt in medium afferre juvat.

Quare 1°. Febres vel continuæ sunt, vel intermittentes. Febris *Continua* dicitur, quæ non cessat donec penitus fuerit debellatâ.

Intermittens autem, quæ ut ut cessare visa sit, redit iterùm & quidem ut plurimùm pluries.

Febris continua vel est febris brevis simpliciter, vel acuta vel lenta.

Febris brevis simpliciter ea est, quæ intrâ dies aliquot terminatur sine periculo. Ut febris ephemera, synochus simplex, item febris ex fiente suppuratione in parte externâ carneâ pronatâ.

Febris acuta ea dicitur, quæ citò & cum periculo sua percurrit tempora. Extendi solet ad diem 14^{um}. interdùm ad diem 21^{um}. tuncque dicitur acuta extensa. Dicitur deinceps *acuta per deidentiam* ad diem 40^{um}. sed non ultrâ. Tales sunt synochus putris, febris maligna, febris ardens, febris ex inflammatione visceris alicujus aut etiam partium externarum graviter affectarum præsertim tendinearum aut ligamentosarum pronatâ febris ex vehementi, aut periculosâ ratione loci affecti, suppuratione fiente excitata.

Febris lenta ea dicitur, quæ diù durat & ad minùs plùs quam dies quadraginta. Ut hectica, aut lenta quævis ex parte suppurante aut viscere obstructo dependens.

Febrium intermittentium species antequàm attingamus notandum duplicem in eorum curriculo occurrere statum alterum in quo febris præsens est, alterum in quo neutiquàm. Prior nuncupatur *Accessio* vel *Accessus Febrilis*, posterior *Intermissio*.

Jàm verò cum typus ex accessionibus duabus & intermissione constitutus varius sit in intermittentibus, ideò plures constituuntur febrium intermittentium species.

Ità febris intermittens dicitur *Quotidiana* cum singulis diebus accedit accessio.

Tertiana cum alternis diebus. *Quartana* cum quarto quolibet die computando ab unâ accessione ad sequentem inclusivè, undè in febre quartanâ inter accessionem utramque dies duo liberi sunt à febre. *Quintana* cum quinto die, adeòque dies tres liberi sunt à febre, & sic porrò aliæ intermittentes denominationem suscipiunt. Prædictæ febres proptereà dicuntur *Periodica*. Cum autem intermittens febris nullum observat typum sive ordinem in suis accessionibus, nec ideò periodica est, nominatur *Erratica*.

Prætereà febris intermittens periodica dicitur *Duplex quotidiana* cum intrâ diem hoc est viginti quatuor horas duæ observantur accessiones. *Duplex tertiana*, aut cum diebus, quibus redire debet accessio tertianæ, duplex observatur accessio, dum dies intermedia ab accessione omninò libera est, aut

cum singulis omnino diebus (quod contingit frequentius) recurrit accessio , ita tamen ut accessionis tertiae diei initium respondeat quoad horam initio accessus primae diei , ita pariter initium accessus quartae diei respondeat initio accessionis secundae diei , & sic porro diebus alternis quoad accessus reliquos.

Cum autem quartanae periodus dierum sit quatuor, febris *Duplex quartana* nuncupatur , cum invadit accessio tum primam tum secundam die , dum tertia dies libera est , ac iterum deinde quartam & quintam die , ita tamen ut primae diei accessio ratione horae invasionis respondeat accessioni quartae diei , & accessio secundae diei accessioni quintae , tum deinceps accessio quartae respondeat accessioni septimae , & accessio quintae accessioni octavae , dum interea dies sexta libera est , & sic deinceps.

Febris *Quartana triplex* appellatur , cum singulis omnino diebus invadit accessio , ea tamen lege ut accessio primae diei respondeat accessioni quartae , accessio secundae diei accessioni quintae , accessio tertiae diei accessioni sextae , accessio quartae diei accessioni septimae diei , & sic porro. Et ex praedictis determinari facile poterunt

quæcumque febrium intermittentium periodicarum appellationes.

Ex præfatis circa febres intermittentes eruuntur facilè denominationes similes quæ febribus continuis acutis tribui solent putridis præsertim & malignis in quibus observantur exacerbationes; ità pro typo vario febres continuæ exacerbantes dicuntur nunc *Quotidiana*, nunc *Tertiana*, nunc *Duplices tertiana*, & sic porro, prout de intermittentibus periodicis jam dictum fuit; quemadmodum etiam cum sine typo & ordine exacerbationes contingunt, febres hæ exacerbantes dicuntur *Erraticæ*.

Præter autem febres continuas & intermittentes dantur febres aliæ, quæ inter utrasque ambigere videntur *Subintrantes* appellatæ, quæ proin à nonnullis de genere intermittentium ab aliis autem de genere continuarum existimantur; quod quidem perindè est, licet ad posteriorem sententiam accederem, cum nulla in eis absoluta observetur intermissio.

Febris namque *Subintrans* ea appellatur, quæ cum fermè prolapsa est protinùs iterùm resurgit sive paulatim sive subitò.

Postremò datur febris species, quam

antiqui ex quotidianâ continuâ & tertianâ intermittente compositam dixerunt, *Hemitritæus* appellata id est semitertiana quæque ab Hippocrate dicta fuit (a) *Phricôdes* id est *Horrida*. Verùm febris hæc est continua exacerbans eâ lege ut diebus alternis exacerbatio incipiat per horrorem aut etiam rigorem diù deinde perseverantem prout accessionibus tertianæ intermittentis consuetum est, diebus autem intermediis incipiat exacerbatio solummodò cum refrigeratione, ut in quotidianâ febre. Et hæc satis sint circâ differentias febrium ratione continuitatis earum & intermissionis.

2°. Febres vel humorales sunt vel non humorales.

Febres *Humorales* eæ dicuntur, quæ à massæ fluidorum vitio ortum duxere foveanturque. Ut inter continuas acutas febris putrida, maligna, pestilens, aliæque plures ut febres lentæ omnes & fermè omnes intermittentes.

Febres *non humorales* eæ sunt, quæ tantùm à solidorum vitio ortæ sunt ac foveantur, ut febris ex fiente abscessu aut suppuratione quâvis dolorificâ,

(a) Vid. Gorrhei Def. Med. in vocabulo *Emitritæus Pureros* & in vocabulo *Phricôdes Pureros*.

ut febris ex dolente parte suborta velut ex panaritio, puncto tendine, operatione aliquâ Chirurgicâ dolorificâ, aut applicato cauterio sive actuali sive potenciali ambustione, &c. In quibus quidem casibus absque fluidorum dyscrasi excitantur febres & cessantibus solidorum febrem procurantibus vitiis cessat illicò febris. Hinc liquet febres humorales habere materiam febrilem, non humorales neutiquàm, & cur in theoriâ febris nunc difficilem sanguinis transitum per vasa minima cum quibusdam circumstantiis, nunc systematis nervei violentam commotionem pro causis frequentia pulsus febrilis assignaverimus, eosque in rebus medicis parum versatos esse, qui causam frequentia pulsus febrilis unicam esse existimant.

3°. Febres vel essentielles sunt vel symptomaticæ.

Febres *Essentiales*, à quibusdam nuncupatæ *Primariae* ex sunt, quæ à causa sibi propriâ dependent, nec morbi alterius effectus sunt. Et hæ febres semper existunt humorales.

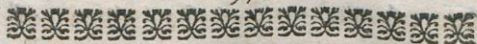
Febres *Symptomaticæ*, quæ etiam *secundariae* dicuntur, ex sunt, quæ morbi alterius sunt effectus, inflam-

mationis putà præcedentis , ulceris , fistulæ , abscessus facti non purgati ; tales quoque sunt febres omnes non humorales antea recensitæ. Undè liquet febres symptomáticas nunc humorales esse , nunc non humorales.

4º. Placuit tandem febribus varia imponere nomina tum ratione causarum nonnullarum insignium à quibus dependent tum ratione symptomatum nonnullorum , quibus stipantur.

Et quidem causarum ratione febres nuncupantur *Veneræ* , *Scorbuticæ* , *Scrofulosæ* , *Cancrosæ* , *Morbillosæ* , *Variolosæ* , *Arthriticæ* , *Pestilentiales* , *Catharrales* , *Lactææ* , *inflammatoricæ* , *Suppuratoricæ*.

Ratione autem symptomatum febres nonnullæ dicuntur *Algida* , *Ardentes* , *Lypiricæ* , *Syncopales* , *Typhodes* , *Elôdes* , *Assodes* , *Epialæ* , *Hidrôdes* , *Lyngôdes* , *Phricodes* , *Purpuratæ* , *Scarlatina* , *Petechiales* , *Inflammatoricæ* , *Erysipelatosæ*. Et sic porrò ex genio causæ febrium peculiari vel etiam symptomatum naturâ diversâ febribus imposita fuerunt nomina , quæ apud Præcticos obtinent.



CAPUT TERTIUM.

De Febre Ephemerâ seu Diariâ.

FEBRIS hæc ità dicta fuit, quòd per diem hoc est horas viginti quatuor durare soleat, extenditur tamen interdùm ad diem tertium inclusivè; cùmque ulteriùs extenditur abit in synochum imputrem, aut etiam putrem.

Febris *Ephmera* ea est febris continuæ simpliciter brevis species, in quâ pulsus magnus est modicè celer ac frequens, æqualis & mollis, calor mitis absque gravibus symptomatis, quæque intra diem aut ad majus intrâ tres dies sua percurrit tempora.

Febrem hanc non antecedit cibi fastidium, nec corporis lassitudo, nec horror, multave oscitatio, verùm repentè ea febris velut tota accedit cum calore, interim nullis febrilibus symptomatis notabilibus stipata est; qualia sunt capitis dolor aut ventriculi, nausea, vomitus, inquietudo corporis, æstus, immutationes in urinâ, & similia; solvitur brevi, interdùm latenter sine manifestâ ullâ evacua-

uione, sæpiùs per copiosos halitus aut madores; aut per sudores nequè multos nec foetidos.

Causa hujus febris est materies febrilis constans particulis parùm crassis, quibus admixtæ sunt & laxè adunatæ multò copiosiores particulæ tenues, duræ, actuosæ, à quibus quidem sanguis exagitur protinùs duciturque in rarefactionem non tamen impetuofam, quòd sanguis vix spissior fuerit factus, ex quâ rarefcentia aliquantùm difficilè transit sanguis per vasa nonnulla minima incitatis simul ex tensione majori suscitata cordis & sanguiferorum viribus & adactis, ex quibus sequitur frequentia pulsus modica & celeritas, magnitudo sine tensione tamen vel duritie, calor adactus nec tamen æstuosus nec acer, neque symptomatum gravium productio, sanguine nimirùm non ægrè admodùm per vasa minima transeunte, symptomatum siquidem febrilium gravitas à difficili eo transitu excitatur potissimùm.

His autem materiei febrilis particulis cum exigua insit viscositas, ea facilè solvitur, particulæque eæ tenues motu sanguinis agitato vel destruuntur

facilè, vel solutæ penitus per cutim cum diapnoë excernuntur, undè citò dissipatâ materiâ febrili febris brevis ejusque terminatio aut modò insensibili aut per halitus copiosos & madores, aut per sudorem aliquem suavem.

Causæ febris diariæ remotæ evidentes esse solent; eæ namquè potissimum existunt vigilia, sollicitudo, mæror, ira, solis æstus, lassitudo post exercitium immodicum temulentia, inedia, & similia; quæ quidem causæ omnes febrem eam excitant, quatenus occasionem præbent, ut sanguis inspissetur leviter simulque fiat aliquantum acrior, seu, quod idem est, quatenus procreantur ab eis in sanguine particule nonnullæ paulò crassiores ac nonnullæ paulò duriores & magis activæ, quæ omnes simul sumptæ ut materia febrilis febris ephemeræ spectari possunt.

Febris ephemera ex præfatis cognosci aut saltem suspicari potest, neque enim de eâ nisi cum terminata est Medicus certus fit, cum interdum talis existimata continuetur in putridam, fit enim aliquandò ut materia febrilis tum in sanguine tum in primis viis delitescat gravis, cujus

Spiffamentum non evolvitur nisi post dies aliquot, febrem acutam excitaturum, dùm in principio partes tantùm quædam ipsius mobiliores extricantur, ac sine gravibus symptomatis febrem excitant, quæ imponit pro febre ephemerâ.

Semper est absque periculo febris ephemera, tùm quòd gravibus careat symptomatis, quod parùm difficilè fluere sanguinem per vasa minima, primasque vias à pravorum succorum apparatu liberas esse denotat; tùm quòd ipsius materia motibus sanguiferorum spontaneis & motu sanguinis agitativo evolvi facilè & attenuari valeat per cutem deindè absque molestiâ discutienda facilè & ableganda. Interea tamen cùm circà febrem eam falli possit medicus, ut vidimus, suspendendum est iudicium ad tertiæ diei finem.

Commitenda est naturæ febris huius sanatio hoc est sanguiferorum motibus spontaneis & sanguinis agitativo. Id unum tantummodò ab arte expectitur, ut nulla committatur culpa, quâ in incepto opere natura turbetur; quapropter tota primâ die relinquendus æger sine alimento potandusque
aqua

aqua tantum aut ptisana aliquam diluente ut infuso capillorum veneris; si autem ultra diem febris protrahatur juscula ei exhibenda quoque erunt, interdicto omni alimento solido, ne ab eo pravi quidam succi in primis viis procreentur, qui febrem putridam excitare possent, nunquam enim in febre quacumque digestionem bene fiunt. Verum si calor paulo nimis adauctus perciperetur, vel aliquod accederet symptoma paulo molestum ut capitis dolor aut aliud, sanguinem saltem semel mittere prudens foret, tanto magis quod cum febris ephemera corpora potissimum juvenilia & robusta aggredi soleat, ex tali evacuatione nihil detrimenti timeri possit. De cetero si iis observatis febris intra dies tres non dissipetur, tunc medicus illud non esse febris ephemerae genium gnarus inquireret per signa an tunc febris synochus putris aut imputris existat, quod, ut infra docebitur, febrem quantocyus efficaciter impugnet. Imo si ante diem tertium signa putredinis manifestentur, succurret ut febre putridae incipienti.

D.

CAPUT QUARTUM.

De Synocho Imputri.

ANTEQUAM ulterius procedat serino quid per *Synochum* & *Synechen* antiqui intellexerint declarandum.

Itaque juxtà eorum doctrinam febris continua humoralis acuta dividitur in *Synochum* & *synechen*.

Febris *Synochus* à latinis dicta *Continens* ea est, quæ sine exacerbationibus sua percurrit tempora. Et duplex est *Non-Putris* & *Putris*; utraque autem triplex est nimirum *Omotonos*, *Anabatica* seu *Epacmastica*, & *Paracmastica*.

Omotonos dicitur febris, cum à principio ad finem eodem tenore perseverat; *Anabatica* seu *Epacmastica* quæ paulatim increfcit; & *Paracmastica* quæ perpetuò sensimque decrefcit.

Febris *Syneches* à Latinis dicta *Continua* per excellentiam ea est febris continuæ humoralis species, in quâ contingunt exacerbationes.

Nos autem clarioris doctrinæ gratia

ita eas febres humorales distinguemus, eisque sequentia imponemus nomina.

Febris humoralis continua acuta vel est imputrida vel putrida.

Imputrida ea est, quæ sine magno succorum pravorum in primis viis apparatusu, ac sine magno & contumaci sanguinis inquinamento ægrum affligit.

Putrida verò, quæ cum magno & insigni succorum pravorum tum in primis viis tum in massâ sanguineâ apparatusu afficit.

Jàm verò febris putrida vel est exacerbans vel non exacerbans.

Exacerbans ea est in quâ contingunt exacerbationes. *Non-exacerbans*, in quâ nullæ observantur.

His ita statutis *Synochus imputris* est febris continua non-putrida, in quâ pulsus magnus est, plenus, frequens & velox, calor vehemens, respiratio molesta, cum faciei rubore, pulsatione magnâ arteriarum temporalium, dolore capitis aut saltem gravitate, somnolentiâ corporisque segnitie ac velut lassitudine.

Causa ejus est materia febrilis constans particulis nonnullis parùm spissis, sed multò pluribus duris satis ab aliis extricatis ac valdè activis. Quamobrem

materia hæc febrilis satis sanguinem
 non inspissat ut horrores excitentur ;
 sed particulae activæ in motum protinùs
 deductæ magnam excitant in sanguine
 rarefactionem ac velut excandescen-
 tiam. Hinc synochus imputris cùm in-
 gruit non sentiuntur horrores , ad
 majus quædam accedunt refrigeratio-
 nes, citò autem calor accenditur deindè
 que per totum febris curriculum per-
 severat ; nimirùm cùm primùm febril-
 is materia transit in sanguinem vel in
 eo est cumulata , particulae ejus crassæ
 ac viscosæ eum leviter inspissant , flu-
 xumque ejus per vasa minima aliquan-
 tùm difficiliorem efficiunt subsequente
 exin frequentiori pulsu & frigoris sensu
 aliquo interdùmque vix ullo. Verùm
 quoniam repetitis cordis arteriarumque
 contractionibus & in dato tempore fre-
 quentioribus exagitantur particulae san-
 guinis , quæ activiores sunt numerosæ
 in tali materia febrili citò extricantur
 plurimumque motûs agitativi suscipiunt
 cæteris parùm coherentes , undè san-
 guis in magnam ducitur rarefactionem ,
 ex quâ tensio protinùs ac plurimùm
 cordis cavitatibus vasisque sanguiferis
 vires eorum intenduntur , & ita pul-
 sus fit vehemens , plenus , valdè fre-

quens ac velox cum calore magno in toto corpore accenso. Sanguis ergo fluit cum magnâ dilatatione arteriarum fluxu tamen aliquantùm difficili per vasa nonnulla minima sed per quam plurima impetuoso, & vehementi attritu, gerens ipsemet globulos cum fero plurimùm exagitados, expansos, & minùs inter semet cohærentes, undè facile explicatur rubor cutis præsertim faciei, in quâ sanguifera cutanea & numerosiora sunt & magis superficialia.

Cùm autem pulmo totum transmittat sanguinem à ventriculo cordis dextro susceptum pleno gurgite & è toto corpore reducem, sequitur à rarefacto sanguine & impetuosè propulso vasa ejus dilatanda fore admodùm ac laboratura, undè magna in eâ febre ac laboriosa respiratio cum anima calidâ.

Cùm vasa capitis sanguifera numerosa sint & ampla ipsius molis ratione, plurimumque proindè suscipiant sanguinis illius rarefcentis & impetuosi, sequitur arterias ejus dilatandas fore admodùm, sic ut pulsus earum ab ægro sentiatur in temporibus ubi tensæ valdè sunt & superficialiæ superstratæ musculo crotaphitæ valdè duro ac

tenso ; infimul membranas capitis tum
 externas ac potissimum pericranium
 tum internas hoc est meninges , cunc-
 tas membranas illas sensu exquisito do-
 natas eo sanguine valdè tendendas
 fore ac molestè , ita ut sequatur ca-
 pitis dolor aut gravitas ; imò ex dila-
 tatione ulteriori sanguiferorum substan-
 tiam corticalem cerebri aliquantum fore
 comprimendam , undè sommolentia ;
 sicut & ex repletione sanguiferorum
 nimiâ in membranâ pituitaria sequitur
 interdum eorum ruptio , undè narium
 hæmorrhagia , quæ in eâ febre sat sæpè
 supervenit.

Postremò cum ad facilem vegetum-
 que motum muscularem sineque mo-
 lesto sensu exercendum requiratur haud
 nimia sanguiferorum in eis repletio ,
 patet musculorum sanguiferis sanguine
 nimis rarefcente tumidis contractiones
 eorum ægrè fore peragendas , undè
 corporis segnities , simulque extensione
 sanguiferorum nimiâ molestum aliquem
 sensum fore excitandum , qui in mus-
 culis dicitur sensus lassitudinis.

Ut ut autem materia febrilis jam
 assignata prædicta excitet symptomata
 gravia & synochi imputris genium de-
 terminet ; sciendum febrem eam nihilo-

minùs inter putridas non recenseri ; nam per *Putredinem* in febribus intelligunt practici insignem pravorum succorum in primis viis apparatus & insigne diùque resistens ac contumax in sanguine inquinamentum , quæ cum absint in synocho simplici ideò dicitur febris hæc imputris hoc est sine putredine ; licet tamen in eâ sanguis ab inquinamento non sit immunis & primæ viæ à pravis succis penitus liberæ non sint ; quod & contingit sed in minore adhuc gradu in febre ephemerâ , quæ imputris propterea quoque dicitur. Sed in febre ephemerâ imò in synocho simplici prædictæ duæ conditiones ad eum non reperiuntur gradum , ut constituatur putredo in eo sensu , in quo eam in febribus medici accipiunt.

Causæ synochi simplicis remotæ eadem fermè sunt ac ephemeræ , at in majori gradu & aliquantum potentiores , ità ut ab his producatür materia febrilis paulò spissior simulque particulas magis duras & majoris molis in sinu suo vehens ; indè fit ut in synocho simplici nonmodò sæviora quam in ephemera producantur symptomata , ut vidimus , verùm etiam ea diutiùs protrahantur & ad dies octo extendi so-

lent, eo nimirum requisito tempore, quò ejus materia atteri possit, extricari à sanguine discuti, ac eliminari, præsertim quòd in synocho simplici prava digestionis aut præcesserint aut saltem fiant, ità ut ex his producantur pravi succi aliquantum spissi simulque satis activi, qui fovent febrem, secus in ephemerà aut saltem parumper. Hinc fit ut inter Causas synochi simplicis remotas agnoscere pluries debeamus pravas digestionis, quæ vergunt ad producendas materias amaras biliscentes, quæ vomitus interdum excitant, sive abusus liquorum ardentium aut obsoniorum aromaticorum pravis digestionibus occasionem præbuerint, sive hæ à causis latentibus fuerint præparatæ ac subitò postea excitatæ.

Ex præfatis cognoscitur satis synochus imputris. Eam à primarum viarum vitio interdum satis ac præcipuè foveri dignoscetur per appetitum antè febris genesis dejectum, per vomitus biliosos præsertim ingruente febre excitatos, per oris amarorem, aliquam cardialgiam, dolores colicos fugaces, aliquam diarrhæam, fœtorem excrementorum aut flavedinem & signa similia.

Febris

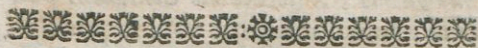
Febris hæc quamquam multum periculosa non sit, quod nimirum ab eâ inflammationes viscerum graves ac tenaces excitari nequeant, de genere tamen acutarum absolute pronuntiari potest, præsertim cum in putridam verti possit, neque circa eam Medicus certò prælagire valeat nisi cum declinare videtur. Ità febrem continuam accensam videmus pluriès cum prædictis synochi simplicis symptomatis veluti valde metuendis ægrumque terrentibus, intereà febris hæc remediis intrà paucos dies facile cedit excitato sub finem sudore copioso; è contrà interdum febris continua hæc protrahitur, tum dein sub putridæ aut malignæ specie se manifestat. Quare penes Medicum expertum utcumque semper non est dignoscere materierum febrilium indoles, quæ interdum latent ac velut clandestinè incedunt aut mutantur. Undè in febribus cautus semper fit Medicus in prognosi ferendâ. Verum illa dubitatio nihil ægro officit, cum per symptomata, quæ apparent, dirigatur semper fatis curatio.

Ad curandam eam febrem nutriendus æger jusculis, ac ptisanâ aliquâ diluente ac leviter refrigerante potans

dus, sanguis ob rarefcentiam mittendus protinùs, iterandaque sanguinis missio si non remittat febris, imò magis si increfcat, quod à primâ sanguinis missione sæpè evenit, eò quòd liberatis à plenitudine aliquatenus vasis imminutaque cordi resistentia & sanguifera & cor vehementius restituantur magisque exagitetur & rarefcat sanguis. Refrigerandus quoque erit æger emulsionibus aut julepis, ut & enematis aquosis diluentibus ac leviter refrigerantibus. Tùm deinceps cùm febrilis æstus paulò remiserit instituenda erit purgatio cum tamarindis, fenna, manna, cassia, ex quibus parabitur potio pro duplici dosi, quæ relicto die vacuo interdùm iteranda, dùm insimul per morbi decursum memorata alia auxilia protrahentur. Si autem die septimo aut octavo nonove remittentibus symptomatis sudores supervenerint, qui morbi solutionem significare solent, ii tunc vel naturæ committendi sunt, vel arte promovendi exhibendo tamen levia hydrotica ut ptisanam ex herbâ capillari aut floribus papaveris rheados sed calentem, vel etiam potionem leviter sudorificam cui addendum antimonium diaphoreticum

Circiter ad drachmam semissem.

Si autem post octo novemve dies non solvatur febris, vel si post sudores remittens iterum recrudescat, respicienda tunc febris erit ut putrida vel maligna juxtà naturam symptomatum & sævitiam; eaque impugnanda erit absque cunctatione & efficaciter, prout infra docebitur.



CAPUT QUINTUM.

De Febre Putrida

FEBRIS *Putrida* in genere appellatur ea febris continua acuta, in quâ insignia occurrunt signa magnæ succorum pravorum in primis viis præsentia & gravis contumacisque in sanguine inquinamenti, in quâ quidem febre pulsus sat vehemens est frequens & plenus, identidem inæqualis, cum calore acri, cardialgiis, ructibus, nauseis, vomitibus, oris fœtore, linguâ sedimento aut albo aut fusco obductâ, interdum diarrheis biliosis aut fœtidis; ventris dolore imò nonnumquam meteorismo, & similibus symptomatis

pluribus aut paucioribus, & in diversis ægris variis, quæ tamen in primis viis pravorum succorum præsentiam semper ostendunt; quæque febris non cessat penitus antè diem decimum quartum.

Febris putrida vel est *Non exacerbans*, vel *Exacerbans*.

Prior nuncupatur ab antiquis *Synochus putris*, à neotericis *Continens putrida*; posterior dicitur ab antiquis *Syneches putris* & à neotericis *Continua putrida*.

Febris putrida exacerbans pro vario exacerbationum typo nunc est *Quotidiana*, nunc *Tertiana*, frequentius *Duplex tertiana*, rarò *Quartana*. Ejus autem exacerbationes nunc incipiunt cum horrore aut frigore manifesto imò interdum rigore, cum pulsus semper depressione velocis intereà; nunc sine frigore manifesto sed pulsus depressione aliquâ, qui paulatim attollitur; at quocumque modo exacerbatio inceperit, febris deinceps multum accenditur, & longè magis furit quàm tempore inter exacerbationes intermedio, quod nimirum tempus est *Remissionis*, sævioraque fiunt symptomata.

Causa febrem putridam constituens est materia febrilis spissa satis, difficilè solubilis, particulas sat activas in se gerens ægrè ab spisso sejungendas. Ea autem in sanguine quamquàm absolute gigni & inchoari possit, ut ex retentione lactis aut lochiorum, nunquàm tamen febrem putridam excitat, quin priùs ex inquinamento sanguinis vitiati fuerint succi digestivi, pravusque in primis viis succorum apparatus excitatus fuerit, quo sanguis ulterius inquinatur ad producendam febrem putridam; frequentiùs autem fit ut ipsamet ea materia febrilis in primis viis potissimùm in ventriculo ex pravis digestionibus tota progeneretur, ac in sanguinem delata eum corrumpat ad febrem putridam suscitandam & obstinatè postea fovendam, tantò magis quò sanguis hinc inquinatus succos digestivos pravos colatoriis digestivis suâ vice suppeditat; quibus depravantur digestiones, undè materia morbi fomes perennat.

Cùm materia hæc febrilis in sanguine indefinenter præsens sit, & à primis viis per vias chyliferas in ejus sinum assiduò recipiatur, hinc ea febris non intermittit sed continua est,

neque cessat antè diem decimum quartum ob spissitudinem materiæ febrilis & abundantiam obstinatumque è primis viis proventum ; ex queis omnibus fit ut tempus notabile insumi debeat, quò solvatur penitùs ejus tenacitas ut corrigi possit ea materia morbifica ac fieri fluxilis eò usquè ut illâ sanguis & primæ viæ per evacuationes omnimodè liberari possint.

Cùm pravi illi succi febriles transeunt è primis viis fermè eodem tenore per totum morbi decursum ac eisdem præditi qualitatibus, tunc febris est continua sine exacerbationibus. Cùm verò quòd longè frequentius contingit, materia febrilis certis temporibus aut abundantior aut magis depravata in sanguinis massam vehitur, iis temporibus ingravescunt effectus febriles, quod exacerbationes constituit, quæ perseverant donec succi illi pravi superadditi attenuati fuerint, partimque correcti vel eliminati, tuncque febris ad consuetum statum reducta *Remittere* dicitur. Febres illæ putridæ dicuntur propterea exacerbantes, in eisque notantur attentè à Medicis exacerbationes ac remissiones. Et hæ febres inter putridas frequentius observantur.

Febres putridæ ingruere solent cum horrore aut rigore, vel saltem refrigeratione; interdum tamen, sed rarius, ingruunt absque frigore notabili ita ut febris ocyùs incandescat; Verùm quovis modo incipiant, pulsùs adest depressio seu parvitas in initio cum frequentia, simulque franguntur vires cum anxietate & nonnunquàm doloribus obscuris præsertim juxtà articulos, semper autem præter caput grave & aliquam in respiratione molestiam Symptomata adsunt, quæ ventriculum aut intestina pati significant, qualia sunt aut nausææ aut vomitus aut colici dolores, sed præsertim ventriculi dolor obscurus cum anxietate aut cardialgia aut saltem aliquo gravamine.

Quæ omnia explicationem materiæ febrilis sanè indicant ejusque motum in primis viis, tum ingressum in sanguinem, ex quo febris putrida enascitur. Cujus quidem materiæ febrilis actionem incipientem antequàm perpendamus, cum ea per frigus se manifestare statim soleat, de frigore febrili antea dicendum est, præsertim cum non modò in febrium putridarum verùm etiam in aliarum acutarum imò & lentarum ingressu sæpiùs observetur;

tum & in exacerbationum five acutarum five lentarum febrium principio frequenter, in accessionum autem febrium intermittentium initio frequentius adhuc corripiat. Hujus verò gradus quatuor distinguendi. Primus qui reliquis levior est vocatur *Refrigeratio*, secundus *Horror*, tertius *Rigor*, & postremus, qui cæteris vehementior est, dicitur *Algor*.

Refrigeratio febrilis ponitur, dum unà cum pulsu frequenti correpto ac depresso, æger frigus aliquod in corpore dispersum præsertim in extremitatibus per sentit, quod ad causas externas minimè referatur, ita ut stragulis opertus & in cubiculo temperato de eo conquærat, præsertim dum in cubili movetur corpus.

Horror febrilis dictus à nonnullis *Horripilatio* constituitur, quando cum pulsu frequenti, correpto, ac depresso, interdum inæquali, æger per sentit frigus sed inæquale, hoc est, quod nunc insurgit nunc remittit iterum resurgens vehementius, & ita alternis vicibus iisque brevissimis eo velut quatitur, ita ut motus leves, obscuros, tremulos, in corporis habitu, velut si cutis irregulariter variis in locis concuteretur, percipiat.

Rigor febrilis est frigoris intensi sensus cum membrorum præsertim mandibulæ inferioris concussione involuntariâ , manifesta , spasmodicâ , simulque pulsu frequenti , correpto , valdè depresso , inæquali , identidem intermittente.

Febrilis algor ponitur , quandò frigore summo afficitur æger , fitque gelidus , cum exsolutione magnâ virium , corporis velut resolutione , simulque pulsu frequenti , inæquali , summè depresso , obscuro , ac velut latente , identidem diù intermittente , accedente lypothimia ac interdum syncope.

Verùm notare interest , quod utcumque ægri de frigore molesto in febribus conquerantur , contingere interdum , sed rariùs , illos ab adstantibus deprehendi calidos , quin & ulteriùs nonnunquam ac in statu naturali ; nunquam tamen illud contingere in quarto gradu seu algore , rarè autem in tertio gradu seu rigore ; fieri autem consuevisse ut in frigore febrili percipiantur ægri ab adstantibus reverà frigefacti seu minùs calidi , imò algidi in extremis ut manibus pedibus naso , simulque pallere videntur ; ea autem ità deprehendi semper ab adstantibus.

in algore febrili, frequentissimè verò in rigore. Notandum prætereà incipientibus frigoribus febrilibus excitari sæpè oscitationes & pandiculationes, at frigus tunc non existit intensum, cùm enim intenditur eæ cessant; undè in algore febrili nunquàm observantur.

Cùm autem præfata frigus quodcumque febrile repræsentent, quæ mox dicentur theoriam quoque exponent statûs corporis in quovis frigore febrili constituti, insimulque causarum illud excitantium agendi modum seu ætiologiam ità statuent, ut in aliarum febrium frigoribus explicandis excurrere necessum ampliùs non erit.

Cùm igitur febrium putridarum febrilis materia è primis viis in sanguinem fluere incipit, eâ quidem inspissatur sanguis (eòque magis si jam in ipso sanguine fuerit præparata) quod quidem evenit vel ob pravorum eorum succorum acescentiam vi coagulante præditam, vel saltem ob eorum spissitudinem, quâ inviscatur sanguis; is ergò liquor vivificus velut subitò factus crassior ad fluendum per vasa minima minùs habilis fit protinùs & ad egrediendum è cordis thalamis, tantò magis quò per totum systematis san-

guiferorum tractum factus minus obsequiosus cordi expellenti magis resistit, hinc excitabitur pulsus frequens & unà parvus seu depressus hoc est cum minori solito arteriæ diastole, prout in capitis primi initio fuit explicatum. Verùm si sanguis à materiâ febrili magnoperè fuerit inspissatus tanta opponetur cordi resistentia, ut quantumvis cor nitatur in systole eum in arterias exprimere, aut minimè aut parumper exprimet, undè aut mors aut syncope, aut lypothimia, prout cor sanguine vel nullatenus per tempus aliquod, vel per breve tempus, vel parumper se liberabit. Vel etiam pulsus fiet intermittens si effectus contractionis cordis, egressus nempe sanguinis ab ejus thalamis, identidem brevi tempore ob resistentiam nimiam suspendatur, rediturus deindè citò, quòd retentus in corde sanguis ejusque parietes ultrà modum dilatans ac tendens fiat ei stimulus vehementior ad ingeminandam cordis actionem, quâ is utcumque resistens & antea vim cordis irritam reddens jam exprimat. Si verò à febrili materiâ in sanguinem dilabente inspisserur sanguis inæqualiter in suâ massa & nunc difficilius nunc

minùs difficilè è corde egrediatur, vel si cordis in eo casu laborantis vires contractiles propter inæquabilem sanguinis per textum ejus musculosum transfluxum fiant ipsæmet inæquabiles, tunc è corde sanguis exprimetur nunc majori nunc minori quantitate & quidem nunc celerius nunc minùs celeriter, undè pulsûs observabitur inæqualitas & ratione magnitudinis & ratione celeritatis & frequentia; tuncque percipietur pulsus à tangente frequens parvus & inæqualis.

Et ea sunt phœnomena seu symptomata, quæ quoad pulsum in frigidibus febrilibus febrium putridarum aliarumque febrium excitari possunt.

Jàm verò ad reliqua symptomata in frigidibus febrilibus observabilia quod spectat. 1°. Cùm partium calor sensusque calor à mutuo partium integran-
tium sanguinis & fibrillarum sanguiductuum attritu potissimùm pendeat, is autem attritus agitationi minimarum sanguinis particularum & ejus in partibus præsentis & appellentis quantitati tum vi quâ appellit respondeat, patet in sanguine à febrili materiâ inspissato particulas remissius fore agitandas, eumque simul (ut ex præfatis de

naturâ pulsûs in frigore febrili consequitur) minori quantitate ad partes apulsurum ac minore vi, undè inter sanguinem & fibrillas solidas attritus remissior, ex quo subsequitur frigus aliusque fibrillarum nervearum motus vibratilis à nemine determinandus, quem frigoris sensus consequitur. Jàm verò cum in corporis ambitu, ac in extremitatibus potissimum, virium cordis trusilium effectus minores sint, tum partes externæ aëris ambientis impressioni magis expositæ sint, eas ob causas in eis caloris causa magis fracta erit, undè frigus in eis majus quàm in interaneis, hinc & tum pedes tum manus tum nasi extremum frigidiora erunt.

Alia autem præter assignatam frigoris febrilis, præsertim cum vehementius est, datur causa, nimirum cum ex subitâ inspissatione sanguis in vasis minimis quampluribus lentescat simulque in suis particulis debiliter agitur, urgeatur intereà à corde propellente, is velut per filos consistentes in vasculorum inflexiones innumeras motu directo impellitur, sic ut indè succutiantur fibrillæ nerveæ velut à corpusculis frigoriferis & quidem vehementer, hinc excitato fluidi nervei fluxu

impetuoso & irregulari sp̄asmi in villis
 exiguis contractilibus & tunicarum
 capillarium sanguiductuum & membra-
 narum, quas sanguifera perreptant,
 undè succussiones tremulæ & irregula-
 res quæ percipiuntur in corporis habi-
 tudine, ubi quidem sp̄issitudinis san-
 guinis vitium majus esse jam vidimus,
 quarum perceptio simul cum sensatio-
 ne frigoris conjuncta *Horrorem* consti-
 tuit. Si verò causa hæc ultima frigi-
 ris propter ulteriorem sanguinis inspissā-
 tionem major adhuc fuerit, fibrilla-
 rumque nervearum irregulares hæ suc-
 cussiones exindè vehementiores fiant,
 tunc fluidum nerveum in musculorum
 textum satis impetuosè fluet & irregu-
 lariter, ut fibrarum carnearum ma-
 nipuli imò musculi plures inter se an-
 tagonistæ in contractiones trahantur
 inordinatas, undè motus sp̄asmodæi
 membrorum ac maxillæ inferioris, cor-
 poris totius concussio tremula & spon-
 tanea, quæ omnia non tantum ab ægro
 verum etiam ab abstantibus percipiun-
 tur, qui status unà cum frigore per-
 cepto *Rigorem* febrilem constituit.
 Postremò cum in *Algore* febrili ob
 sp̄issitudinem sanguinis nimiam sum-
 mamque ejus resistantiam cor impellat

eum debilissimè , is quidem sufficienti vi in fibrillas vasorum non impetet ut satis eas succutiat ad excitandos motus spasmodæos , undè partes frigus summum tantummodò occupabit , absquè ullâ earum concussione , nam frigoris causa prior superiùs assignata valdè evecata existit in tantâ sanguinis spissitudine & lentescencia , dùm interea causa posterior abest ; quamobrem in algore febrili nullus horror , rigor nullus percipitur , nec frigoris sensus tam acutus ab ægro percipitur , partes autem videntur atonæ ac multùm languent algidæ.

Cur autem ægri frigore febrili occupatos se interdùm sentiunt , dùm ab abstinentibus calidiores quam in statu naturali deprehenduntur ? Illud sanè evenit , cùm à causâ posteriori frigoris superiùs assignata afficiuntur , neuti-quam à priori. Nimirùm cùm talis est materia febrilis ut particulis viscosis simul & acribus satis exsolutis constet , à prioribus namque ità inspissatur sanguis ut in vasculis minimis lentescat & in eorum flexuras à corde urgeatur , undè frigoris sensus , ab acribus autem aliquantùm exsolutis commoven-tur valdè plures ejus partes integrantes,

quæ in vasculorum tunicas validè at-
 runtur , undè calor reipsà in partibus
 adauctus est , qui tamen ab ægro
 non percipitur , quòd sensatio frigoris
 sit vehementior , cujus casûs alia non
 deficiunt exempla , ut cùm ab exeunte
 in fine micturitionis urina percipitur
 in corpore frigus utcumque id calescat ,
 ut cùm à ferro secante frigus in-
 terdùm percipitur & corpus horret.
 Ubi quidem animadvertemus calorem
 non semper esse in ratione circulatio-
 nis sanguinis hoc est ut celeritas circu-
 lationis sanguinis, ut perperam existimat
Pitcarnius , licet illud sæpè verum sit ;
 siquidem cum minori celeritate cursûs
 sanguinis ac velut ejus lentescentiâ
 observamus calorem interdùm in par-
 tibus adaugeri , ut in gangrænæ cali-
 dæ ingressu , quæ *Esthiomene* propte-
 reà seu ardens nuncupatur , ut in
 nonnullis carbunculis & similibus ca-
 sibus , in quibus sanguinis circulatione
 occidente in partibus affectis , æstus
 tamen adedè in eis excitatur ut partes ar-
 dere calore sicco & aduri & ab ægro &
 ab adstantibus percipiantur ; sed *Calor*
omnis corporis humani semper est in
ratione compositâ agitationis particu-
larum sanguinis intestinae , celeritatis
sanguinis

*Sanguinis cursûs , quantitatis ejus in parte præsentis , ac ejus consisten-
tia.* Ex quo theoremate quamplura solvuntur problemata circà calorem & frigus in corpore humano , sive reales sint eæ affectiones , sive ab ægris tantum perceptæ ; ut cur in febre catharrali caloris & frigoris successiones reciproca ac brevissima ab ægro deprehendantur ? Cur in febre lypiria algeant extremitates , interanea autem adurantur ? Cur in Epialâ febre æger in partibus eisdem calorem sentiat & frigus seu rigorem ? Cur in febre ardente , cur in mania tantus observetur calor , &c ?

Porro in frigore febrili ægri sæpiùs vehementer sitiunt ; in eo namque cum ob sanguinis spissitudinem difficilem-que per vasa minima fluxum imminuantur secretiones , ac velut arecant colatoria , saliva & quoque in ore deficiet , & pauca quæ præsens est erit viscosa , undè partes oris minùs humescent , lingua sicca erit , faucesque arefcent plurimum , utpotè in quibus saliva naturaliter spissior est , hinc causa sitis ; cui accedit sæpè altera , ardor nimirum in faucibus absumens humidum ; ardor autem is in frigore

febrili excitatur in faucibus, imò in pulmone (undè anima calida cum respirationis anxietate) quin & in abdominis visceribus quotiescumque materia febrilis præter partes spissas, plurimas in se gerit acres ab aliis solutas faciliè mobiles commotionem æstuosam in sanguine excitantes, quarum effectus calor, potissimum in interaneis, sensibiles sunt, quòd cùm sanguis ob spissitudinem per corporis ambitum ejusque extremitates, illatà nimirùm inibi majori resistantiâ, tantâ copiâ ut solebat non distribuatur, in vasis interaneorum, pulmonis potissimum redundat, undè major in eis causa calor; hinc fit ut ægri nonnulli in frigore febrili de ardore interaneorum conquærantur, dùm in corporis ambitu extremisque frigore se affectos pronuntiant; indè fit ut Medici nonnulli calorem in essentiâ febris reposuerint, affirmantes nullam adesse febrim sine calore adaucto, saltem inquirunt, *concentrato* hoc est præsentè in interaneis; verùm hoc falsum est cùm dentur in quamplurimis frigora febrilia absque calore interaneorum sine ardore faucium ac sine siti. Ex dictis liquet halitus calidos &

acres in frigore febrili è pulmonibus & ore interdùm exhalatos etiam exsiccare fauces, eas calefacere, sitisque causam intendere, interdùm neutiquàm.

Præterea in frigore Febrili vultus pallescit, tum quod singulis contractionibus cor sanguinis minorem solito copiam præsertim ad corporis habitudinem propellat, tum quod dimittat eam debiliùs, tum quod minùs rubeat inspissatus sanguis.

Cùm autem in frigore Febrili urina emittitur limpida & decolor, tunc sanguis à materiâ Febrili inspissatus est per modum coagulationis, serumque è sanguine fuit expressum particulas lixiviales secum vix vehens utpote in sanguinis spisso retentas.

Sopor autem qui in frigore febrili nonnunquàm observatur, is quidem inspissato sanguini per vascula encephali difficilè transeunti, congesto, ac cerebrum aggravanti, tum fluidi nervei crassitie ac lentori imputandus.

Oscitationes à sanguine spisso ac lento vasa pulmonum aliquantum aggravante deducuntur, ex eâ enim in pulmone lentescentiâ fluidum nerveum obstinatiùs sed lentè ad musculos inf-

piratorios musculumque platisma-
myoidem determinatur, undè solito
magis extensa lenta protractaque ins-
piratio cum maxillæ inferioris depres-
sione tardigrada ac protractâ orisque
proin magno hiatu, qui motus simul-
tanei oscitationem constituunt; ex quâ
quidem cum magna aëris quantitas
& pleno gurgite, apertâ scilicet ulte-
riùs glottide, irruens inflet pulmones
sanguis ad faciliùs per eos transfluen-
dum excitatur, cum pulmonum leva-
mine.

Similiter cùm sanguis musculos ar-
tuum aliosque difficile peragret, ab
insolitis eis vasculorum distensionibus
sensus obscurus molestiæ in illis pro-
ducitur, qui nunc parit anxietates,
nunc cùm scilicet sanguis lentior est,
pandiculationes seu contractiones mus-
culorum quibus artus extenduntur,
quibusque sanguis à musculorum ho-
rumce substantia potentiùs exprimitur
cum levamine.

Cùm autem sanguis difficilè satis
ac subitò membranas musculorum ar-
ticulorumque ligamenta pervadit, nec
lentescit tamem adeò, tunc dolores
excitantur rheumatici, & circa arti-
culos, satis acuti interdùm, præcipuè

in articulis, nunc obscuri.

Postremò ex difficili sanguinis progressu universali, adedque per musculos, ex parvâ nimirum ejus copia singulis contractionibus cordis propulsi & cum minore vi, tum ex fluidorum omnium secretorum proindè fluidi nervei spissitudine ac lentore, consequuntur necessario virium debilitas in quovis frigore febrili, languor in omnibus functionibus, digestionum imbecillitas & similia. Et hæc de frigore febrili ipsiusque accidentibus dicta sufficiant; reliquæ enim explicationes ex traditis ab unoquoque facilè erui possunt.

Jàm verò quoniam iteratis cordis, arteriarum, venarum, tum villorum quorumlibet corporis sive muscularium sive membraneorum contractionibus & succussionibus quamvis debilibus, frequentibus tamen & correptis sanguinis inspissati moles succutitur, ipsius partes tum & febrilis materie moleculæ paulatim à nexu arcto solvuntur & ad concipiendum motum intestinum fiunt habiliores, quamobrem post tempus aliquod frigus remittere incipit, tum verò explicatis tandem pluribus particulis materiæ febrilis duris & activis & à portione viscidâ solutis

excitatur calor febrilis seu *pyrexia*; eæ nimirum particulæ mobiles sui juris factæ ab actione sanguiferorum tantum suscipiunt motum singulæ & à seipsis sejunctæ, ut secundum innumeras directiones in partes viscosas protinùs agant, undè sanguinis rarefactio ultrà terminos naturales, hinc calor accensus, vasorum dilatatio magna, pulsus magnus.

Verùm ex eâ sanguinis rarefactione intenduntur vires cordis arteriarum venarum & villorum corporis quorumcumque, quòd ab expanso magis sanguine magis distrahantur, undè vi majori in fluidum distrahens resiliunt perindè ac corpora omnia elastica cùm magis distrahantur potentiùs restituntur, modò ad elaterii fracturam distractio non sit evecta, quod in febre quamdiù viget nunquam contingit.

Est & alia ratio, cur etiam intendatur cordis & sanguiferorum actio, videlicet cùm sanguis ex illo motu intestino adaucto fluidior fiat quàm antea, ac fluidi nervei secretio faciliùs peragatur ejusque in partes influxus fiat liberalior, vis muscularis cordis & villorum muscularium arteriarum ve-

narumque non est aggravata ampliùs
 ut in frigore febrili, sed dispositior &
 validior existit, hinc cùm cor tunc res-
 tituitur, contrahitur vehementiùs &
 ulteriùs longè quàm antea, hinc ven-
 triculi cordis plus sanguinis in arterias
 evomunt & magis impetuosè, undè
 pulsus plenus, arteriarum venarumque
 ampliatio magna ac tensio. Cùm autem
 vires cordis in fine contractionis immi-
 nuantur, cùm præterea sanguis pro-
 pulsus de suo motu tunicis vasorum si-
 ve directis sive flexis communicarit tum
 & auriculis cordis priùs contractis ut
 amplientur, interea cùm vires sangui-
 nis vasa distrahentis evectæ ad sum-
 mum viribus arteriarum venarum &
 auricularum renitentibus præcisè æ-
 quales sint cùm ea omnia conceptacula
 in fine dilatationis perducta sunt, sequi-
 tur viribus sanguinis dilatantibus ex
 communicatione motûs partiali immi-
 nutis vires contractiles arteriarum ve-
 narum & auricularum victrices futu-
 ras, hæ ergò omnes simul & isochro-
 nè restituentur & quidem magnâ vi
 elasticâ imò & musculari in locis ali-
 quibus, ut de corde dictum fuit :
 Undè sanguis impetuosè & ubertim
 in cordis ventriculos contractos impel-

letur eorumque parietes diducet, tunc eos valdè replebit; hi ergò plurimum dilatati tenisque iterum vehementer contrahentur, sanguinique ab eis extruso ac reliquo antecedenti propulso sanguifera omnia cedent, quòd restituta in contractione violentâ tunc non subsistant, & sic porrò deinceps.

Jàm ergò vires cordis & reliqui systematis sanguiferi adauctæ sunt, imò magis deinceps increscunt, quòd sanguis ità vehementer propulsus ac pressus magis magisque agitetur in suis particulis, magis rarefcat, magisque ac magis conceptacula distendat in quibus coercetur, & ad vehementionem restitutionem concitet; fit ex his omnibus ut sanguis incalescat admodum tantamque suscipiat commotionem intestinam, ut materiæ febrilis particulæ viscosæ magis ac magis solvantur, actuosæ quamplurimæ à viscidarum sinu & connubio liberentur, undè tandem gradus summus pyrexia.

Interea sanguis ità rarefactus per vasa minima plura difficilè fluit, nimirum per obstructa prius in frigore febrili materiâ viscosâ & tenaci inquam pluribus satis nondum solutâ vix
meare

meare potest licet vehementer impellatur; insuper in tali statu viscositatis & rareficientiæ sanguinis cum secretionibus difficilè & parcius peragantur materia secretionum in sanguiferis remanet, undè augmentum molis fluidi in eorum cavo eorumque ulterior tensio, quas ob causas sanguis unà cum magnâ agitatione particularum intestinâ impetuosè & abundantius per vasa ea minima, quæ libera magis sunt, propellitur & cum eorum tunicarum magnâ dilatatione tensione ac labore, causisque caloris omnibus antea recensitis summoperè adauctis; quæ omnia ponunt causam febris continentem prout in capite primo exposuimus. Undè in pyrexia febris putridæ pulsus erit magnus, frequens, identidem aliquantum inæqualis, cum insigni calore æstuoso.

Ubi obiter animadvertemus in pyrexia, in quâ vires cordis & arteriarum sunt evectæ, pulsum tamen interdum non frequentem adeò ac celerem citatumque observari ac in frigore febrili, in quo vires hæ profectò debiliores sunt; quòd nimirum plus insumatur temporis ad peragendas dilatationes magnas & protensas, quàm

ad breves ut ut debiles , ità ut in frigore febrili cor veluti ocyssimè palpitet seu motu tremulo citato quatiatur.

Cum autem febris putrida absque frigore febrili sensibili ingruit (quod rarò evenit) initio autem tantum deprimitur pulsus cum aliquâ anxietate, deindèque protinùs febris excandescit; eo casu præter moleculas viscosas, quæ acres & activas in sinu suo gerunt , quamplurimæ sunt in materiâ febrili hujus secundæ speciei viscosis vix cohærentes , quæ in rarefactionem & excandescentiam sanguinem ducunt protinùs etsi à viscosis inspissatum , dum reliquæ particulæ duræ & activæ in viscido cohærentes exsolvuntur gradatim , æstumque febrilem deinceps protrahunt , quousque attenuato penitùs viscido aut eliminato , ipsæmet activæ suppeditari desinant , ac suppeditatæ per excretiones fuerint eliminatæ.

Febres putridæ inflammationes procreare solent , quòd ob tenacitatem materiæ febrilis arteriolæ plures ac præsertim in visceribus (ubi sanè debiliores sunt sanguinemque abundantius suscipiunt) tum in frigore febrili tum in pyrexia graviter obstipentur .

dum reliquæ, cum excandescit sanguis, spisso sanguine vehementer rarefacto ac impetuosè trajecto turgent, quarè laborant adeò earum tunicæ ut ex nonnullis arteriis sanguis in venas penitus exprimi non possit, undè in eis ingens sanguinis & tunicarum valdè tensarum attritus, sicuti & in arteriis jam à tempore frigoris febrilis obstipatis; quòd etiam sanguis rarefactus & impetuosus tempore pyrexia in eas vehementer propellatur, earumque tunicas plurimùm tendat & ad violentas restitutiones licet non absolutas determinet; at in arteriis liberis ex abundante rarefacto ac impetuosè trajecto sanguine ingens oritur inter eum & tunicas attritus; ergò in arteriis illis omnibus & liberis & non liberis plenitudo nimia enascitur cum ingenti attritu & calore, qui partis status violentus est inflammatio. Ex his explicabitur facilè quamobrem in exacerbationibus putridarum inflammationes jam factæ ingravescant, aut novæ excitentur.

Febrium putridarum symptomata quod spectat, plura sanè excandescentiæ febrilis progenies sunt, ut capitis dolor, aliqua spiritum ducendi

difficultas , anima calida , faciei & nonnumquàm oculorum rubor , articularum temporalium pulsio percepta , somnolentia , agrypnia , corporis segnities ac musculorum debilitas , lassitudinis sensus , & similia , quorum explicatio in capite de synocho imputri tradita est , febrilique sanguinis rarefactioni debetur.

Reliqua verò , quæ febribus putridis propria sunt , ut cardialgiæ , ructus , nausæ , vomitus , colici dolores , borborigmi , inflatio ventris seu meteorismus symptoma putridæ febrì adeò familiare , diarrhææ biliosæ & similia , quæ ad primas vias spectant , ea sanè materiæ febrilis seu pravorum succorum in eis abundantium , sive in ventriculo & intestinorum cavo sive in eorum organorum ductibus secretoriis sive in his omnibus præsentium effectus sunt ; sive hi pravi succi magis aut minus spissi sint , magis aut minus acres , & corrupti diversimodè & in variis gradibus & combinationibus. Quorum etiam symptomatum excitationi vel saltem ingravescentiæ conducit quoque difficilis sanguinis per ventriculi & intestinorum tunicas transitus sive is spectetur in frigore febrili

sive in æstu excitatus, indè enim tenditur tunica eorum nervea fitque magis sensibilis, unde causâ cardialgiæ aut colici doloris ulterior; vel si tunica eorum carnea ex eâ vasculorum à sanguine ingurgitatione patiatur notabiliter, proindèque motum pressionis in contenta in ipsorum cavo edere satis nequeat, aër ex materierum viscidarum putrescentium ac rarefcentium sinu erumpens ac expansus defectu pressionis sufficientis ventriculum & intestina potissimum dilatat, undè infimi ventris meteorismus; vel si tunica utraque & nervea & muscularis sanguine difficile transeunte multum ingurgitentur, excitantur inflammationes ventriculi, intestinorum, earumque effectus.

Crusta autem mollis hæc sive albicans sive fusca, quâ in febribus putridis lingua obduci solet sedimentum est salivæ aut ex vitio sanguinis inquinatæ aut in sductibus excretoriis salivalibus ex mora ob viscositatem corruptæ, aut ab halitibus è materiis in ventriculo corruptis per æsophagum ad os elevatis vitiatæ. Ex his autem salivæ inquinamentis oriuntur oris fœtores, sapes amari, acescentes, glutinosi, aliive ingrati quos ægri percipiunt &

adstantibus declarant.

Postremò in febre putridâ , ut & in febre quâcumque emaciatur corpus , non solum quia æstu febrili & acrimoniâ generali eliquatur pinguedo , consumiturque in sanguine cum ei remixta est , neque sufficiens ejus nova materia in eo producitur ; verum etiam quòd cum in febribus secretiones in genere difficilè fiant lymphæque portio insignis retineatur in sanguiductibus , lympa sufficiens haud suppeditetur nevrolymphaticis , quare vascula hæc nutritia concidunt semi-inanita nec propterea sufficients applicatione nutritiâ reparantur ; neque aliundè lympa , quibus alluuntur , satis defæcata est & mucilaginosâ ad reparationem nutritiam , quin potius acris est & particulis crassioribus indigestis hoc est insufficienter extensis fœta agglutinationi nutritiæ non habilibus. His omnibus adde febrili æstu & acrimoniâ plurimum corpus perspirare ; ut omittam diætâ , sanguinis missiones , & evacuationes insignes à catharticis in februm medicatione procuratas , ex quibus sanè inaniuntur plurimum vasa quæque , undè etiam corpus attenuatur.

Causæ remotæ febris putridæ eæ

sunt, quæ materiam febrilem descriptam producant, sive generatio ejus inceperit in sanguine, sive in primis viis. Eæ causæ sunt imprimis lactis in uberibus suppressio, hujus ibi per moram & inspissationem corruptio, indeque remixtio per lymphatica in sanguinem, lochiorum, perspirationis, urinæ, puris abundanter manantis suppressio subita; & hæ causæ per corruptionem aut putrescentiam materiam febrilem primariò in sanguine progenerant, hinc inficiuntur succi digestivi, depravantur deindè digestiones, pravorumque succorum in primis viis fit apparatus.

Eæ causæ etiam, sed profectò reliquis frequentiores, sunt quæ vitiant digestiones, ut cibi copiosius ingesti ac præsertim per tempus protractum, cibi difficilis digestionis, cibi pravis qualitatibus præditi, qui potissimùm faciliùs acescunt, aut bilescunt; potulenta spirituosa habitualiter epota quæ tandem actionem ventriculi enervant, & è contrà nimis insipida & viscosa quæ digestiones etiam temporis successu debilitant, ut refrigerantia potissimùm aut inactiva, quæ morâ in ventriculo etiam acescunt veluti emul-

siones frequentius haustæ & similia, Item animi pathemata, ira præsertim & tristitia, & reliquæ res non naturales, quatenus remotè digestiones vitiant & ad eum præcisè statum, ut materia prædicta febrilis in primis viis producat, sanguinique per vias chyli affundatur, quam ultimam conditionem consultò addimus ut absolutè requisitam; hi enim pravi succi, qui febrem excitassent, interdum vomitu, interdum per secessum excitatâ nimirum diarrhæâ in certis circumstantiis ita eliminantur, ut sanguini minimè aut vix suppeditentur, undè nulla ejus aut saltem insufficiens inquinatio, nequè adeò febris ulla putrida, ad quam excitandam insignis requiritur semper sanguinis inquinatio. Et ab his causis febrilis materia in primis viis primariò producta fuit, hinc in sanguinem migrat. Sed in quocumque casu febrilis materia in primis viis hospitari debet, quò excitetur febris putrida, illud demonstrante observatione constanti, hinc ejus fomes in primis viis semper agnoscitur, hinc ab eâ materiâ corrumpuntur ingesta quæquæ, undè febris hujus gravitas & obstinatio.

Febris putridæ signum pathognomonicum est febris continuitas unà cùm signis aparatûs notabilis pravorum succorum in primis viis ; quæ signa sunt potissimùm cardialgia , morsus ventriculi , nausea , vomitus , ructus , oris foetor , crusta alba aut fusca linguæ dorsum tegens , dolores colici , alvi fluxus foetidus aut biliosus , ventris meteorismus & similia , non quod tamen omnia hæc præsentia esse debeant, sed ex his nonnulla.

At cum signa prædicta in febribus malignis perindè observentur , ut plurimùm , hinc fit ut plures Practici putridas febres nonnullas perperàm vocent malignas , potissimùm cùm symptomata observantur gravissima ac velut deleteria , eas tamen ità habitas nihilo-feciùs curant methodice , quod ægro perindè est. Verumtamen ut ut malignæ febres à pravorum succorum in primis viis apparatu produci soleant , peculiaris tamen eis inest genius , quo à febribus putridis distinguantur , prout infrà docebitur.

Jàm verò an febrilis materia in primis viis , an in sanguine ipso primogenita fuerit , cognoscitur per signa suppressionum prædictarum prægressis

ut plurimum morbis quæ eas indicant; aut per signorum eorum absentiam, simulque per notitiam causarum recensitarum quæ immediatè & absque præcedente sanguinis vitio digestiones lædunt. De cætero febris putridæ in hujus capituli limine allata descriptio febrem eam satis manifestat, ut in illius diagnosi afferendâ hæerere ulterius necessum non sit.

Febris putrida periculosa semper est, in eâ namque sanguis per vasa minima difficilè fluit tum ob tenacitatem obstinatam materiæ febrilis, tum propter rarefcentias magnas cum spissitudine sanguinis à materiâ febrili enatas, ex quibus fit ut partium internarum inflammationes sæpenumero excitentur cum summo vitæ discrimine, imò interdum absolutè irresolubiles, undè aut cessatio circulationis sanguinis & cita mors, aut suppurationes viscerum, quæ deinceps ægros lentè ducunt ad exitum. Ità videmus in eâ febre laborantibus interdum inflammari cerebrum & meninges, quod declarat aut deliria aut soporosi affectus graves; pleuram interdum, quod declarat dolor lateris punctorius cum tussi & respirandi difficultate; inter-

dum pulmones, quod declarant signa peripneumoniæ. In quibus quidem casibus incauti sæpè falluntur pleuritidem aut peripneumoniam adesse putantes, proindèque missioni sanguinis nimum insistentes post habitâ purgatione quâ tamen potissimum sanantur pleuritides ejusmodi ac peripneumoniæ, quæ nihil aliud sunt quàm symptomata febris putridæ; quare tunc intentio curativa ad debellandam febrem putridam dirigi semper debet, non neglectâ tamen inflammatione, indicationi enim symptomaticæ est quoque satisfaciendum. Observamus etiam sæpiùs in febribus putridis inflammari abdominis viscera sed intestina potissimum, quod manifestat abdominis meteorismus cum tensione ejus magnâ æstu & dolore, insimul extremorum frigore, faciei pallore, & pulsûs depressione ac inæqualitate, quod nimirum sanguis ex tali infarctu arteriolarum mezeraicarum inflammatorio paucâ copiâ & inæquali gressu in venam portam reducatur, & ità ad cor appellat, quod constituit febrem Lypiriam febris putridæ sæpè symptoma. Quin imò quamplura observamus partium externarum ac faciei imprimis erysipelata, quæ

februm putridarum effectus seu symptomata tantum existunt ; adeo febres putridae inflammationes procreant , & exinde exitiales sunt , aut saltem periculo plenae.

Febres putridae interdum per crises judicantur , quare signa crisis prognostica afferenda forent. At cum nostris temporibus crises rarius contingant, quod non spectemus naturae in eo opere semper impotentis molimen veluti speculatores timidi & otiosi , prout medici antiqui perperam se gerere consueverant ; arte autem semper & singulis diebus à morbi initio morbum impugnemus , ideò doctrina crisis & dierum criticorum , tum signorum, quibus hæ prænoscantur , & dierum decretiorum , hodiè dierum obsolevit , saltem ut ab antiquis pertractabatur. In capite tamen sequenti de febre malignâ de crisis aliquid dicetur , sed prout ex nostrâ medendi methodo apud ægros observamus.

In curandâ febre putridâ auxilia potentiora sunt diæta , missio sanguinis , & purgatio. Diæta erit tenuis , ægrique jusculis erunt nutriendi , quæ unaqueque quartâ horâ sumentur ; juscula in eâ regione parari solent ex

carne ovillâ ; potus erit aut aqua naturalis , aut ptisana aliqua diluens ut capillorum veneris ; vel refrigerans , si æstus ferociat , ut è seminibus quatuor frigidis majoribus parata , aut ptisana aliqua diluens cui sirupus aliquis acetosus ut limoniorum ut granatorum fuerit ad gratam aciditatem commixtus , ægerque tunc multùm potabitur. Cùm autem acrimonia viguerit , potus exhibebitur edulcorans , ut est decoctum leve oryzæ , & potissimum aqua pulli gallinacei junioris ; at si sanguis spicescat ac velut lentore præditus sit , potus erit leviter incidens , ut est ptisana scorzonæræ , graminis , decoctum cornu cerui.

Verùm in hujus morbi principio statim ac pyrexia declarata est sanguis mittendus incunctanter ; sanguinisque missiones sive è brachio sive è pede iterandæ , & quidem magis aut minùs juxta gradum æstûs febrilis & dispositiones ad inflammationes potissimum viscerum , semper attendendo ægri viribus , ætati , sexui , temperamento , aliisve circumstantiis quæ sanguinis missionem coindicant aut contraindicant.

At secundo vel tertio ad majus morbi

die (nisi aliquid obstet) præscribimus purgantia nimirum ad materiei febrilis eliminandam portionem , nec expectamus materiei febrilis coctionem hoc est attenuationem ad purgandum. Qui enim ita expectant & viribus vanis naturæ confidunt , ægros per inflammationes viscerum , etiam in vitis venæ sectionibus obortas miserè de medio tolli experiuntur. Undè non movemur in eâ therapeiâ putridarum Hippocratis auctoritate , cum ait *Concocta medicari oportet non cruda , nisi materies turgeat , raro autem turget* , cum quotidiana observatio moneat nos materiam ferè semper turgere etiam ab initio in febribus putridis , præterea ex nostrâ praxi confirmatâ , in quâ ita purgamus cruda , ægros longè plures sanari. Quare præmissâ venæ sectione (ut plurimum semel aut bis repetita) purgamus ægrum aut potione emeticâ , aut emetico-catharticâ , aut simpliciter catharticâ prout casus tulerit , horam eligendo (quantum fieri potest) in quâ febris remiserit. Et licet ex primis evacuationibus alvinis aut per vomitum non curemus ægrum , imò febris augeatur persæpè (morbus enim invitâ arte sua percurrere debet tem-

pora) indèque ignari, qui non judicant nisi per successus præsentés, conclament adversùs medicos, nihilofeciùs ità agendum est, eà enim medicatione materiæ morbificæ portio eliminatur, morbusque deinceps arte faciliùs domatur; qui autem secùs se gesserit profectò infelix erit in praxi putridarum, eumque cunctationis suæ pœniterebit, cùm eòusque morbum videbit deductum, ut inflammationes insuperabiles occupent viscera, aut cùm curatâ febre putridâ illico lenta succedet, aut abscessus progeniti deprehendentur aut in articulis aut in glandulis lymphaticis conglobatis habitùs corporis aut in carnibus musculosis, quod pessimum erit, in aliquo viscere.

Cùm autem febris hæc ferociat adhuc per plures dies, ideò pro re natâ iteratur sanguinis missio, præcipuè in exacerbationum pyrexia. Interea alternis diebus in morbi decursu exhibetur catharticum usque ad febris evidentem declinationem, quæ die decimo aut undecimo incipere consuevit, nisi protrahatur febris in suo vigore ultrà diem decimum quartum, quod aliquandò contingit. Catharticum magis usuale in eà febre ac effi-

cacius est senna , quæ præterquam quòd succos pravos hujusce febris fomites potenter purgat , vermibus quoquè & materiei verminosæ , quæ in eâ febre pluries occurrunt , est hostis infensissimus. Sennæ sociari solet manna , ut & semen contra absinthiumque minus cum adest materia verminosa aut alia quævis acescens. Adduntur autem tamarindi cum bilefcit materia morbifica & amaroris indicia præbet , cumque febrilis æstus magnus est. Additur præterea tartarum stibiatum fractâ dosi ut ad tria quatuorve grana , cum catharsis potentior expetit , cumque viscidæ magis sunt materiæ expurgandæ ac tenaces. Purgamus in eâ febre semper sub potionis formâ ; sæpiusque plurimum prodest purgare duplici potionis dosi , ne æger adeò vi purgantis incalescat , unaque ut abundanter purgetur. Diebus verò à purgatione vacuis subducitur alvus enematis emollientibus , laxativis , & pro re natâ purgativis.

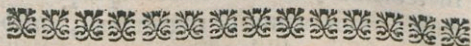
Porrò ad mittendum sanguinem ratione potissimum partis affectæ aut proximè afficiendæ , venæ variæ eliguntur secandæ. Ità dum caput laborat non tantum brachiorum venæ sed & pedum

pedum secantur, imò interdùm jugulares at præmissis semper aliquot ex aliis venis sanguinis missionibus. Cùm laborant fauces aut pectus venæ brachiorum secari consuevere, sed & sanguis mittitur è pede cùm lateris dolet acutè pars superna, aut afficiuntur inflammatoriè fauces. At cùm abdominis laborant viscera ut in ejus meteorismo aliisve casibus secantur brachiorum venæ, non verò pedum; & sic porrò, prout in *Tractatu de Tumoribus capite de Phlegmone* fusiùs declaravimus.

Dùm autem ità succurritur æger potenter per auxilia prædicta, quæ *universalia* vulgò nuncupari solent, ei opitulamur insimul aliis auxiliis quoquè necessariis. Nimirùm si urgeat febrilis æstus (quod horis vespertinis potissimum contingere solet nimirùm in exacerbatione) præscribuntur emulsiones aut crudæ, quæ magis refrigerant, aut coctæ, quæ minùs crudis corrumpuntur minùsque acescunt in ventriculo, additurque eis hypnoticum ut sirupus papaveris albi quin & laudanum sive liquidum sive opiatum si somnus conciliandus, aut sirupus de nymphaea si tantùm sedatio quædam expetatur, aut sirupus limoniorum vel granatorum si

refrigerandum potentius & materies amaricantes in ventriculo præsentés sint. Ità quoque julepi refrigerantes, aut hypnotici, vel refrigerantes simul & hypnotici præscribuntur. Emulsionibusque anteponuntur julepi cum prævi succi abundant in stomacho, timeturque emulsionum in eo corruptela. Ubi quidem notabimus nos uti frequenter in eâ regione hypnoticis in febre putrida & quidem cum magno ægrorum emolumento, ii enim per somnum reffecti non tantum morbi vim & molestiam facilius ferunt, sed etiam ferendis deindè per diem evacuationibus alvinis necessariis pares magis fiunt, vel à passis sublevantur quieti ac restaurantur vires, quæ noctu per vigiliam magis etiam labescerent.

Præscribuntur insuper julepi cardiaci, Diaphoretici, sudorifici, potionesve similis energiæ aut cum deprimitur pulsus sitve valdè inæqualis, cumque dejiciuntur vires, aut cum in morbi declinatione dispositio deprehenditur ad Diaphoresim vel sudores.



CAPUT SEXTUM.

De Febre Maligna.

FEBRIS MALIGNA nuncupatur ea Febris continua acuta, quæ graviora infert symptomata, quàm natura Febris exigere videtur; in quâ quidem pulsus aut non multùm abscedit quoad frequentiam & magnitudinem à statu naturali, aut parvus est, obscurus, frequens, correptus, inæqualis, calor autem aut non multò naturali intensior est, aut acer existit tametsi non intensus; intereà graviora & inassueta observantur symptomata, ut summa virium dejectio, anxietates molestissimæ, lypothimiæ, imò interdùm syncopes, comata, obscura deliria, spasmi tendinum, stridor dentium, manuum tremor, vigiliæ immodicæ, linguæ imò dentium & labiorum nigredo, linguæ siccitas & asperitas, oris siccitas summa sine siti, oris foetor, singultus, viscerum gravis dolor, ventriculi gravis ardor aut morsus, cardialgia cum somnolentia, abdominis

meteorismi, exanthematum purpureorum, lividorum, nigrorum, imò anthracum, bubonum, parotidum eruptiones, mictus cruentus, rigores summi, algores, vomitus biliosi, æruginosi, porracei, atri, diarrhææ similes, nullus interdum sensus morbi in ægro, acutus capitis dolor, vel nullus ab ægro perceptus licet causa ejus adsit, oculorum immutatio magna, & symptomata similia, plura aut pauciora, & varia in diversis eâ Febre laborantibus.

Quæ cum ita sint, obvium est in eâ Febre primas vias pravis sanè succis & indolis perditæ infestari, simulque sanguinem admodum inquinatum esse & in suâ crasi subversum, ita ut sub illis respectibus Febris maligna ad putridas referri possit, imò à nonnullis eas ob causas plures Febres putridæ, cum nimirum gravibus ac metuendis stipantur symptomatibus, insigniantur nomine malignarum. Si rem tamen penitiùs spectemus, Febres malignas peculiare genium sibi arrogare deprehendemus, cum gravitas symptomatum in eis vigorem Febris exuperet, secus in putridis; cum insuper malignæ Febres quamplurimæ in initiis

clandestinè ac veluti furtim & subdolè incedant, nimirum sine morbi gravis apparentiâ, tum deinceps veluti subitò mutantur & morbi exitialis speciem induant; undè cum larvatae sint sub specie morbi non adeò metuendi, nomine ducto à moralibus, *malignæ* propterea dictæ sunt; cum tandem malignæ Febres mitescere in suo curriculo interdum videantur & incautis imponant, recrudescant postea multò infestiores ægrumque perimentes imò interdum brevissimo tempore, undè quoque *mali moris* seu *malignæ* dictæ sunt.

Ex his omnibus statuemus Febrium malignarum materiam febrilem multum sed inæqualiter spissam, particulas diversi generis nimirum alias acrescentes, alias acres, alias acerriimas, ac velut venenatas in finu suo gerentem, nunc altiùs nunc minùs reconditas, hoc est nunc magis nunc minùs viscido cohærentes & inæqualiter. Et sanè discrepantiam illam particularum in eadem materiâ febrili qualitibus diversis ac velut pugnantibus præditarum non negabunt illi, qui ægros adire consueverunt, quos non latet ægros viscosas & bilescentes

materias rejicere interdum vomitu ,
 quas dicunt unam & acidam & amaras ;
 adeo irregulariter per pravas digestio-
 nes aut sanguinis corruptelas ac de-
 pravationes producuntur morbosa par-
 ticula simul in viscido cohaerentes ,
 quod physices speculationes sane super-
 rat , cum praesertim ab eisdem , quae
 videntur , causis tantae varietates in
 effectibus morbofis appareant , ita ut
 causae eadem procatarticae nunc Fe-
 brem putridam , nunc malignam ,
 nunc intermittentem excitent , sed
 equidem in subjectis diversimode sed
 modo satis incognito dispositis ; unde
 illud *to theion* in morbis ab *Hippocrate*
 pronuntiatum . Quare nullae regulae
 certae productionum talismodi praedi-
 cendarum afferri possunt , nec quo-
 modo eae fiant ulli Physico notum est .
 Et sane symptomata Februm malig-
 narum seu effectus ejus materiae mor-
 bificae , anomala adeo graviaque simul
 videntur , ut nonnulla eorum vi cui-
 piam inspissanti alia vi dissolventi de-
 beri videantur ; inde factum est ut
 Medici plures Febres malignas in eas ,
 quae a *coagulatione* seu inspissatione ,
 & alias , quae a *dissolutione* fierent ,
 distinxerint . Verum cum in eodem sub-

jecto Febre malignâ laborante obser-
ventur sæpè symptomata , quæ à di-
versis illis viribus profluunt , ideò in
Febribus malignis non ejusdem indo-
lis agnoscenda materia febrilis , quæ
aut inspisset tantum aut solvat , sed
indoles utraque in eadem materia fe-
brili agnoscenda juxtâ partium hete-
rogenearum miscelam , itâ tamen ut
nunc particulæ inspissantes , nunc par-
ticulæ solventes in certis Febribus ma-
lignis prædominari videantur. Quæ
sanè Medicinæ Magistris non adeò
mirabilia videbuntur , cùm eos non
lateat idem etiam in medicaminibus
plurimis simplicibus occurrere , quæ
& particulas mucilaginosas & inertes
simulque duras & activas in se gerunt ,
itâ ut in eorum nonnullis priores in
aliis posteriores prædominari per ef-
fectus videantur.

In omni autem Febre malignâ no-
tandum vires admodum resolvi , actio-
nem cordis & arteriarum parùm in-
tendi , imò pluries naturali debilio-
rem esse , aut exerceri inæqualiter.
Hæc demonstrant pulsus parùm fe-
brilis , pulsus parvus , pulsus inæqua-
lis , animi deliquia , rigores magni
imò algores , calor naturalem vix su-

perans, imò naturali interdum minor, aut acer cùm naturalem superat. Quæ omnia significant sanguinem à materia febrili plurimum inspissatum ac parùm rarefcentem; sanguinem parùm fluxilem simulque particulis acrioribus sæpè fœtum textum particularum nonnullarum sanguinis mucilaginosarum & rubrarum plurimum interea solventibus; sanguinem constantem globulis aliis nimium coacervatis & purpurâ aliquantum exutis, aliis nimis solutis sed tamen imperfectis, corruptis, parùm vegetis, ac eis pluribus velut sideratis.

Ex quibus omnibus sanguis ad facile fluendum per vasâ minima minùs habilis fit, nec vehementer à corde & arteriis intereà urgetur, undè in vasis minimis sanguineis pluribus multùm lentescit una cum acrimonia, à quâ per moram velut corrumpitur (labe ulterius toti sanguini communicatâ) undè inflammationes viscerum erysipelatosæ, sæpè etiam gangrænodeæ, ariditates colatoriorum ex defectu secretionis fluidi, antraces, maculæ purpureæ aut lividæ, parotides ac bubones mali moris, nimirùm cum duritie, us-tionis sensu, lividitate, dispositione gangrænodeâ,

gangrænodeâ , simulque pulsu debili , obscuro , depresso , & anxietate univ ersali obscurâ ; sed præprimis erysipelatosa cerebri affectio frequens aded in Febre malignâ sed segnis , ex quâ in diverso gradu explicantur sopor , delirium obscurum , motus spasmodæi , tremores tendinum , dentium stridor , mentis alienatio , insensibilitas animæ circâ morbum quamquàm gravissimum , & alia symptomata , quæ denotant ut plurimum mente captos esse Febre malignâ laborantes. Insimul ex prædictâ cerebri affectione in eâ Febri ut plurimum excitatâ elicitur , cur vires cordis , arteriarum , musculorum , omniumque vasorum fibrarumque corporis parùm vegetæ sint , vel depravatè hoc est inæqualiter exercentur , nimirum propter memoratum cerebri infarctum nervorum fluido parcius secreto , indèque insufficienter vel etiam inæqualiter & anomalè partibus subministrato ; ad quarum etiam virium prolapsum ac irregularitates confert etiam sanguis per vasa minima difficile , ut vidimus , ac interdum irregulariter means : & ex his deducuntur quamplura alia symptomata consecutaria. Uno verbo ex jam statutâ febrilis materiei

indole, dyscrasi sanguinis assignatâ; trajectu ejus difficili per vasa minima cum impulsione intereâ parùm violentâ, statu cerebri phlogodæo jamjam determinato, viribus solutis solidorum vel inæqualiter exercitis, materiei febrilis in primis viis vel in colatorio ventriculi & intestinorum præsentia notabili aut actione, omnia facilè explicantur Februm malignarum symptomata, quibus non ulterius inhærebimus cum ex iis, quæ in capitibus de synocho simplici ac de putri præcipuè allata fuere haud difficile erui fusiùs possint. Uti neque sermonem iterùm instituemus circâ exacerbationes quæ in Febre malignâ perindè ac in synocho putri excitari solent, servato tamen in eis Febris genio ob causas assignatas semper easdem præsentis.

Causæ remotæ fermè eadem sunt ac putridarum, verùm inter eas procatarticae Febres malignas potissimùm excitant, cum corpus curis, mœrore, tristitia antea velut est confectum ac debilitatum, aut laboribus nimis vel evacuationibus immodicis resolutum, aut æstatis calore solutum, cum corpus alimentis pravi succi diù fuit nutritum, hoc est cum à causis antecedentibus san-

guinis partes mucilaginosæ spissiores evaserunt, aut earum tenuiores avolarunt, partes autem acres omnis generis productæ fuerunt abundanter, ac plurimum fractum fuit solidorum elater cum eorum tamen ariditate, indidem digestiones ex immutatis succis digestivis à dyscrasi sanguinis assignatâ admodum fuerunt depravatæ, ità ut ex his omnibus explicetur excitatio materiei febrilis, quæ producit Febres malignas.

Febris maligna ex præfatis satis cognoscitur, & distinguitur à Febre putridâ. Illud tamen præsertim ad Therapeiam distinguere interest, an potissimum vigeat inspissatio fluidorum in Febre malignâ ac prævaleat, an eorum acrimonia; qui sane status fluidorum declarantur per symptomata, nimirum si rigores febriles vehementes sint nec deinceps succedat calor acer sed velut in statu naturali, si sopor adsit, aut delirium valdè obscurum cum somnolentiâ, si parotides aut bubones indurati absque tamen unctionis sensu, si pulsus parùm frequens sed inæqualis, si lipothymia, si lingua non retorrída nec calor in ore & similia adfuerint, si urinæ sa-

nis similes extiterint, aut quales Jumentorum, status inspissationis potissimum declaratur. At acrimonia fluidorum patefit prædominans per rigores febriles minores, calorem acrem, pulsumque frequentem correptum nec tamen magnum, delirium cum vigilia, maculas purpureas, lividas, anthraces, bubones aut parotides cum sensu exarsionis, mictum sanguineum, linguam admodum siccam, rubram, faucium ardorem, sitim intensam, & similia, plura aut pauciora.

Malignæ Febres periculo plenæ sunt, imminent namque in eis inflammationes in visceribus & præsertim in cerebro pessimi moris nimirum gangrenosæ, pluresque eis affecti eo modo enecantur. Intereâ tamen utcumque Febre malignâ laborantes videantur desperati, morbusque resistat remediis, ii tamen nunquam relinquendi sunt, cum eorum quamplures, de quibus conclamatum videbatur, continuata medicatione salvi evaserint, infarctus namque viscerum inflammatorius in Febribus malignis segnis esse solet, undè semper iis ægris opitulandum per artem usque ad extremum finem sine absolutâ desperatione. E

contrà autem nonnulli Febre malignâ
 laborantes interdùm qui fermè sine
 periculo videntur, dein enecantur,
 adeò morbus is est mali moris, &
 ludit Artis Magistros. Quapropter Me-
 dicus in Prognosi circà Febres malig-
 nas afferendâ semper cautus sit, prog-
 nosimque semper dubiam sed pericu-
 losam instituat. Verùm ratione mate-
 riæ febrilis cæteris paribus periculo-
 siores esse solent Febres malignæ, in
 quibus particulæ acres illæ ac velut
 venenatæ prædominantur, iis in qui-
 bus spissitudo potissimùm causa est,
 præbent namque contraindicationes,
 quibus difficilè satisfacit, cùm ex unâ
 parte impugnanda indicetur per activa
 remedia materia inspissans, ex aliâ sol-
 vens & acris mitiganda sit per edul-
 corantia & inertia, quæ omnia inter
 se pugnare videntur: undè difficilis
 earum curatio. Parotides erumpentes
 sine symptomatum imminutione vel
 cum eorum augmento exitium præ-
 nuntiant, & è contrà salutem cum
 remittunt symptomata, in priori nam-
 que casu significatur materia febrilis
 exuperans, in posteriori parca & quoad
 majorem partem è sanguine reducta
 in eas glandulas; idem pronuntia de
 bubonibus subortis.

Quare tumores hi omnes in priori casu dicuntur *symptomatici*, in posteriore *critici*, qui significant depurationem sanguinis, dum alii ejus corruptelam subsistentem ostendunt. Verum anthraces semper sunt symptomaci æ funestum eventum prænuntiant, denotant enim in sanguine magnam acrimoniam, corruptelam summam, mucilaginis vitalis destructionem, partium sanguinis integrantium velut subversionem ac miscelam destructam, uno verbo hujus liquoris vitalis constitutionem gangrænodeam ac fiderationem omnibus visceribus infensam, eisque inflammationes gangrænodeas ac exitiales inferentem. Vomitus atræ bilis sæpè funestus, significat enim materiam febrilem acerrimam ac velut corrosivam simulque abundantem & in sanguine & in primis viis. Mictus sanguineus mortem prænuntiat, denotat enim vi materiæ febrilis acerrimæ solutos adeò fuisse globulos purpureos, ut è sanguine in fistulas renales cum urina eruperint. Sopor succedens delirio multum periculi portendit, significat enim vasa cerebri prius infarcta phlogisticè tonum jam amisisse, infarctaque fuisse ulterius sanguinea. Febres

malignæ purpuratæ cæteris paribus aliis non purpuratis periculosiores sunt, significant enim vi acri solutos eò usque globulos purpureos ut è propriis vasis in cutis lymphatica deviarint, ac simile quid in visceribus vix emendabile factum fuisse, aut ut fiat in pro-cinctu esse. Et sic variè prædicendum juxtà partes affectas, varietatem symptomatum, eorumve successiones.

Febrium malignarum curatio à putridarum curatione parùm discrepat, undè diætâ similis per juscula & potum aqueum aut ptisanas diluentes instituitur, tùm sanguinis missio ac purgatio potentissima auxilia sunt. Animadvertendum tamen circà sanguinis missionem eam in Febribus malignis non utique ut in putridis liberalem esse instituendam comprobante experientiâ, cùm in Febribus malignis rarefactio sanguinis impetuosa adeò non sit ac in simpliciter putridis, nec vasorum elater adeò robustum. Ad purgationem autem quod spectat ea quidem frequens æquè ac in Febribus putridis imperanda, eâ siquidem Febrium malignarum curatio potissimùm absolvitur, eâque omisâ imò satis ac pluries non repetitâ auxilia cætera

frustranea fiunt , ægerque miserè oc-
 cumbit. Verùm tamen respiciendum
 magis ægri viribus , quæ cardiacis
 identidem refocillandæ sunt , ne in-
 terdùm concidant , præsertim cùm
 Febris maligna fit à magna inspissã-
 tione. Quamobrem cardiaca frequen-
 tiùs quàm in putridis locum habent.
 De cætero emulsiones ac refrigerantia
 ut & diluentia ac edulcorantia tan-
 tùm præscribenda sunt , cùm acrimo-
 nia præpollet. Circà autem narcoti-
 corum usum cautiorem esse Medicum
 oportet tùm propter virium lapsum ,
 tùm ne vasa cerebri laxentur , so-
 porque superveniat exitialis. Quapro-
 pter ea tantùm proficua sunt , cùm
 urget agrypnia aut pars aliqua dolet
 aut quocumque modo est irritata ,
 ægerque simul constat viribus. Verùm
 sanguis in Febris malignis ex spissi-
 tudine à causâ febrili conceptâ tùm
 à fracto vasorum elatere lentus adeò
 segnis ac torpidus existit , ut pulsus
 sæpè fiat inæqualis , intermittens ,
 saltem debilis , imò accedant lypothy-
 miæ ineunte præsertim exacerbatione
 cum frigore , quare tunc ad exfusci-
 tandas vires non tantùm cardiaca
 moderata , imò interdùm spirituosæ &

volatilia præscribenda sunt ex necessitate, ut lilium paracelsi, spiritus volatiles, spiritus therebinthinæ, & similia. Cùm autem ex tali sanguinis spissitudine tum & vasorum omnium ac præsertim cerebri inertia sopor altus ægrum occupat, tunc incassum adhibitis purgantibus, cardiacis, ac hydroticis, efficacissimum remedium est vesicatorium è cantharidibus scapulis applicatum, vi namque cantharidum solvitur adeò sanguis, ut citius & certius fluxilitatem recuperet, quàm à vi quâcumque salium volatilium aliorumve potentissimorum cardiacorum, simulque exsuscitentur vires vasorum omnium & cordis, pulsu redeunte valido, frequenti, æquali, discussoque sopore; id quod sæpè experientia demonstravit. Et ità per varia auxilia opportunè adhibita feliciter impugnantur malignæ Febres, eorum præcipuorum applicandi ratione jam superius in putridarum therapeiâ expositâ.

Febrium malignarum sic expositâ curatione generali auxilia in juniorum Medicorum gratiam, qui praxi Mons-peliensi operam dare decreverunt, fusiùs sanè sunt declaranda. Cùm verò malignæ Febres sint de genere pu-

tridarum , quæ jam dicturi sumus exhibebunt quoque auxilia , quæ Febribus simpliciter putridis oppugnandis conducunt ; attendendo tamen iis , quæ in curatione generali tum putridarum tum malignarum fuerunt animadversa.

Juscula ex carnibus ita parari solent , ut pro unaquaque dosi jusculi octo præter propter carnis uncia insumantur. Juscula , quibus æger nutriendus est, ex carne vervecinâ parari solent , & cum paucò sale , vel etiam nullo cum calor acer , aut siccitas & ardor viscerum orisve observantur ; in quo casu parari etiam solent juscula ex carnis vervecinæ & vitulinæ partibus æqualibus , vel ex carne vervecinâ addito pullo gallinaceo juniori , nec nisi paucissimum sal vel nullum additur. Cum autem vires debiles sunt ac velut exhaustæ , vel propter debilem naturam , vel ex senio , vel ob morbi naturam , aut durationem , aut medicationem adhibitam , parantur tunc juscula ex carne vervecina additâ portione gallinæ veteris , aut simpliciter ex caponibus , addito paucò sale. Carne bovinâ non utimur. At pullorum vel carnis vitulinæ loco

utimur nonnunquam carne agnina aut
 caprillâ carni vervecinæ additis. Quin
 & in casibus nonnullis in quibus acri-
 monia valdè urget, aut cum stoma-
 chus nimis irritatus vel sensibilis &
 tensus nimumve æstuans juscula or-
 dinaria respuit ab eis molestatus,
 ægrum tunc alimus cremoribus ex
 oryzâ incoctâ aquæ absque fale, iis-
 que semper fatis liquidis, aut simi-
 libus ex avenâ paratis, qui quidem
 cremores totam ægri alimoniam per
 plures dies interdum absolvunt; aut
 etiam in die semel vel bis sumitur
 jusculum simplex ex pullo juniore sine
 fale, aut ex eo cujus venter oryza vel
 feminum quatuor frigidorum majorum
 contritorum semiunciâ aut circiter fue-
 rit fartus. At cum penitus juscula non
 sunt interdenda vicibus alternis cre-
 morem & jusculum sumet æger, vel
 etiam jusculorum consuetorum acri-
 moniam & activitatem obtundimus
 additis in singulis jusculi dosibus co-
 chleari uno vel duobus vel tribus ali-
 cujus ex prædictis cremoribus aqueis,
 vel etiam coctionis carnis vervecinæ
 sub finem adduntur in ollâ oryza
 lotæ cochlear unum vel duo. Quoli-
 bet autem ex prædictis victu utatur

æger, singulis quatuor horis alimen-
tum ei subministratur, præter diem
primum quo semel vel bis jusculum
exhibere sufficit, saltem si constet
viribus.

Potus verò ejusmodi ægrorum or-
dinarius vel est ptisana quæ fit ex
capilli veneris Monspeliensium pugillo
per horæ quadrantem in aquæ fonta-
næ libris tribus leviter incocto; vel
aqua panis semiustulati frustulo tinc-
ta; vel aqua mera fontana aut flu-
viatilis. Cùm spifcescit notabiliter
fanguis, tùm pulsus languet, calor-
que vix excedit naturalem potandus
erit æger decocto aliquo leviter in-
cidenti ut ptisanâ, quæ fit decoquen-
do in aquæ libris tribus scorzonæ
radicis unciam unam aut unciam unam
& semissem; ut etiam ptisanâ cornu
cervi, quæ fit decoquendo per horam
aut horas duas in aquæ libris quatuor
vel quinque rasuræ cornu cervi un-
ciam aut uncias duas. Cùm autem
prævalet acrimonia, ac potissimum
cùm primas vias divexat, aut pulmo-
nes aut vias urinarias; quæ ità cog-
noscitur per corporis totius calorem
acrem, siccitatem cutis, oris aridi-
tatem, linguæ rigiditatem ruborem,

sitim , faucium calorem , tussim sic-
 cam, animam calidam, pectoris æstum,
 urinam flammeam , ardorem urinæ,
 vomitus biliosos imprimis bilis viridis,
 atræ , dejectiones similes , calorem
 abdominis, ventriculi morsum, æstum,
 dolores colicos , hæmorrhagias , scin-
 tillantes oculos , & reliqua in diagnosi
 relata , eaque plura vel pauciora præ-
 sentia , tunc sanè potus debet esse
 copiosus simulque edulcorans ; quamo-
 brem largiter tunc potandus erit æger
 ptisanâ pulli junioris , quæ fieri con-
 suevit coquendo in aquæ fontanæ li-
 bris quinque per quinque horæ qua-
 drantes vel sesquihoram pulli junioris
 gallinacei excoriatum corpus nec lotum
 in quatuor partes divisum. Sique ra-
 tione æstus aqua pulli magis tempe-
 rans & aliquantum refrigerans expe-
 tatur tunc unâ cum pulli excoriatâ
 frustis coquentur semina quatuor fri-
 gida majora contrita ad unciam se-
 missim vel unciam. Si æstus autem
 magis urgeat , æger potandus erit li-
 beraliter ptisana dictâ vulgò *emulsio-*
nata , quæ fit terendo in mortario
 marmoreo seminum quatuor frigido-
 rum majorum unciam sensim affun-
 dendo aquæ fontanæ libras tres, deindè

per linteum liquorem transcolando. Cùm autem turget nimis saburra ventriculus eâque imprimis acescente, ne adeò acescat corrumpaturve in eo prædicta ptisana, per horæ quadrantem coquitur ac iterùm transcolatur, & ità cocta exhibetur affatim ægro.

Præscribitur quoquè ad temperandam acrimoniam æstumque minuendum ptisana vulgò dicta oryzæ, coquitur nimirùm per horam oryzæ lotæ cochlear in aquæ libris tribus, vel ptisana seu aqua hordei, scilicet in aquæ libris quatuor vel quinque coquitur ad crepaturam hordei integri manipulus. Cùm autem ptisanas quasque æger respuit, eæve in stomacho corrumpuntur eive graves sunt, ad diluendum simul & temperandum aquas *Meinenses* præscribimus pro potu, quæ de genere sunt mineralium levissimarum. Verùm si ardor extiterit intensus, molestetque præprimis fauces ventriculum intestina vias urinarias, adsintve sitis magna, aut vomitus vel dejectiones materiæ biliosæ calidæ & acris, tunc ad potandum præscribimus aquam in quâ ad levem aciditatem infusa fuerint frusta limoniorum, aut cui limoniorum suc-

cus additus fuerit ad gratam aciditatem cum pauco saccharo; vel addimus, sed rariùs, aquæ spiritum sulfuris ad gratam aciditatem; vel alicujus ex prædictis ptisanis cyatho addimus identidem sirupi alicujus acidi, ut limoniorum, mali punicæ, grosulariæ, oxiacanthæ, agrestæ, mororum, drachmas duas aut unciam semissem. Interdùm quoque sed rariùs ad temperandum sanguini æstum præsertim cùm ex eo laborant viæ urinariæ, potamus ægrum aqua nitrosâ, solvendo nimirùm in aquæ fontanæ libris tribus aut quatuor nitri depurati vel salis prunellæ drachmam circiter. Et hi sunt potissimùm potus, qui in curandis Febribus malignis & simpliciter putridis in usum veniunt.

Postquam ægrorum ejusmodi diætam seu victûs rationem declaravimus, reliqua exponenda veniunt, quæ his ferri solent, auxilia tùm è Chirurgia cùm è Pharmacia deprompta. Ea autem quo modo eligenda sint & applicanda, & quas ob rationes, & in quibus circumstantiis, & cùm quibus cautelis, in curatione Febrium in genere, tùm in Febri synochi imputris, Febrium putridarum, & malignarum

therapeia generali jam satis antea fuit traditum, ut plura ex præfatis repetere necessum non sit.

Quoad tamen sanguinis missionem addere ea juvat. Quâcumque vena sectâ brachii putâ, pedis, colli, singulis vicibus sanguinem effundi solere ad uncias octo vel novem (loquimur de adulto in eâ curatione) interea tamen tantum ad uncias sex vel septem cum amplam sanguinis missionem vires ferre non possunt, imò interdum cum pulsus debilis est, ad uncias tres aut quatuor. Ubi notandum sæpè magis proficuum esse sanguinem per plures vices intrâ certum tempus parcâ manu quaque vice mittere, quam eandem ejus quantitatem intrâ idem tempus per vices pauciores, adeoque singulis vicibus copiosius, detrahere, saltem in Febribus malignis, ex largis enim sanguinis missionibus vires sæpè concidere docuit observatio, ac demonstrat theoria Febrium malignarum jam exposita. Ut in cæteris Febribus continuis acutis sic & in malignâ Febre sanguis primis morbi diebus potissimum mittendus, & semper incipiendum à sanguinis missione statim ac
ineunte

ineunte morbo pyrexia declarata est, secus inflammantur viscera, nec emeticorum nec cathartorum aliorumve remediorum felix est deinceps successus, morbus autem per inflammationes viscerum factus infestior aut ægrum perimit, aut eum in summum conjicit vitæ discrimen. Nec tantum primis morbi diebus celebrandæ sunt venæ sectiones, verum & sæpè deinceps in morbi progressu ac præsertim in akme exacerbationum ex necessitate iterandæ sunt juxtà morbi sævitiem ac symptomata, quæ superveniunt, quæque inflammationes viscerum aut factas aut imminentes denotant. Cùm caput est affectum ut in casibus soporis, delirii, convulsionum, doloris proprii, sanguis è pede potissimum mittendus, imò interdum è vena jugulari modò tamen plures præcesserint venæ sectiones, ut eâ ratione ex eâque cautela sanguis revellatur à cerebro. At dùm abdomen multum laborat aut dolore aut statu inflammatorio missio sanguinis è pede dubia fit aut evidenter nociva, cùm eo mittendi sanguinem, modo sanguis in affecta abdominis viscera magis determinetur: quare tunc venæ eliguntur secandæ

è brachio , ut & cùm pectus potissimum afficitur , licet sanguinis missio è pede affecto pectore interdùm etiam instituenda sit , nimirùm quando inflammatione afficitur pleura in parte supernâ pectoris. Cùm autem caput internum affectum est , de cætero plures nequicquàm institutæ fuerunt venæ sectiones , vel etiam cùm debiles sunt vires sanguis intereà mittendus , tunc applicandæ sunt temporibus hyrudines duæ nimirùm aut tres temporari unicuique , eo namque modo sanguis non mittitur copiosè , neque impetuosè sed lento fluxu , simulque fit revulsio à cerebro , quâ levatur æger.

Cùm autem per purgantia impugnetur directè causa tum malignarum tum putridarum Febrium , iis nimirùm adhibitis evacuetur non modò materia febrilis in cavo ventriculi & intestinorum contenta , sed & in organis secretoriis quibusque , quæ in ventriculum & intestina eructant , hospitans & impacta , imò & sanguinem inquinans ac velut ei cohærens ; ideò , docente de cætero felici experientiâ , incunctanter à Medico procuranda purgatio. Sic enim in principio morbi

imperata non equidem tollit causam morbi, at eam tamen imminuit cum bonis ægris rebus; secus qui se gesserit felix non erit in praxi putridarum & malignarum Febrium, & naturam opitulantem & materiam febrilem coquentem otiosus spectans, tragica videbit. Quamobrem quantocyus & secundo aut tertio ad majus morbi die, si nihil obstiterit, celebratâ primis diebus aut tantum primo die venæ sectione semel aut bis aut ter, ac instituta, ut docuimus, diætâ, præscribendum pharmacum, quo expurgentur primæ viæ; id autem eligitur tantum vomitorium si ventriculum saburrâ scatere plurimum fuerint signa, intereà nihil contradicat; vel si sopor in primâ morbi invasione ægrum occupet utcumque videantur esse contra-indicationes, modò ægri vires satis consent. Quare.

REC. *vin. stibiat. unciam unam & semissem, vel unc. duas. f. haustus. vel.*

REC. *tartar. emetic. solubil. gr. sex aut septem aut octo, solve in aq. card. benedict. aut cichor. aut aq. communis unc. duab. aut trib. f. haustus.*

Vel, si non adsit ad somnum proclivitas, de cætero saburrâ ventricu-

lus scateat cum calore aliquo viscerum
tùm ad vomitum sit dispositio per nau-
seas, cardialgias, ructus, eructationes
se prodens.

REC. *ipecacuanhæ rad. pulverat. gr.
viginti quinque, aut triginta, aut
triginta quinque, cum jusculi cochlear.
quatuor aut quinque, aut cum aq.
cichor. aut card. benedict. aut aq. com-
mun. unc. trib. circiter. f. haustus.*

At cùm paulò dejectæ sunt vires,
pulsus nimirùm aliquantùm languet,
calorque non est intensus, indicatio
interea est ad vomitum; tunc ex præ-
dictis haustibus alicui additur aut con-
fectio de hiacintho ad drachmam vel
drachmam unam & semissem, aut,
si vires magis sint erigendæ, confec-
tio alkermes ad drachmam, vel the-
riaca vetus ad scrupulos duos aut
drachmam, unà cum aliquot aquæ
naphè cochlearibus. Itaque.

REC. *aq. card. benedict. & aq. flor.
aurantior. ana unciam unam & se-
missem, tartar. stibiat. solubil. gr.
sex vel septem confect. de hiacinth.
drachmam unam, vel confect. alkermes
aut theriac. veter. scrupul. duos aut
drachm. unam. f. haustus.*

Et sic de cæteris haustibus prædic-

vis, cùm addendum est cardiacum.

Ubi moneo nos tartaro emetico uti solere, quod ex antimonii hepate paratur, cùm enim id ex antimonii vitro paratum fuit, quartâ aut tertiâ parte circiter minuenda est ejus dosis.

Cùm autem contingat frequentius in morbi principio indicationem non esse simpliciter ad vomitum, cùm nec urgeat sopor, nec summa in ventriculo pravorum succorum aggestio denotetur; signa autem adesse soleant saburræ in toto primarum viarum tractu, hoc est in ventriculo & intestinis, præsentis; ideò tunc & ventriculus & intestina continuâ actione purganda sunt, sociando nimirum cathartice emetica sed fractâ dosi. Igitur.

REC. fenn. mundat. drachm. duas, aut drachm. duas & semi. semin. contrâ pugill. unum, sal. vegetabil. drachm. unam, inf. suprâ cineres calidos per noctem in f. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. calabr. uncias duas, tartar. stibiat. solubil. gr. tria vel quatuor f. p. mane sumend.

Verùm cùm experientia nos docuerit purganda esse in his regionibus calidis corpora ac præsertim æstate cum magnâ vehiculi copia, ideò cum

feliciori successu potionis purgantis duos cyathos sæpiùs præscribimus, eâ enim purgandi normâ nec molestantur adeò nec incalescunt abdominis viscera peccatufve, obtinetur intereâ evacuatio abundans & absoluta sine torminibus, quam æger fert sine tantâ virium jactura, succis pravis nimirum à copia liquidi purgantis valdè dilutis factisque magis obsequiosis, nec intereâ intestinis adeò laceffit. Quare.

REC. *sen. mundat. drachm. duas & semi. vel drachm. tres, semin. contrâ pugill. unum, sal. vegetabil. drachm. unam, inf. per noctem supra cineres calidos in s. q. aq. font. ad unc. duodecim, cola pro duab. dosib. in quarum primâ dissol. man. calabr. unc. duas, tartar. stibiat. solubil. gr. tria, & in secundâ dosi dissol. mann. calabr. unc. unam tartar. stibiat. solubil. gr. duo. f. p. pro duab. dosib. mane intra tres aut quatuor horas sumendis interjecto jusculo.*

Cùm autem urget casus & in pro-
cinctu præscribenda venit potio pur-
gans, tunc ea quæ infundenda præ-
scripsimus pharmaca in aquæ paulò
majori quantitate per horæ quadran-
tem aut semihoram levi ebullitione

coquenda sunt, tùm in colatura eadem, quæ diximus dissolvenda, dissolventur, & ità similis vis præter propter parabitur potio purgans, per ebullitionem siquidem vis acutior cathartici elicitur, quam per infusionem calidam, quamobrem brevis ebullitio institui solet.

Si autem debilior sit ægri natura, aut si æger temperamento acri & calido præditus sit, aut corpus & viscera sicca, aut acrimonia demonstretur, timeatur viscerum ardor aut sensus intestinorum exquisitus, intereà tamen ob insignem pravorum succorum in primis viis apparatus purgans efficax exigatur.

REC. tamarind. pingui. unciam unam aut unciam unam & semi. bull. per semihoram in s. q. aqua fontan. ad unc. duodecim in quib. inf. senn. mundat. drach. duas flor. persicor. manipulum semiss. cola pro duab. dosib. in quarum primâ dissol. mann. calabr. unc. duas, tartar. stibiat. solubil. gr. duo, & in secundâ dissol. mann. calabr. unc. unam, tartar. stibiat solubilis gr. unum, f. p. pro duab. dosibus mane inrà hor. quatuor sumend. interjecto jusculo.

Vel, si mitiùs purgandus est æger, cum aliqua tamen efficaciâ.

REC. tamarind. pingui. & pulp. cass. recenter extractæ ana unc. unam, sal. ebsoniensis drachm. unam bull. in s. q. aq. font. per semihoram ad uncias decocti duodecim in quib. inf. senn. mundat. drachm. unam & semi, aut drachm. duas, aut folliculor. senn. drachm. duas, flor. malv. vel flor. violar. manipul. semi, cola pro duab. dosib. in quarum primâ dissol. mann. calabr. unc. duas, tartar. stibiat. gr. duo, & in secundâ mann. calabr. unc. unam, tartar. stibiat. gr. unum. f. p. pro duab. dosib. mane intrâ horas quatuor sumendis interjecto jusculo.

Ubi notandum ægro exhiberi interdum secundum potionis purgantis cyathum horis duabus tantum elapsis ab assumpto primo cyathu, nulloque interjecto jusculo; quod fit cum purgatio expetitur citior & amplior, interea autem æger viribus satis constat, nec potiones purgantes multum respuit, nec nauseat stomachus.

Juxtâ autem ægrorum dispositiones, prædictarum potionum cathartico emeticarum vi nunc per vomitum unâ & secessum expurgantur pravi succi, nunc tantum

tantum per secessum, sed cum majori efficacia ob additum tartarum emeticum. Sunt qui tartari stibiati loco potionibus catharticis vinum addunt emeticum fractâ dosi, ut ad drachmas tres, unciam semissem, aut unciam; verum res succedit felicius per additionem tartari stibiati, cujus quidem actio non tam cita est ac vini, sed aliundè non tam citò dissipatur, quare dejectiones non adeò promptæ sed protrahuntur diutiùs, quod faciliùs ferunt aegri. Si tamen promptiores & singulæ abundantiores expetantur evacuationes, sed quæ citiùs cessent, loco tartari vinum absolutè addi poterit potionibus catharticis & jam traditis dosibus.

Jàm verò sive purgans, quod ab initio exhibitum fuit, extiterit tantum vomitorium sive cathartico emeticum optima docet praxis diebus alternis per totum fermè morbi curriculum ægrum purgandum esse, modò nihil obstet; docuit namque pluries observatio, quod cum dies duo relinquuntur à purgatione liberi, intendi soleant exacerbationes, ac viscus aliquod inflammatoriè infarciri: perniciofa adeò est in his Febribus ma-

teria febrilis neglecta, ut si perpetuò, ut ità dicam, non expugnetur per purgantia, sibimet ipsi verò permittatur, increascit affatim, fiat sævior, ac strages excitet. Expugnabitur itaque diebus saltem alternis metuenda hæc morbifica materies, quantum fieri poterit, aut per potionem aliquam ex prædictis cathartico emeticam, aut per eandem sine tartaro emetico, si casus tulerit; in quamplurimis tamen casibus optimum sanè est potiones catharticas tartari stibiati granis aliquot ità acuere, præsertim in morbi principio ac vigore, quò febrilis materia potentiùs evacuetur; morbo autem ad declinationem vergente aut declinante, cum febrilis materia fluxilior facta sit, magisque expedita à sanguine, tum secretiones omnes proindeque intestinalis faciliùs fiant, tunc ad plenam purgationem cathartica sola sufficiunt.

Nec obijcere juvat febrilem materiam primis morbi diebus crudam esse, hoc est spissam parùm fluxilem & sanguini nimis cohærentem, quæ non patiatur se purgari; nec addere dejectiones à purgantibus primis morbi diebus procuratas seroq̄sas esse sæpiùs

ac pharmaci violentiâ velut prolicitas relicto in massa sanguineâ materiæ febrilis viscido ac tenaciori, quod pejus est & magis infensum hujus materiæ morbificæ; prætereà ægrum non meliùs se habere, imò increfcere morbum sævioraque fieri symptomata. Siquidem utcumque sæpiùs ea contingant, utiles fuere nihilofeciùs ægro ità prolicitæ primis morbi diebus evacuationes, cum ægrum à portione insigni pravorum succorum in ventriculo & intestinis hospitantium liberarint; cum per eas evacuationes morbifici aliquid è sanguine semper fuerit eductum, licet vi illatâ. Imminuitur ergò ex his causa morbi, quam imminutam continuatâ deinceps medicatione opugnare facilius est. Non mirum autem peritis videbitur invitis primis evacuationibus morbum crescere, cum eos non lateat morbos quosvis sanandos sua quatuor tempora percurrere debere, quod observatur evidentiùs in acutis, proindèque à principio deindè intendi ex necessitate & ad certum statum, in quo subsistant aliquandiù invitis naturâ & arte quâcumque, id quod latet ignarum vulgus.

Cùm autem ex constanti mundoque coævâ observatione morbus acutus ità moveri debeat, dico quod si primis ab invasione putridarum aut malignarum Februm diebus non instituta fuerit purgatio sive ex ignorantia, sive ex timiditate, sive ex negligentia, sive ex accidenti aliquo aut morbi complicatione, quæ purgationem præpedierint, dico, inquam, in augmento morbi aut in statu sæviora omnia futura esse, sic ut aut æger occumbat, aut in longè majori versetur periculo, quam si purgatio primis diebus fuisset instituta, tota namque remanet tunc materia febrilis, quæ sibi relicta semper increfcit & sanguinem ac digestionem magis & magis corrumpit. Verùm non tam à ratiociniis quàm ab observatione proximam nostram asserimus.

Nec tantùm, in malignis Febris ac putridis, diebus purgandum alternis, sed & interdùm (nimirùm cùm materia turget, intereà æger constat viribus) postridie purgationis sustinenda, ut dicunt, purgatio. Illud autem fit interdùm infusionis sennæ levioris, & quæ parùm calefacit liberaliter exhibitæ ope, eo modo.

REC. *Senn. mundat. drachm. quatuor aut sex, cum limonio in frustula secto. f. infusio in aq. font. libr. duab. aut tribus, pro usu.*

Nimirum in jusculorum quoque intervallo sumit æger ptisanæ hujus laxantis cyathum, quousque satis purgatus videatur.

Vel, postridie purgationis sat activæ cui additum fuerat tartarum stibiatum, æger ita purgabitur.

REC. *Senn. mundat. drachm. tres, cum frustulis duobus aut tribus limonior. inf. in aq. font. libr. unâ aut tepidè, aut frigidè (si minus purgandum ut æstate potissimum fieri consuevit) aut leviter ebull. (si magis purgandum) cola & in colatura dissol. mann. calabr. unc. duas aut uncias tres. f. p. in duas doses dividenda.*

Vel etiam postridie purgationis alijus, ut servetur alvus continuò fluens adeòque evacuetur continuò materia febrilis; in aquæ fontanæ libris duabus aut tribus solvuntur tartari stibiati grana decem aut duodecim hujusque aquæ stibiatae æger haurit cyathos quousque evacuatio sufficiens fuerit procurata. Utimur quoque interdum cæ aqua stibiata pro infantibus sæpè

minùs obsequiosis ac docilibus, adultivse quorum imaginatio aut stomachus potiones purgantes compositas respuit, eam namque potendam eò usque consulimus, quò satis videantur purgati, tuncque subsistendum. Verùm is purgandi modus non instituendus cum æger potiones prædictas purgantes non respuit, eæ namque præferendæ, teste enim experientiâ perfectius purgant. Verùm in his Febris purgantia nunquam adhibemus sub forma siccâ ut pulveris, opiata, boli, pilularum, præterquam enim quod subsequuntur exin catharses incertæ aut saltem imperfectæ, insuper viscera exin ardorem aut dolorem sæpè pati observamus.

Cùm autem per duos dies continuos purgatus fuit æger die tertio à purgatione ut plurimum abstinendum, ne per adeò protractas evacuationes vires concidant, sed elapso eo die, iterum ad purgantia recurrendum. Diebus autem à purgatione liberis æger aut quietus relinquitur, aut pro exigentiâ ei præscribitur enema, quod modo ex aqua fontanâ cum duobus tribusve olei olivarum cochlearibus simpliciter paratur, modò laxans præscribitur juxtà indicationem. Ità.

REC. *Fol. malv. & parietar. ana manipulum unum coq. cum s. q. aq. font. ad libram unam, in quâ dissol. catholic. pro ore unc. unam aut uncias duas. f. enema injiciend. hora commodâ.*

Vel, si æstuent viscera, de cætero crassa intestina sunt purganda.

REC. *Fistular. cass. contritar. unc. sex vel octo, flor. malv. pugill. unum, vel manipulum semi, bull. cum s. q. aq. font. ad libr. unam. f. decoctum pro clistere hora congruâ injiciendo.*

Cæterùm declinante morbo potiones catharticæ præscribuntur mitiores nec acuuntur emetico, tùm quòd vires sint exsolutæ, tùm quòd materia febrilis per dietam, vim morbi ac medicaminum facta fluxilis levi cathartico facilè obsequi solet. Imò in casibus nonnullis Februm malignarum & putridarum quovis morbi tempore mitioribus catharticis vulgò dictis *minorativis* est utendum ut cùm inflammatoriè laborant multùm pulmo, intestina, viæ urinariæ; verùm cogit necessitas, undè tunc utimur tamarindis, cassia, manna, imò ad temperanda etiam illa levia cathartica addimus violarum flores aut malvarum ad pugillum unum aut manipulum

semissem. Interea tamen in Febris
putridis aut malignis utcumque pulmo
inflammatione sit affectus, veraque
adfit peripneumonia, cum efficacem
evacuationem res exigit, eam potio-
nem felici cum successu præscribimus.

REC. *Mann. calabr. unc. duas &
semi, aut unc. tres, dissol. in aq.
font. unc. sex vel octo, vel in unc.
totidem decocti tamarind. & in co-
latur. dissol. tartar. stibiat. solubil. gr.
duo aut tria f. p.*

Potio hæc efficaciter purgat, nec
vix ab eâ incalescit pulmo, quod
fieret si præscriberetur senna, quam
ided in eo casu præscribimus.

Si autem in Februm malignarum
aut putridarum decursu supervenerit
sopor, vires de cætero fatis constent,
tùm exuberantis saburræ in primis viis
signa sint, vomitorium præscribimus
ex necessitate dosi sufficienti ut vinum
emeticum aut tartarum emeticum (sive
vomitorium in morbi initiis jam fue-
rit præscriptum, sive neutiquam) cum
cathartico-emetica potio sufficiens ad
soporem dissentendum non videtur.

Et ex his, quomodò in tractandis
his Febris Medicus se gerere debeat
per purgantia, quæ sola causam earum

materiam nimirum febrilem tollunt, satis elucescit.

Nonnulli in eâ curatione plaris habent præparationem antimonii, quæ dicitur Kermes mineralis, qui est antimonii sulfur per potentia salia alcalica per coctionem ex eo minerali eductum; quòd, inquiunt, majori dosi purget per vomitum, minori per secessum, minori adhuc per cutem, ac minimâ repetitâ eliquet sanguinem. Verum præparationis hujus antimonialis operatio est incerta & infida, nullus autem iis Febris liberari potest nisi per evacuationes per primas vias efficaces & pluries repetitas sine morâ, nec umquam ullo medicamine in his Febris sanguis fluxilitatem naturalem erit recuperaturus, nisi materia febrilis per primas vias sufficienter fuerit evacuata, ita docente experientia. Porrò certius purgamus per prædicta. Quare in nostra regione in curandis Febris putridis aut malignis, saltem in morbi vigore, Kerme minerali vix utimur.

Jàm verò in curatione putridarum & malignarum Februm generali, cur emulsionibus & julepis utamur sive refrigerantibus sive narcoticis, & in quibus

causibus cum jam superius satis fuerit indicatum, ideo tantum horumce medicaminum formulas hic describere iuvat, additis paucis annotationibus. Itaque.

Emulsio simpliciter temperans.

REC. *semin. quat. frigid. major. mundat. drach. quatuor, terantur in mortar. marmor. sensim aff. aq. font. aut decoct. hord. unc. sex, in colatur. dilue syrup. de nymph. drach. sex aut unc. unam. f. emuls. serò sumend.*

Emulsio magis temperans ac refrigerans.

REC. *semin. quatuor frigid. major. mund. unc. semissem, semin. papaver. alb. drachm. duas, terantur in mortar. marmor. sensim aff. aq. lilior. & rosar. ana unc. tres, in colat. dilue syrup. de limon. aut de granat. aut de agrest. unc. unam f. emuls. serò sumend.*

Emulsio narcotica.

REC. *semin. quat. frig. maj. mund. unc. semis. terantur in mortar. marmor. sensim aff. aq. font. unc. sex, in colat. dilue syrup. pap. alb. drachm. quat. vel sex. f. emuls. serò sumend.*

Emulsio magis narcotica.

REC. *materiam emulsionis precedentis & in colatur. add. syrup. papav. alb. drachm. tres aut. quat. laudan.*

liquid. sydenham. gutt. decem aut duodecim.

Vel, si magis efficax exspectatur ad soporem conciliandum, sistendosque dolores, aut delirium phreniticum compescendum.

REC. materiam emuls. prædict. in colat. add. laudan. liquid. gutt. viginti aut triginti. vel ejus loco dissol. laud. opiat. gr. unum aut gr. unum & sem. f. emuls.

Si autem emulsio narcotica exspectatur quoque refrigerans & in diverso gradu, alicui ex prædictis emulsionibus refrigerantibus descriptis, addentur ingredientia narcotica tradita in emulsionibus narcoticis, juxta indicationes & refrigerandi simul & compescendi & somnum conciliandi. Cùm autem emulsio cocta (quæ minùs tamen temperat quam cruda) ratione statûs stomachi exigitur, tunc coquitur per horæ quadrantem materia aliqua prædictarum emulsionum, eique per linteum transcolatæ, adduntur prædicta ut de emulsionibus crudis dictum juxta indicationes. Verùm ad materiam emulsionum conficiendam amigdalas dulces non addimus; quod ex his emulsionibus graviores fiant stomacho,

& facilius corrumpantur in materia febrilis augmentum.

Cum autem omissis emulsionibus, julepi sunt prescribendi, seu quod idem est cum eisdem indicationibus non per emulsionem sed julepos est satisfaciendum, ob rationes locis citatis memoratas, sequentes julepi usui esse solent.

Julepus temperans.

REC. aq. lilior. & rosar. ana unc. tres, in quib. dilue syrup. de nymph. drachm. sex aut unc. unam. f. julep. serò sumend.

Julepus refrigerans.

REC. aq. lilior. & portulac. ana unc. tres, in quib. dilue syrup. limonior. aut syrup. granat. aut de agresta drach. sex vel unc. un. f. julep. serò sumend.

Julepus magis refrigerans.

REC. aq. portulac. & sperniol. ana unc. tres, spirix. sulfur. aut vitriol. gutt. octo vel decem, syrup. de limon. aut granator. drach. quatuor vel sex. f. julep.

Julepus Narcoticus.

REC. aq. cichor. unc. tres vel quatuor, in quib. dilue syrup. papaver. alb. drachm. quatuor vel sex. f. julep. serò sumend.

Julepus magis Narcoticus.

REC. aq. cichor. aut papaver. rhead.
unc. tres, syrup. papaver. alb. drach-
mas tres aut quatuor, laudan. liquid.
sidenham. gutt. decem vel quindecim.
f. julep. serò sumend. vel.

REC. aq. cichor. unc. duas, in quib.
dilue laudan. liquid. gutt. viginti
aut viginti quinque aut triginta,
vel in quib. dissol. laudan. opiat. gr.
unum aut granum unum & semi. f.
haustus serò sumend. vel etiam.

REC. laudan. opiat. gr. unum aut
granum unum & semi, cum aq. na-
pha vel aq. font. cochleari deglutiatur.
vel.

REC. pilular. de cynoglossa gr. sex,
vel octo, vel decem f. pilula aut pi-
lula dua cum aq. napha aut aq. font. co-
chleari uno aut altero, serò deglutiend.

Et ea sunt potissimùm narcotica quæ
in eâ curatione præscribimus, ac per
exempla tradita unusquisque narcotica
eligere, eorumque doses in variis
casibus determinare poterit.

Sapè autem cùm in malignis Fe-
bribus contingat pulsum fieri debilem
aut intermittentem, imò ægros lypo-
thimiã nonnumquàm corripì aut syn-
cope, tunc sanè cardiaca præstò esse

debent, & in vario vis gradu. Quare
si vis cardiaci mitis expetatur.

REC. aq. card. benedict. & flor. aurant. ana unc. duas, aq. cinnamom. hordeat. unc. unam, syrup. flor. tunice drach. sex vel unc. unam, confect. de hyacinth. drach. unam, f. julep. quâvis horâ (pro exigentia) exhib.

Vel, si vires magis sint refocillandæ.

REC. aq. card. benedict. & aq. flor. aurantior. ana unc. duas, aq. cinnamon. unc. unam, confect. de hyacinth. & confect. alkermes ana drach. unam, vel theriac. veter. & syrup. Kermesini ana scrup. duos aut drach. unam. m. f. p.

Huic potioni addi quoque poterit pulvis viperarum, à granis decem ad grana viginti.

At si vis cardiaci major & promptior expetatur.

REC. aq. card. bened. & naphe ana. unc. duas, aq. cinnam. unc. unam, conf. alk. vel syrup. kermes. drach. un. vel drach. un. & sem. lillii paracel. gutt. vigint. aut trigint. aut quadragint. m. f. p. cochleatim sumend. vel.

REC. aq. cinnam. & flor. aurant. ana unc. duas, sal. volat. viper. gr. dec. aut duob. aut quind. vel, sal.

*volat. loco, spir. volat. sal. ammoniæ
gutt. vigin. aut trigint. aut quadrag.
theriac. veter. aut syrup. kermesin. aut
confect. alk. drach. un. m. f. p.*

Hic animadvertere juvat potiones has cardiacas ut pluries per cochlearia ægro exhiberi, quousque nimirum pulsus vigor fuerit satis excitatus, hinc fit ut interdum potio tota non sumatur, interdum ea repeti debeat, & sanè pluries nonnumquam imò per plures dies. At si res urgeat, proximè nimirum lapsuræ sint penitus vires, potio sumitur tota intrà paucum tempus in duas aut tres partes divisa, aut tota illicò hauritur.

Sed & utimur quoque in Febribus malignis cardiaco aliquo extemporaneo, ut vini rubri generosi cochlearibus aliquot, theriacâ item, confectioe alkermes, confectioe de hyacintho, aquâ melissæ compositâ, nimirum alicujus ex his compositionibus galenicis drachma una præter propter solvitur in vini aut aquæ fontanæ aut aquæ florum aurantiorum aut jusculi cochlearibus duobus aut tribus, & sic paratur ex tempore haustus cardiacus ægro exhibendus; vel si vires promptius sint erigendæ, aquæ

melissæ compositæ guttæ viginti aut triginta cum cochleari vini vel aquæ naphe ægro traduntur; quæ omnia pro necessitate repeti faciliè possunt.

Cùm timetur virium lapsus, exhibendum intereà narcoticum, laudanum imprimis, sociari debent prædicta cardiaca narcoticis; hinc fit ut potionis cardiacæ cochlearia aliquot julepo narcotico in eo casu misceamus, cùm præstò est potio cardiaca eâque æger per cochlearia utitur.

Addimus interdùm narcoticis cardiaca cùm molestè afficitur à narcoticis stomachus excitatis nimirum aut cardialgiis aut vomitu, (quod fit sæpius in sequiori sexu) aut cùm vires debiles sunt. At cùm vires sunt debilissimæ abstinemus à narcoticis. Cùm autem eveniat interdùm invitis prægressis catharticus imò emeticis soporem nihiloseciùs occupare ægrum obstinate, cumque pulsu intermittenti ac debili, qui nec à cardiacis nec à sudorificis satis potest excitari; in eo casu cùm significetur sanguinis spissitudo tenax quæ à prædictis remediis solvi nequit, vesicatorium est præscribendum, eo modo.

REC. fermenti veteris cum aceto
forti

forti emolliti q. s. cui inspergatur s. q. pulveris cantharidum. s. pasta molli extensioni Scapularum applicanda.

Partibus siquidem cantharidum in sanguine susceptis, scinduntur tantâ efficacia partes sanguinis integrantes, ut is fluxilitatem recuperet, pulsus exsuscitetur, sanguis facilius fluat, libereturque ab ingurgitatione & gravamine cerebrum.

Ad immutandam autem cum bonis ægri rebus materiam febrilem valet interdum plurimum peruvianus cortex. Cùm scilicet materia febrilis est in parva quantitate simulque sat spissa aut acescens. Quare cortex peruvianus præscribitur ad exacerbationes sistendas aut minuendas solummodò, cùm jam pluribus vicibus exhibita fuerunt purgantia, simulque ingruunt exacerbationes cum horrore, aut frigore alio febrili manifesto. Exhibeturque duabus tribus imò quatuor interdum vicibus in remissione, sæpius sub forma pulveris, interdum sub forma decocti, cùm pectus est debile, & iisdem dosibus ac in Febribus intermittentibus, sed semper cum aquâ.

Cùm autem impugnatâ per purgantia efficaciter materiâ febrili, ac mor-

bo declinante, vi agitationis sanguinis excitantur sudores, tunc sanè juvandus is naturæ motus, (numquam autem in principio & vigore morbi, neque cum satis purgantia non præcesserunt, sudor enim tunc semper est symptomaticus) remanet namque tunc pauca materia febrilis & satis attenuata, quæ sub sudoris fatidi specie per cutem eliminari potest. Undè præscribenda tunc potio sudorifica.

REC. aq. card. bened. & cichor. ana unc. tres, theriac. vet. drach. unam. antim. diaphor. drach. semi. aut scrup. duos, pulv. viper. scrup. unum. m. f. p. statim exhib.

Ea autem potio feliciter præscribitur, cum pullus factus fuit mollis & undosus, simulque cutis mollior facta est ac humescere incipit, ea namque sudoris spontanei imminentis signa sunt.

Et ità per auxilia prædicta, & cum cautelis memoratis ritè exhibita, Febres tum malignas, tum putridas feliciter impugnamus, non otiosi crifium expectatores, nec turbare naturam metuentes, at eam oppressam & aberrantem efficaci operâ juvantes ac dirigentes.

CAPUT SEPTIMUM.

De Febre Ardente.

FEBRIS hæc *Causus* speciatim ab Antiquis dicta est, licet genericè per *Causum* Febrem intellexerint quamcumque sivè continuam, sivè intermittentem, sivè essentialem & primariam, sivè symptomaticam, in quâ observatur ardor summus; prout significat apud Græcos illa vox *Causos*.

At cum in Galeni aliorumve Auctorum sententias non inquiramus, ejusmodique disputationes vanas habeamus, de Febre ardente dicere sufficiet, prout eam hodiè ponimus & habemus.

Febris Ardens est Febris continua acuta, ardore summo totius corporis præsertim interaneorum & siti incompscibili stipata. In eâ Febre lingua esse solet sicca, aspera & fusci coloris, os amarescit, stomachus morfu afficitur, respiratio est difficilis, densa & magna, sitque sæpè ore patulo, spiritus efflans plurimum calidus est, accedunt vigiliae pertinaces, imò inter-

dùm desipientia præsertim phrenitica; alvus aliis compressa soluta est aliis, sed cum fluxu bilioso, æger valdètus est, cutisque sicca sæpèque aspera quin & interdùm squallida deprenditur. Pulsus magnus est fortis valdè citatus.

Febris hæc juvenes & quidem robustos invadere præcipuè consuevit. Pluriès æstate, & adhuc magis sub finem æstatis afficit, potissimùm post magnos labores intensaque exercitia, citiusque Febre putridâ vulgò dictâ terminatur.

Ex his omnibus Febris hujus materie febrilis genium statuere pronum erit asserendo eam materiam utut aliquantùm spissam ex seri inopiâ valdè acrem esse fœtamque particulis multùm extricatis, duris ac mobilibus, ac velut bilefcentem sed acriter.

Patet hinc ab eâ materiâ febrili, sive in primis viis primogenitâ indèque in circulationis vias deductâ, sive in sanguine procreatâ indèque primas vias inquinante, ab eisque post corruptelam ulteriorem passam in vias circulationis reductâ sanguinem ipsum aliquantùm inspissandum fore, simulque vehementer exagitandum, ac in excandescentiam magnam ducendum.

tantò magis quò Febris hæc eos præfertim invadere soleat, quibus sanguis jam siccus est & acer, simulque cordi vasis sanguiferis totique systemati fibroso jam roboris plurimum inest.

Ex his sequitur Febrem ardentem speciem esse reipsâ Febris putridæ, ut est ea, quam Antiqui vocabant *Synocham biliosam*. Loquor enim in eo Capite de Febre ardenti legitimâ & humoralî, minimè autem de Febre ardenti symptomaticâ, quæ magnis inflammationibus nonnullis præfertim erysipelatodæis partium internarum, magnis doloribus panaritio, magnis supurationibus, & similibus supervenit, quæque Febris *Ardens Notha* æquius dicenda est. Cùm autem Febris putridæ ea species genium peculiare exhibeat, ægrum incendio velut & siti inextinguibili torquendo, tùm Febre putridâ ordinariâ terminetur citius, idèò sub speciali Febris ardentis titulo pertractanda est.

Jàm verò cùm Febris ardentis materia febrilis particulis adèò activis & extricatis scateat, patet sanguine ab eâ utcumque inspissato vel frigus nullum febrile suboriendum fore ingruente Febre, vel leve, vel si forsan

Subortum notabile saltem breve futurum citò succedente incendio. Patet quoque in genere ex abundantia partium earum durarum & activarum partibus cæteris viscosis materiae febrilis parùm coherentium sanguinem in æstum & excandescentiam magnam citò à morbi ingressu ducendum fore, quæ durabit tamdiù, quamdiù particulae illæ activæ subsistent in sanguine. Cùm autem viscosum illius materiae febrilis non sit valdè tenax, tum tumultus ingens à particulis illius activis in sanguine excitetur, diù non resistet solutioni suæ totali materia illa febrilis, hinc fit, ut Febris ardens non duret adedò ac putrida ordinaria, diemque decimum rarò transgredi soleat, sanguine ab eâ intrà paucum tempus liberato, nec tamen sine periculo quamdiù viget Febris hæc.

Cùm itaque ab eâ materiâ febrili sanguis in summam ducatur agitationem, ex quâ ingens sequitur rarefactio, de cætero, qui eâ Febre laborant vasorum tunicas habeant robustas, siccas, valdè elasticas; prætereà biliscens materia & acris in ventriculo & intestinis, morbi fomes, sæpè turgat, explicantur ex his facilè omnia

Symptomata, nimirum pulsus magnus, frequens, citatus, tensus; calor ingens in interaneis & corporis ambitu; sitis incompefcibilis absumpto nimirum ab æstu febrili serò tenuiori tum speciati in faucibus ab anima calida eò pulmonibus æstuantibus erumpente; ex his etiã sequitur linguæ siccitas, asperitas, color fuscus, qui etiã exhalantibus è ventriculo bilefcntibus miasmatis adscribendus, undè etiã oris amaror; explicantur etiã facillè dolor capitis summus ac tensivus; tensio summa cerebri undè vigilia contumax ac sæpè delirium inprimis phreniticum; ruptio vasorum membranæ pituitatiæ ac hæmoragia; difficilis sanguinis transitus cum æstu in pulmonibus, undè rëspiratio difficilis & magna densaque, anima calida, sique meabilitatis sanguinis augeatur ea difficultas, dispositio in pulmonibus inflammatoria, imò interdum inflammatio; item viscerum abdominalium æstus, calor ventriculi, tunicarum ejus nimia tensio ac dolorifica, quæ eam parit molestiam, quæ dicitur morsus ventriculi, qui eò magis excitatur, quò in eo præsens est materiæ febrilis portio & quidem naturæ

biliosæ calidæ & acris, à quâ tunica
 ejus nervea laceffitur. Ità & absumpto
 ab æstu illo universalî sero tenuiori
 facilè explicantur cutis siccitas, as-
 peritas, squallor, urinæ rubor interdùm
 velut sanguineus calor & paucitas,
 alui siccitas & suppressio; hæc autem
 cùm nimis laxa sit, illud sanè ma-
 terierum febrilium bilefcentium &
 valdè acrium abundantia in primis
 viis imputandum, quæ cathartico-
 rum more agunt, subque diarrhææ biliosæ
 specie per inferiora spontè purgantur;
 similes autem pravi succi bilefcentes
 cùm in ventriculo congesti ibimet acri-
 moniâ insigni præditi sunt, emetico-
 rum more eum irritant, undè vomitus
 biliosi.

Licet autem Febri ardenti exacer-
 bationes accedere absolutè essentielle
 non sit, quòd materia febrilis è pri-
 mis in sanguinem fermè eodem tenore
 interdùm transferatur, in eâ Febre
 exacerbationes observare frequentius
 tamen est; quòd putridarum more
 materia febrilis morbi fomes in primis
 viis hospitans sanguini identidem ma-
 jori copiâ sufficiatur, undè exacerba-
 tiones aut in modum tertianæ, aut
 duplicis tertianæ; quæ quomodò in
 eâ

ea Febre tum in quavis continuâ exacerbante excitentur, cum de Febris intermittenibus sermo erit, aperte deinceps declarabitur.

Corripit Febris hæc juvenes potissimum & in ætate consistenti, cum imprimis temperamento bilioso hoc est calido & sicco præditi sunt; quod ejusmodi corpora sanguinem habeant consistentem validum simulque siccum & acrem, hoc est sero pauco particulis autem duris ac magnæ molis valdèque activis refertum, hinc fervidum, Fibras autem siccas, densas, tensas, valdè elasticas, robustas; undè robur insigne in corde arteriis venis; præterea in corporibus ejusmodi digestionem cum peccant, succi pravi bilescentes hoc est acres paulò spissifervidi producantur ut plurimum. Senes huic Febri parùm obnoxii sunt, ob vires imbecilles tum sanguinis, tum solidorum, tum causarum digestionum.

Æstate sæpiùs cæteris anni tempestatibus Febres ardentes invadere solent, quòd à calore nimio tunc sanguis exsiccetur, fiatque acrior, insimul solida & fluida magis agitentur, hinc sub æstatis finem, ubi hæc ad magnum

gradum evecta fuerunt, magis quam ætate reliquâ corpora Febris ardentibus prona sunt, nisi ex seri partiumque sanguinis tenuiorum dissipatione immodicâ vires ultrâ modum fuerint exsolatæ.

Ex his consequitur causas Febris ardentis procatharticas mox recensendas acturas potentiùs in juvenes, in ætate consistentiæ, in temperamento bilioso præditos, ac æstivo tempore.

Causæ hæ procatharticæ sunt exercitationes nimix, vigiliæ diutiùs protractæ, impensè calidus aër, ira nimia, perturbationes animi violentæ diù protractæ, nam ab eis omnibus sanguis nimis commovetur, tenditurque ultrâ modum totum systema nervæum & fibrosum quodcumque, dissipatur serum; tùm deinceps succi digestivi suppeditantur spissi & acres, quibus defatigantur stomachus & intestina jam ab æstuoso sanguine nimium tensa, nec satis alimentorum succi diluuntur, dùm penetrantur inæqualiter & tumultuosè à particulis nimis activis, ex quibus omnibus producit in stomacho materia biliosa & acris, quæ sanguinem inficit, materiamque febrilem superiùs statutam ponit.

Causæ hæ sunt etiam aromata, piperati cibi aut aromatibus quibuscumque nimis conditi, cibi saporis eminentis & calefacientes, ut tubera; capsicum & similia; liquores ardentis, vinum largiùs sæpiùsque potatum; medicamina acria & calefacientia temerariè adhibita; lochia cohibita, menstrua supressa, sed in corporibus validis. Siquidem à cibis memoratis tum medicaminibus, & liquidis spirituosis partes activæ plurimùm sanguini supeditantur, à quibus is fervorem magnam concipit cum dissipatione seri tenuioris & partis mucilaginosæ tenuis absorptione, hinc tensione nimiâ systemati fibroso & exsiccatione aliquâ conciliatâ; de cætero calefactis valdè & immediatè à causis hisce & stimulis organis chyloparis, & ex his omnibus digestionibus læsis cum productione materiei spissæ acris bilescens. At cum cohibentur subitò lochia aut menstrua fit interdum, ut quamplurimæ partes acres, quæ excreta fuissent per uterum, in massa sanguineâ retineantur; insimul à causa ejusmodi evacuationem cohibente inspissetur sanguis; cum autem ex ejusmodi suppressionibus excitetur necessariò ple-

thora, vasa sanguinea valdè tendentur & quidem spisso sanguine & acri, fietque difficilis per vasa minima sanguinis progressus, undè Febris; insimul fit difficilè secretio succi gastrici aliorumque succorum digestivorum, quæ verò ex naturâ sanguinis conceptâ spissa suppeditantur & acria, undè pravæ digestiones bilefcentium succorum hoc est materiei febrilis Febris ardentis productrices.

Et in genere Februm putridarum causæ quæcumque cùm in corpora in eo capite representata agunt, Febres ardentes persæpè progenerant, ob dispositiones antè memoratas prævias, quodque in eis corporibus pravæ digestionis ad bilefcentiam tendere consueverint.

Signa Febris ardentis pathognomonica sunt calor deurens in toto corpore & sitis incompscibilis cum pulsu magno, frequenti, citato, tenso; undè ex his cognoscitur Febris ardens. Cui diagnosi accedunt signa *sunedrenonta*, quæ sunt reliqua symptomata in hujusce Febris descriptione superiùs allatâ, aut ex eis pleraque, cuncta enim semper non adsunt. Verùm quidem est in inflammationibus

viscerum erisipelatodæis excitari sæpè Febrim vehementem cum ardore universali, & siti intensâ; at tunc morbus, cùm is incipit per inflammationem, non denominatur ex indole Febris, sed ex inflammatione, dati visceris, ità nuncupatur hepatitis, si hepar, peripneumonia, si pulmo, pleuritis, si pleura, nephritis, si renes, phrenitis, si cerebrum inflammatione erisipelatodæâ afficiantur primariò; & Febris ardens cùm in eis casibus observatur, secundaria est & inflammationi symptomatica; porrò in eo capite de Febre ardenti essentiali & primariâ agimus.

Febris ardens, cùm Morbus sit vehemens, citò & cum periculo insigni sua percurrit tempora, nec ad diem decimum quartum extenditur, ut acutæ Febres aliæ; imò Febris ardens vehemens nunquàm excedit diem septimum, quare morbus peracutus est pronuntiandus. Sanguinis enim æstuosi adeò & rarefcentis impetum diù ferre non possunt vasa præsertim minima, undè aut citò discutitur agitatione eâ materia febrilis, morbusque solvitur; aut ex distensione nimiâ tunicarum Arteriarum minimarum, quæ deindè

restitui non possunt, sunt alicubi præ-
 fertim in visceribus ingurgitationes in-
 flammatoriæ eæque erysipelatodeæ,
 juxtà nimirum genium Sanguinis acris
 & æstuosi Febris ardentis, quibus Æger
 de medio sæpius tollitur. Si initio Fe-
 bris hæc signa exhibet bona, ut si
 vomitus accedat biliosus, aut alvi
 fluxus biliosus, aut sudor copiosus ex
 universo corpore, si, inquam, hæc
 contingant cum levamine (quod de-
 notat dissipationem materiæ febrilis)
 aut si è naribus Sanguis profluat cum
 levamine Symptomatum (quod deno-
 rat Sanguinis rarefactionis vim exer-
 in membranam Pituitariam non adeò
 utique in Cerebrum aliave viscera, si-
 mulque vasa universim per illam hæ-
 moragiam depleri) in hisce casibus
 Febris hæc plerumque solvitur quarto
 die, aut septimo ad majus. Senibus
 morbus is ut infrequens sic apprimè
 perniciosus est, ob debilitatem vaso-
 rum, quæ eâ sanguinis rarefactione
 obruuntur, quòdque senes largas mis-
 siones sanguinis ferre non possint in
 eò morbo curando protinùs necessarias.
 Et è contrà minùs periculosus in ju-
 venibus. Febris ardens non rarò exci-
 tat pulmonis inflammationem, idque

ubi fit exitium est in propinquo, namque tunc totus pulmo subito inflammatur. Grave periculum est, ubi aurigo antè diem septimum supervenit, illud enim significat materiæ febrilis bilefcentis abundantiam, quâ utique per hepar ob spissitudinem & magnam copiam sanguis liberare se non potest; remanet autem eâ summoperè inquinatus. Item ubi vigilia est continua aut delirium, aut ubi vox intercipitur, aut aures obsurdescunt, aut accedunt convulsiones; hæc enim vasa cerebri plurimum ingurgitari significant. Periculosius adhuc est si vigiliis continuis sopor altus subito accedat; illum enim obruta sanguine vasa cerebri indicat. Periculo gravi etiã tentatur æger, cum accedit singultus, is enim orificii superioris ventriculi imò & portionis diaphragmatis inflammationem non modò denotat, verum & acrimoniam summam materiæ bilefcentis præsentis in ventriculo, quâ ducitur in gangrænam imò & in sphacelum alicubi.

Febris ardentis primariæ & humoralis curatio in eo similis est curationi putridarum, ut materia febrilis evacuanda sit, ac inflammationes visce-

rum sint præcavendæ; verùm illud ei proprium est, ut æstus summus sit temperandus, sanguinis feri absumptio resarcienda sit, acrimonia sit mitiganda, ac materiei bilescentis effectus in primis viis sint frænandi.

Quapropter imperanda ocyùs humectans diætâ & refrigerans. Æger nimirùm nutriendus est jusculis paratis ex carne ovillâ, vitulinâ, agninâ, caprillâ, pullis junioribus; imò ad magis temperandum oryzæ cremoris cochlear unum aut duo singulis jusculi dosibus admiscenda; vel oryzæ cochlear unum aut duo aut tria cum carne decoqui debent, quò dealbentur juscula; aut cum carne decoqui debent herbæ refrigerantes, ut portulaca, lactuca, endivia, acetosa, cucurbitæ frusta. Potus ordinarius erit aqua oryzæ aut ptisana ex uncia seminum quatuor frigidorum majorum in aquæ fontanæ libris tribus contritorum parata, aut decoctum fructuum kinorrodonis, aut aqua leviter nitrosâ ex scrupulis duobus nitri in aquæ fontanæ libris tribus soluti parata; aut ptisanæ paratæ ex memoratis plantis refrigerantibus, imò & radice nymphæe ejus floribus, & similibus; imò

si æstus & rarefactio sanguinis sint in magno gradu, aut si materia bilef-cens plurimum primas vias excalefaciat ac irretet, ad acida sive vegetabilia sive mineralia erit confugiendum; quare æger tunc potabitur aquâ fontanâ cui limoniorum succus fuerit commixtus cum pauco saccharo aut sine saccharo, aut agresta, aut sirupus granatorum, oxyacanthæ, & sirupi similes ad gratam aciditatem; imò tunc addentur aut aquæ fontanæ aut plantæ alicujus ex prædictis refrigerantis decocti seu ptisanæ cyathis aliquibus spiritus sulfuris aut aqua temperata Basilii Valentini ad gratam aciditatem: Largo potu utetur semper æger.

Jàm verò & initio & per morbi decursum viscera refrigeranda & humectanda sunt enematis paratis aut ex aquâ solâ, aut ex decocto cucurbitæ vel lactuæ; imò si ultramodùm æstuent viscera, & urinæ sint flammeæ, ex oxycrato, ità aceti uncia aut uncia duæ cum aquâ fontanæ librâ mixtæ sint. Fovendum insimul nonnunquam abdomen, quandò nimis æstuat, oxycrato aut decocto cucurbitæ vel lactuæ sed paulò tepidis, tegendum nimirum abdomen linteo simplici madido.

At insuper horis ferotinis diebus singulis æger ulteriùs temperandus erit ac sedandus, quapropter præscribetur emulsio ex seminibus quatuor frigidis majoribus, addito interdùm papaveris albi semine, parata, cui addetur sirupus limoniorum, aut de agresta, aut de nymphaea ad drachmas sex aut unciam, cuique præterea, si urgeat vigilia, addetur quoque sirupus papaveris albi ad eandem dosim; is autem sirupus in eo casu anteponendus laudano cuique, quod laudanum eo sirupo magis calefaciat. Attamen si adeò urgeat vigilia aut delirium, ac nequicquam sirupus papaveris albi fuerit adhibitus, tunc equidem, adhibendum erit laudanum opiatum (non verò liquidum ob aromata quæ ejus ingrediuntur compositionem, nimisque calefacerent) sed additum semper in emulsione aut julepo refrigerante à grano uno ad grana duo imò ad tria & forsàn ultrà si æger sedari aliter non possit. Cùm autem ventriculus materiâ bilescente admodùm turgēt, tunc præferendi sunt emulsionibus, quæ in stomacho corrumpi possent, julepi refrigerantes parati ex aquis portulacæ, lactucæ, liliorum,

plantaginis, rosarum, & similibus, sirupis jam memoratis, quibus adduntur interdum nitri depurati pulverati grana decem, duodecim, aut quindecim; his etiam adduntur sæpè narcotica prædicta & cum cautelis memoratis. Et ea sunt, quæ per totum Febris ardentis decursum agenda veniunt.

Jam verò cum liberanda sint vasa protinus ab eâ distensione nimia quam parit in eâ Febre rarefactus admodum sanguis, cumque præcavendæ sint inflammationes aut factæ discutiendæ, nullum autem ad id opus sanguinis missione potentius promptiusque sit auxilium, ideò incunctanter à morbi initio venæ sectio instituenda est, & quidem præsertim initio sanguis liberaliter erit mittendus & per venæsectiones repetitas pro ægri viribus ætate & aliis circumstantiis, imò quoque per morbi decursum sanguis identidem mittendus erit, horis serotinis præprimis, quibus Febris exacerbare consuevit, aut alio quocumque tempore exacerbationis. At non tantum è brachio mittendus erit sanguis aliquoties, verum & pluries è pede, quod eâ sanguinis rarefactio cerebro mul-

tum molesta esse consueverit ac noxia, ideòque revellendum sit. Sanguinis intereà missionis è pede revulsionis effectus cum præmissâ è brachio ejus missione insigniores existant, ideò mittendus protinùs è cubito & aliquibus horis elapsis dein è talo; & ità deinceps in morbi decursu mittetur sanguis nunc è brachio nunc è pedè; & quidem è pede sæpiùs, si morbi ferocia capiti potissimùm immineat, è brachio autem sæpiùs si pectori.

Quoniam verò materia febrilis & primas vias & sanguinem ipsum obsidet, eâ quidem sed oportunè erit expurganda. Cui negotio ut plurimùm aptiora videntur cathartica emeticis, quòd hæc nimis irritent, in eo autem casu ventriculusensus plurimùm & calidus esse solet. Attamen si saburra bilescens in ventriculo suæ præsentiae insignia præbeat indicia, ea utique per vomitorium eliminanda erit modò nihil contradicat; in quo casu præferenda erit radix brasiliensis *Ipecacuanha* moderatâ dosi exhibita (ut ad quindecim aut viginti grana) emeticis stibiatis, quòd hæc in abdominis visceribus ardorem magis relinquunt; quin & mitiganda ac frænanda erit inter-

dùm aliquantùm dosis hæc ipecacuan-
 hæ addendo unciam aut sesquiunciam
 mannæ solutæ in aquâ cui miscetur
 ipecacuanhæ pulvis.

Sivè autem primum purgans adhi-
 bendum emeticum fuerit aut cathar-
 ticum, præcedere semper debere duæ
 tres imò interdùm quatuor sanguinis
 missiones, potus largus ex prædictis
 aliquibus, enemata aliqua ex memora-
 ris, emulsiones aut julepi refrigeran-
 tes, quò nimirùm temperetur ab eis
 omnibus sanguinis æstus ac rarefactio,
 depleantur vasa nec tensa sunt adeò,
 tùm materia bilescens primarum via-
 rum diluatur aliquantùm & mitige-
 tur, eoque modo corpus ad purga-
 tionem felicem sit præparatum. Præ-
 parato igitur Ægro per hæc (quod
 fit ut plurimum intrâ diem primum
 & secundum, vel ad majus tertium)
 tutò tunc emetica præscribuntur aut
 cathartica. Cùm autem eveniat fre-
 quentiùs febrilem materiem in ventri-
 culo non ità turgere, ut requiratur
 vomitorium, ideò tertio aut saltèm
 quarto morbi die catharticum erit
 præscribendum. Verùm cathartica,
 quibus in eo casu uti solemus, sunt
 tamarindi, cassia, manna, imò non

numquàm fenna verùm sociata cum tamarindis aut limoniorum frustulis quibusdam temperata. Ubi notare juvat catharticas potiones esse tunc parandas cum magnâ mole vehiculi, ad duos tresve cyathos, ne nimis irritent, ac excalefaciant; prætereà quòd materia bilescens purganda valdè mobilis sit, & ob suam acrimoniam, ipsamet facile fiat cathartica. Quare his aut similibus potionibus catharticis erit utendum.

REC. *Tamarind. pingui. unc. unam, bull. cum s. q. aq. font. ad unc. duodecim, in quib. inf. senn. mundat. drach. unam, cola pro duab. dosib. in quarum prima dissol. mann. calabr. unc. duas, & in secundâ mann. calabr. unc. unam. f. p. pro duab. dosib. manè sumend.*

Vel.

REC. *Senn. mundat. drach. duas vel tres, cum duob. aut tribus frustulis limonior. inf. calidè (si vis major expetatur) frigidè (si vis minor cathartici requiratur) in aq. font. libra unâ, cola pro duab. dosib. in quarum primâ dissol. mann. calabr. unc. duas, & in secundâ mann. calabr. unc. unam. f. p. pro duab. dosib.*

Si autem purgandum mitiùs, & vis fennæ irritans timeatur.

REC. *Tamarind. pingu. unc. unam, fistularum cassie contritar. unc. unam & semi, flor. persicor. m. ss. bull. cum f. q. aq. font. per semihoram ad unc. duodecim, cola pro duab. dosibus in quarum primâ dissol. mann. calabr. unc. duas, & in secundâ mann. calabr. unc. unam. f. p. pro duab. dosib.*

At si mitius adhuc purgandum, materiæ nimirum biliosæ purgandæ sint facilè mobiles, acres, calidæ, deprehensæ dum transeunt per podicem, æstuentque viscera, de cætero flatus abundant.

REC. *Fistular. cass. contritar. unc. octo, bull. cum f. q. aq. font. per semihoram cum salis ebsoniensis drach. unâ f. p. pro duab. dosibus intrâ duas horas sumendis nullo interjecto jusculo.*

Vel si nulli fuerint flatus, in eodem casu.

REC. *Pulp. cass. recenter extractæ unc. duas, dilue in aq. font. vel in seri lactis unc. duodecim, cola calidè f. p. pro duab. dosib. similiter sumendis.*

Ubi notandum, quòd cum exhibentur ejusmodi potiones leviter catharticæ, quò tamen catharsis suffi-

uens excitetur, nullum inter duos cyathos exhiberi debeat jusculum, secus evacuatio segnis & parca sequitur.

Cum autem per dosim unicam Aeger erit purgandus.

REC. *Tamarind. pingui. drach. sex, bull. cum s. q. aq. font. ad unc. octo, in quib. inf. senn. mundat. drach. unam & semi, vel (si non adeo irritandum) folliculor. senn. drach. duas, flor. perficor. & violar. ana m. ss. & in colatur. dissol. mann. calabr. unc. duas aut unc. duas & semi. f. p.*

Vel si mirius purgandum.

REC. *Tamarind. pingui. drach. sex, cum s. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. calabr. unc. duas & semi, aut uncias tres. f. p.*

Vel.

REC. *Fistular. contritar. unc. quatuor, tamarind. pingui. drach. sex, bull. cum s. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. calabr. unc. duas, vel unc. duas & semi. f. p.*

Vel.

REC. *Mann. unc. duas, vel unc. duas & semi, dissol. in aq. font. unc. sex, & in colat. dilue pulp. cass. recent. extracta unc. unam, f. p.*

At si vis cathartici aliquantum erigenda

genda sit, tunc in aliquâ ex prædictis potionibus catharticis solvitur tartari stibiati solubilis granum unum, aut grana duo, imò interdum granatrua, pro necessitate magis purgandi. Si autem è contrâ timeatur irritatio in intestinis, additur oleum amigdalorum dulcium ad unciam, vel uncias duas.

Jàm verò die sequente purgationem sumet Æger (manè potissimum) decocti tamarindorum duos tresve cyathos. Itaque.

REC. Tamarind. pingui. unciam unam & semi, aut unc. duas, bull. cum s. q. aq. font. ad libram unam aut libram unam & semi per horam circiter. f. decoctum pro usu.

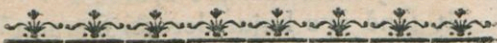
Et sanè ope hujus decocti servatur eâ die alvus libera sine æstu viscerum.

Vel alvus libera servabitur clysterum ope. Quarè aut injicietur clyster ex aquâ fontanâ cum duobus aut tribus olei olivarum cochlearibus, quo etiâ temperabuntur viscera; aut parabitur clyster ex decocto plantarum emollientium addito oleo, vel melle ad uncias duas, vel pulpâ cassiæ ad unciam unam aut uncias duas, si alvus sit magis laxanda. Vel ad eundem scopum.

REC. *Fistular. cass. contritar. unc. sex, flor. malu. M. ss. bull. cum s. q. aq. font. ad libr. unam. f. clyster injiciend. horâ congruâ.*

Sequenti iterum die sumet æger portionem purgantem, & sic deinceps, modò nihil obstet, diebus alternis purgabitur.

Interea enemata descripta diebus etiam purgationis interdum injicienda erunt, vel ad temperandum, vel alvum ulterius laxandam pro necessitate; at emulsiones aut julepi serò summentur; venæque sectiones pro renatâ instituentur, imò diebus sumptu cathartici si indicatio adfuerit, at tunc horis vespertinis.



CAPUT OCTAVUM.

De Febre acutâ humorali symptomatica.

PERTRACTATÆ hætenus Febres humorales continuæ essentialis & primariæ omnes sunt; jam de Febribus continuis humoralibus symptomaticis, acutis præprimis, nonnulla perstringere juvat.

Per eam Febrem intelligimus, *Febrem acutam quamcumque quæ gravis alicujus inflammationis, viscerum præprimis, à fluidorum vitio excitata effectus est.* Ut est ea, quæ observatur in peripneumoniâ, in pleuritide, nephritide, hepatitide, inflammatione cerebri, meningum, intestinorum, uteri, vesicæ, magnis phlegmonibus ac erysipelatibus externis, inflammationibus insignibus arthriticis, ac similibus morbis inflammatoriis gravibus, sed à fluidorum vitio productis, non autem simpliciter ex villorum spasmò.

Febris hæc in genere licet à nonnullis in inflammationem partis affectæ tantùm refundatur, proptereaquæ ex difficili sanguinis per partem affectam transitu ab iis solummodò repetatur; certum tamen sit attentè examinanti ac ægros ejusmodi curanti eam quoquè à vitio universali fluidorum dependere, sic ut profectò sit materia aliqua inspissans obstinatè sanguinem simulque agitans, secùs nec duraret adeò Febris hæc, nec ad diem decimum quartum aut vigesimum primum extenderetur, ut observamus, nec ad eam oppugnandam purgantia feliciter adhiberemus. Itaque eo no-

mine Febrem eam inter humorales reponimus; vocamus autem eam *symptomaticam*, quòd inflammationem non præcesserit, imò potius datæ partis inflammatio evidenter videatur tunc præivisse; si enim in decursu Febris alicujus putridæ aut malignæ aut ardentis jam sensibiliter stabilitæ observarem inflammationem visceris absque causa aliâ suboriri, tunc sanè inflammationem Febris primariæ & essentialis symptoma è contrà pronuntiarem.

Quod autem materia adsit febrilis è primis viis pronata, quæ etiam earum Februm causa fiat; illud exindè probatur: *Primò*, Quod inflammationes eas enasci potissimum observemus in corporibus, in quibus jam antecedens est pravus succorum in primis viis apparatus, licet interdum latens sit. Sic idem homo pluries fuit expositus causæ externæ peripneumoniæ frigori nimirum suscepto vel ab acre vel ab aquâ gelidâ dum æstuebat corpus, nec tamen quicquam suscepit morbi; jam aliâ vice his corripitur morbis, licet in eadem corporis æstuantis circumstantiâ frigus tantum non suscepit corpore nimirum prius

æstuante ; quod profectò nisi à corporis dispositione praviâ repeti potest, nimirum quòd succos sanguinem unà inspissantes è pravis digestionibus antecedentibus pronatos, intereà latentes, tunc in se gesserit, quos, cùm aliis vicibus minimè affectus est, in se non habebat. *Secundò*, quòd in morbis ejusmodi exacerbationes sat periodicas observemus. *Tertio*, Quòd in memoratarum curatione peragendâ purgantibus nonnullis semper indigeamus.

Quæ cùm ità sint ac experienciâ apud ægros comprobatâ, Febrem eam deducemus tum ex difficili sanguinis transitu subitaneo per vascula partis inflammatae, tum ex eo difficili per vascula quæquæ corporis arteriosa, ob spissitudinem nimirum universalem pronatam, tum ab aliquâ causâ externâ (si hæc satis egerit) tum, & præcipuè, à materia febrili è primis viis deinceps haustâ, aut etiã in sanguine preparatâ, ut à lacte vel lochiis liberè non fluentibus, tum deinceps (cùm accessit causa alia inflammationis) pronata primas deindè inquinante, ac digestionem lædente. Quibus etiam addendum, ex dolore, cùm is acutus in parte inflammatâ

excitatur, concitari quoque eam Febrē ac foveri, commotis scilicet tensisque nimum sistematis nervei villis, prout in capite sequenti exponetur.

Nec refert animadvertere peripneumoniam aut pleuritidem similemve morbum inflammatorium excitari nonnunquam à causâ aliquâ externâ (putà à frigore vehementi, dum corpus æstuat, suscepto) in nonnullis sanitate optimâ fruētibus, in quibus nulla pravarum digestionum antecedentium aut excretionum imminutarum fuerat suspicio. Ut, ut enim non negemus à causâ violentâ solâ sanguinem etiam sanissimum eòsque inspissari posse, ut pars exindè tantum possit inflammari, excitarique peripneumonia aut pleuritis, v. g. proindèque Febris; juxtà tamen experientiam constantem asserimus materiam febrilem ex tali inspissatione motuque febrili pronasci in primis viis; quòd nimirum inspissati succi digestivi iique pravi è sanguine febriente eis suppeditentur, à quibus deinceps læduntur digestionēs, fitque materiæ febrilis proventus, illud apertè demonstrante necessitate semper aliquâ purgantium in eâ curatione absolvendâ.

in eis etiam corporibus, in quibus antè peripneumoniam aut pleuritidem similemve morbum inflammatorium nullæ pravæ extiterant digestiones, excretionefque cunctæ optimè se habebant. Quæ ad praxim ritè exercendam sanè animo cautè sunt reputanda. Undè Febres hæ acutæ symptomaticæ ad putridas absolutè referri possunt, quæ juxtà varias circumstantias Februm ardentium vel malignarum genium etiam induere valent.

Quod autem in his Febris spectat ad pulsûs indolem, eâ sanè in eis non eadem est. Sic in peripneumoniâ magnus est nec durus, in pleuritide non adeo magnus, sed tensus, durus, correptus, in inflammatione intestinorum sæpè parvus, debilis, inæqualis (& Febris tunc dicitur *Lypiria*.) Sed non semper ità est, & sic de aliis. Verùm in ejusmodi Febris differentias eas pulsuum ratione partium inflammatione affectarum & ratione indolis ipsius inflammationis profluentes in eò tractatu explicare non suscipimus; cùm ea theoria ad historiam morborum tractatus alios attineat, ut & quidcumque ad praxim circà memoratos morbos inflammatorios proindèque

Febrim pedisequam spectat. Quare non interrupto sermone de Febris ad aliam earum speciem transeundum.



CAPUT NONUM.

De Febre non humorali.

PER eam Febrem intelligimus, *Febrem quamvis, quæ existit sine materiâ febrili.* Ut est Febris quæ suppurationi ingruenti ac fieri, in parte potissimum valdè inflammata aut valdè sensibili, quæ panaritio, quæ puncto tendini aut magno nervo, quæ partibus membranis aut ligamentosis acutè dolentibus, quæ inflammationi cuicumque à causâ externâ potissimum productæ, nullo prægresso aut subsequente in sanguinis particularum miscelâ, notabili vitio, sed tantum ipsius rarefactione, ac similibus casibus sæpè numero supervenit.

Febres hæ omnes symptomaticæ sunt, nec exacerbant periodicè, nec digestionum læsarum signa ex propriâ essentiâ exhibent; nec indigent purgantibus, iis autem potius exasperantur; quare:

quare sunt sine materiâ febrili, proinde *non humorales*. Hæ tamen mutantur interdum in humorales, prout infra declarabitur.

Hujus itaque Febris causa continens cum in fluidâ nequaquam refundi possit, in solidis tantum quærenda, eaque est commotio generalis, nimia tensioque villorum, nerveorum præ primis; ex quibus cordis, arteriarum, venarumque vires unâ nimis augentur. Quæ sanè causa exin demonstratur, quod simpliciter emendato vitio locali, ex quo tensio illa nimia & commotio in villorum systemate suscitabantur, cesset illicò Febris, nisi ex ejus aliquâ duratione, aut propter dispositiones latentes inferius declarandas vitiatis fluidis ac digestionibus, Febris hæc in Febrem humoralem fuerit mutata. Ita resectis tendine aut nervo punctis cessat Febris ab eorum puncturâ excitata: ita facto purè, ita aperto ac liberato à sanie panaritio, ita sedatis inflammationibus prædictis aut doloribus, Febrem eam desinere observamus.

Quæ cum ita sint, & in omnibus his casibus pars aliqua plurimum semper doleat, & admodum tensa

fit ; ex his autem doloribus , non solum villos nerveos partis affectæ , verum etiã totum systema nerveum ac cerebri substantiam albam nimium tendi ex omnibus phœnomenis vigiliæ , delirii , anxietatis , convulsionis , aliisque in eis casibus observandis admoneamur ; hinc nimium commoveri totum systema nerveum , fluidum nerveum fluere ubique celerius præsertim ad cor & arterias , (quòd viæ nervorum ad eas partes ex continuo motu alternato magis tritæ sint) idque liberaliùs in cerebro secerni. (imminutâ nimirum resistantiã ad fluxum per nerveum systema) necessariò consequatur ; patet vim cordis Vasorumque sanguineorum imò villorum quorumvis contractilium fore adaugendam. Quare contractiones cordis vehementiores erunt , nimirum magis absolutæ & breviori tempore peractæ , ergo singulis contractionibus cordis arteriæ , ac Venæ plus sanguinis quàm antea suscipient & celerius ; ergo arteriarum , venarumque dilatationes sient extensæ magis ac promptiores. Cum autem sanguiferorum ut vidimus , vires sint etiam adauctæ , ea contrahentur magis & celerius invitâ

quâque resistentiâ ex parte sanguinis uberiùs è corde influxi ; cordis igitur ventriculi sanguinis plus suscipient ac celerius , ergò magis dilatabuntur ac celerius , tum vehementius , ut jam dictum est , ac celerius contrahentur , & sic deinceps , undè pulsus erit magnus & frequens. Quoniam autem prædictâ ex parte solidorum , cavorum , sanguineorum , fieri non possunt, quin celerior subsequatur sanguinis fluxus majorque agitatio adeòque rarefactio , tum sanguis ille rarefactus ac æstuans vasis minimis molestus fiat ea nimis tendens calefaciens ac velut aggravans , ac per nonnulla difficilè micet, utcumque vehementer ad transfuxum urgeatur , patet hinc Læendas fore secretiones , actionesque alias plurimas , ergo ex his læsis notabiliter cum pulsu prædicto Febris ponetur.

Verùm ut cordis & sanguiferorum viribus adauctis , sanguis ad celeriorè cursum majoremque agitationem intestinam compulsus est , ità & sanguis ille æstuans & rarefactus in cavorum quorumcumque , in quibus coëretur , parietes magis nititur ; eosque magis tendit , undè systematis sanguiferi adaugentur vires sanguini iterùm

imprimendæ potentiùs, & sic recipro-
cè; undè incepta Febris eâ de causâ
intenditur; quamobrem ex motibus il-
lis solidorum & fluidorum ità vehe-
mentibus, affricuque eorum vehe-
menti excitatur ingens in corpore ca-
lor; adeoque Febris hæc ardentis in-
dolem sapere videtur, undè tunc *ar-*
dens symptomatica vocari poterit.

Jàm verò ex rarefactione illâ æstuo-
sâ sanguinis ac villorum quorumvis
tensione magnâ ac commotione expli-
cantur facilè anxietas universalis, do-
lor capitis, vigilia, delirium, motus
inordinati & spasmodici, convulsio-
nes, sitis, urinæ rubræ, alui su-
pressio, & reliqua, quæ in eâ Febre
offerri possunt, symptomata; ex qui-
bus Febris hujus genius ac descriptio
patent. In quâ sanè descriptione notan-
dum etiam pulsum in eâ Febre inter-
dum non eundem esse, eumque mu-
tari quin & interdum velut suspendi,
fierique pulsum nunc intercadentem,
nunc ægros animo relinquere; præte-
rèa Febrem hanc anomalè sæpè in-
tendi ac remittere, tum horrores in-
terdum eam antecedere, aut in mor-
bi decursu irregulariter excitari. Quæ
sanè mutationes in pulsu & anoma-

liæ in eâ Febre observabiles ex diversis mutatisque contractionibus, ac interdùm spasms nunc cordis, nunc arteriarum magnarum, nunc arteriarum minimarum, nunc Venarum insignium & sinuum venosorum, nunc venarum pulmonarium, simulque sacci pulmonaris & auriculæ cordis sinistrae proficiscuntur. His ergo omnibus attentè in animo reputatis unusquisque facilè explicabit, cur in eâ Febre pulsus interdùm fiat parvus; cur tensus interdùm aut durus, aut inæqualis, imò pro tempore brevi suspendatur, fiatque intermittens, aut etiam intercadens, aut etiam tempore notabili velut sistatur, fiatve tremulus, unde status syncopes vel Lypothymia. Ubi notandum animi ea deliquia pendere semper aut à spasmo notabili & perseverante, aut Ventriculorum cordis, aut ejus auricularum, aut venarum pulmonarium, aut arteriarum magnarum, imò & à spasmo arteriarum minimarum, sed universali aut quasi universali; sequetur enim ex eis statibus imminutio summa aut velut cessatio actionis illius reciprocae, quæ inter cor & reliquum universum systema sanguiferorum interce-

dere debet, quò sanguinis circulatio exerceri possit; Undè in eis statibus fermè concidet sanguinis periodus ac subsequenter consecutaria circulationis debilissimæ, hoc est phœnomena deliquorum animi in vario gradu. Ergo corpus ex æstuante fiet interdum frigidum magis aut minùs præcipuè in extremis ac facies pallefcet, vel etiam in eis statibus ad summum evectis concidet absolutè sanguinis circulatio, ægerque ità morietur.

Cur autem mutantur ità cordis contractiones reliquique systematis nervi in memoratis antèa variis portionibus, illud sanè deducitur ex succussionibus variis & mutatis diversimodè imò interdum intensissimis factis villorum nerveorum in parte dolente aut irritatâ; quarum quidem ratione fluidum nerveum ità diversimodè & nunc vehementiùs, nunc non vehementer adèò in cor aut reliquum systema sanguiferum ipsiusve portiones influit, prout ex motuum sympathicorum præsertimque spasmodicorum observationibus habemus; quæ omnia mira iis non videntur; qui morbis nervorum laborantes pluries viderunt, innumeraque systematis ner-

vei morbis illi propriis affecti , obser-
varunt phænomena.

Eò quòd autem mutantur ità suc-
cussiones ac tensiones villorum nerveo-
rum in partibus dolentibus & irrita-
tis , eaque nunc vehementiores sunt ,
nunc minùs vehementes , ut tamen
sapiùs non sint in summo gradu , ex
quo cordis aut reliqui systematis san-
guinei sequantur spasmi , fit exin ut
Febris hæc non nunquam nunc exa-
cerbet , nunc remittat , sed irregula-
riter & absque Typo , ob anomalias
illas vibrationum ac tensionum villo-
rum nerveorum in partibus irritatis
aut divulsis ; ea tamen Febris conti-
nua semper est , duratque quamdiù
perseverat in parte affectâ causa dolo-
rifica stamina nervea irritans aut di-
vellens.

Horrores autem , qui ingruente eâ
Febre persentiuntur , quive in ejus
decurfu observantur irregulariter , ii
non fluido ulli inspissanti (deest enim
materia Febrilis nec ægri frigidi ab
adstantibus sentiuntur) imputandi ;
verùm succussionum nervorum in cu-
te aut subjectis musculis sympathicè
excitatarum quoquè sunt effectus , ità
ut in eis villi nervei perindè ac à cor-

pusculis frigorificis commoveantur ,
 quapropter in eâ Febre frigoris sen-
 sus , est falsus sensus. Sed ea omnia in
 dissertatione *de suppuratione* pag. 6.
 & 7. Edit. 2. Febrem suppuratoriam
 acutam explicando fufius pertractavi.
 Ubi moneo Febrem eam suppurato-
 riam , de quâ jam agimus , eam esse
 Febrem vehementem & acutam , quæ
 ingruenti suppurationi vehementi &
 impetuofæ , aut partis inflammatae ve-
 hementer vel in magna extensione ,
 aut partis ratione proprii textûs valdè
 sensibilis (ut juxta articulos) super-
 venit ; quæ Febris ab eâ profectò di-
 versa est , quæ ex parvâ lentâ & clan-
 destinâ suppuratione originem ducit ,
 quæ sanè est febricula , ut ab eâ quæ
 ex pure factò & sanguini remixto ori-
 tur , quæ est Febris lenta symptoma-
 tica , de quâ deinceps agetur.

Licet autem Febres hæ *non humo-
 rales* sine materiâ febrili existant , ea
 tamen materia ex eis nonnunquam
 pronascitur , mutanturque tunc Febres
 hæ in *humorales* ; ex rarefactione si
 quidem sanguinis æstuosâ dissipatur
 ejus serum , succusque gastricus sup-
 peditatur ventriculo spissus & acer ,
 præterea à sanguine eo æstuosò ten-

ditur nimis & incalescit ventriculus ; qui etiam ex systematis nervei tensione nimiâ , nimis ipse tensus est ac sensibilis , ex quibus mutationibus , si eæ fuerint insignes , aut corpus male sit dispositum , digestiones pravæ fiunt , producunturque succi vitiosi spissi nimirum & acres seu bilescentes , qui massam sanguineam inducunt in inspissationem & rarefactionem , Febremque excitant ac fovent , undè materia Febrilis tunc producta est , Febrisque facta humoralis. Hæc autem Febris mutatio in humoralem fit potissimum in corporibus cachochymis , in eis qui ante hujus Febris invasionem proximè se cibis aut liquoribus ardentibus ingurgitaverant ; in eis qui metu percelluntur terrore aut tristitiâ ; in eis qui peccant in diætâ , vel & quoquè cùm Febris hæc non humoralis vehementissima est aut diù protrahitur , ita docentibus febrientibus vulneratis , aut magnam sævamque operationem chirurgicam passis & ægris similibus Febre non humoralis symptomaticâ affectis ; iis namque in Febris decursu signa præbere solent digestionum læsarum , indeque laborare percipiuntur Febre putridâ , vel

etiam nonnunquam Febre malignâ ; quod cautè observandum in praxi , Chirurgorumque de cætero in operatione peritissimorum labores agro inutiles interdùm efficit , cùm deinceps infaustus fiat successus. Hinc fit ut insigniter vulnerati febrientes utcumque Febre putridâ aut malignâ evidenter non corripiantur , non tantum diætâ tenui , sed & aliquo indigeant cathartico ut Febris curetur , utque à Febre putridâ aut malignâ præferrentur.

Febris non humoralis cognoscitur facilè , & ab aliâ quâcumque discernitur , ex præsentia nimirum morbi alicujus localis dolorifici & irritatione insigni aut divulsione stipati , ut est aliquis ex suprâ memoratis , quos diximus producere Febrem hanc , simulque signorum absentia digestionum læsarum ac excretionum cohibitarum ; cùm enim ea accedunt signa imprimisque digestionum læsarum , Febris hæc in *humoralem* tunc est mutata.

Febris *non humoralis* acuta nunquam est sine periculo , ab eâ enim in visceribus excitari possunt inflammationes ob summam nimirum sanguinis rarefcentiam , aut etiam contractiones

spasmodicas vasorum, quibus sanguis
 æstuant in eis cohiberi potest; aut etiam
 cohiberi possunt excernenda ut mens-
 trua, lochia, lac, urina, vel pertur-
 bari saltem (quod frequentius fit) di-
 gestiones, indeque Febris hæc mutari
 potest in putridam aut malignam. Pe-
 riculosior fiet Febris, si vehementior
 excitetur, indè enim inflammationes
 viscerum magis metuendæ, tum &
 delirium, convulsiones, sopor, & si-
 milia inflammatis cerebro ac menin-
 gibus. Si in corpore cachocymo ob-
 servetur, tunc enim in putridam aut
 malignam facilius mutari poterit. Si
 dolor eam excitans fuerit acerbissimus,
 indè enim non tantum delirium,
 agrypnia, convulsiones subsequi po-
 terunt verùm & animi deliquia. Si
 corpus afficiat infantile aut senile, in
 his namque corporibus vitale princi-
 pium debile est, adeoque ea Febre
 senes & infantes facilius occumbere
 possunt. Si superveniat puerperæ aut
 cui fluunt menstrua aut lactenti, sup-
 primi namque poterunt lochia, mens-
 trua, lac cum subsequente ingenti
 damno, non tantum in utero aut
 mammis, sed & in corpore univer-
 so, excitata nimirum Febre putrida

aut malignâ. Periculum quoquè augebitur juxta gravitatem & naturam morbi dolorifici, cujus Febris hæc est symptoma, & prout morbus is facilius aut difficilius erit sublata.

At contra, si Febris hæc vehemens non sit; si corpus de cætero sanum ac bene valens juvenile aut in ætate consistentiæ; si dolor non valde acutus; si neque lochia, neque menstrua fluant, nec lactens sit mulier; si morbus dolorificus Febris hujus causa, nec gravis sit, nec difficilis ablatu, profectò parvum erit periculum imò nonnumquam nullum; & cum nullum erit periculum, tunc Febris hæc dici non poterit *acuta*, sed tantum Febris *non humoralis simpliciter brevis*. Verùm de acutâ eâ Febre, in eo capite potissimùm agimus. Itaque his omnibus animo ritè pensitatis Medicus prognosim instituet variam quoad periculum & exitum.

In curandis Febribus acutis non humoralibus respiciendum imprimis ad æstum sanguinis & rarefactionem, ad nervei systematis tensionem nimiam, & ad causam irritantem & dolorificam, quæ eam excitat. Quamobrem imperanda protinùs diæta tenuis ac

temperans , nutrietur nimirum æger jusculis ex carne ovillâ & carnibus juniorum animalium paratis , nutrietur etiam cremoribus ex oryza , hordeo , avena , spelta , sagou in aqua simplici per horas sex coctis , iis autem dilutioribus. Potabitur ptisanâ orizæ , aut hordei , aut capillorum veneris , imò aquâ pulli si acrimonia urgeat , quin & ptisanâ emultionatâ si sitis vehemens sit , sanguinisque æstus ac rarefactio extiterint in magno gradu , imò etiam ptisanis addi poterunt acida ut limoniorum succus , eorum sirupus , sirupus granatorum , vel etiam guttæ aliquot spiritus sulfuris , vitrioli , aut aquæ temperatæ Basiliæ Valentini. Eaque diæta sufficiet , si Febris non fuerit gravis.

Verum ulterius quoque opitulandum erit , si Febris hæc gravis suspicetur aut aliquandiù duratura. Itaque sanguis illicò mittetur è brachio , vel etiam è pede , si cerebro immineat periculum , sanguinisque missiones magis aut minus iterabuntur pro vehementiâ Febris , symptomatum , dispositione inflammatoriâ visceris alicujus , ægrique viribus. Ad temperandum insuper viscerum abdominalium

totiusque sanguinis æstum injicienda erunt pluries enemata aquea, refrigerantia, prout in capite de Febre ardente dictum est. Insimul refrigerandi ac temperandi causâ emulsiones præsertim serò præscribentur, quibus addentur sirupi temperantes vel refrigerantes, imò addentur narcotica, si delirio aut agrypniâ vexetur æger, prout in eodem capite docuimus. Cum autem dolorem partis irritatæ summum esse ac interdum intolerabilem in eâ Febre contigerit, tunc profectò narcotica præsens erunt auxilium, & quidem dosi satis largâ usurpanda, vel etiam pluries iteranda, nec tantum noctu, verum etiam interdium; cumque in eo casu desiderentur narcotica magnæ efficaciam, ideò laudana erunt præscribenda (solum enim sirupus papaveris albi, vel capitum albi papaveris decoctum vix quicquam proficerent) verum ne nimis calefaciant, exhibenda erunt frequentius in emulsione aut in julepo refrigerante. Ex quibus patet Febris hujus therapeiam, à Febris ardentis therapeia non multum discrepare.

Ei autem singulare est, 1°. Quod parti affectæ irritatæ ac dolenti, cu-

jus semper est symptoma , in auxi-
 lio ei ferendo multum sit respicien-
 dum , si enim sedetur ea pars , immi-
 nuitur illicò , aut cessat penitus ea Fe-
 bris. 2º. Quod cathartica aut vomito-
 ria Febrem eam exasperent , iisque
 proindè sit abstinendum. Itaque si ten-
 do punctus est instillandum puncturæ
 oleum therebinthinæ valdè calidum
 aut etiam interdum tendo transversim
 secandus. Si nervus punctus sit cali-
 dum vini alkool huic puncturæ , ins-
 tillabitur , imò si symptomata urgeant
 transversim secabitur , auxiliaque cæ-
 tera quæ punctis tendinibus aut ner-
 vis competunt , afferentur. Si laboret
 urethra tuberculis miçtum difficilem
 & dolorificum excitatâ enim Febre ef-
 ficientibus , stilis plumbeis vel cande-
 lis huic usui destinatis erit dilatanda
 ac tractanda ; Febrisque sedabitur. Et
 sic de cæteris similibus casibus ; sed
 ea jam hujus non sunt loci.

Jam verò si ingruens suppuratio cum
 acuto dolore in parte multum inflam-
 matâ ac æstuante , vel in parte nervis
 valde consitâ plurimumque sensibili ,
 Febrem eam concitarit applicanda erunt
 ei parti anodyna fibras relaxantia , æs-
 tumque fluidorum mitigantia ; itaque

pars aut lacte vaccino erit fovenda ,
 aut tegenda cataplasmate ex lacte &
 panis albi medullâ confecto , aut pul-
 pâ radicis althææ , aliarumve planta-
 rum emollientium , aut cataplasmate
 feminis lini contusi florum malvæ ,
 verbasci & similibus , imò in usum
 advocanda erunt cataplasmata stupe-
 facientia quæ fiunt ex pulpis foliorum
 hiosciamæ , mandragoræ , solanis sive
 lacte vaccino imbutis ; at his stupefa-
 cientibus non utimur , nisi quando
 dolor acerbissimus est. Utendum quo-
 que erit in genere ejusce indolis to-
 picis , cùm pars nimium dolebit sive
 inflammatio insignis eam molestat , si-
 ve inflammatio ejus non sit evidens ;
 relaxandi namque omni operâ in par-
 te primariò affectâ , villi nervei , miti-
 gandaque fluidorum ferocia ne ultra
 modum commoveantur , trahanturque
 in consensum totum systema nerveum ;
 sæviatque Febris. Quas etiam ob cau-
 sas prædicta topica imponentur pana-
 ritio idque quantocyùs , nec expectatâ
 absolutâ suppuratione id scalpello ape-
 rietur , quò periostæum à sanie roden-
 te & à dolore sævissimo citò liberetur.
 Usam autem purgantium quod spec-
 tat , ea sane non indicantur in eâ Fe-
 bre

bre cùm careant materiâ Febrili, quin & directè nociva forent, Febremque adaugerent commovendo ulterius ventriculi & intestinorum villos nerveos, tum & suis particulis sanguinem nimis agitando. At cùm Febris hæc in putridam mutari incipit, cathartica incunctanter auxilio esse debent, ut præca- veatur Febris putrida aut maligna, hinc vulnerati aut sævas Chirurgias perpessi, aliive qui Febrem non humoralem aliquamdiu sunt experti post tempus aliquod, purgari solent; sed catharticis mitibus aut mediocribus in aquæ magnâ quantitate exhibitis.



CAPUT DECIMUM.

De Febre hecticâ.

E Narratæ hæctenùs Febres aut acutæ sunt aut breves simpliciter, sed omnes continuæ. Pertractandæ jam veniunt continuæ, quæ diu durant, nec multum sæviunt, lentoque gressu incedere videntur, quæquæ lentæ propterea dictæ sunt, & semper ultra diem quadagesimum extenduntur, nisi ino-

pinati aliquod supervenerit, quod ægrum interimat. Febris lenta, vel essentialis est vel symptomatologica. Prior nuncupatur *hectica* de quâ in eo capite agemus. Et definitur *ea Febris lenta, quæ ab universalis massæ fluidorum, digestionumque errore, minimè verò à vitio alicujus partis determinata (si obstructionem aliquam viscerum excipias interdum; sed non essentialiter præsentem) dependet.*

In eâ Febre pulsus frequens est, celer, aliquantum inæqualis, parvus, sæpe debilis. Exacerbationes nunc observantur, nunc neutiquam præsertim morbi initio quo tempore pulsus Febrilis tactu à nonnullis Medicis vix discernitur. Vix ægrotare videtur homo, nec grave incommodum pati, nec caput laborat; corpus tamen ab alimentis sumptis sæpius magis febrire videtur, nec ab eis reficitur, sed consumitur paulatim atque liquefcit, ipsumque tandem sic imbecille fit, ut ægrè loco moveatur, & levi de causa præsertim à pravâ digestionem accedant animi deliquia; tandemque si diu duret Febris hæc succedit fœdus marcor & squalidus seu marasmus & interdum inflationes præsertim extremorum.

Causa hujus Febris continens est neuro-lymphaticorum obstructio (ita ut non-nulla eorum penitus obstructa sint, non-nulla partim, nec ulla libera omninò existant) à lymphâ nimirum nutritiâ fluiditate homogeneâ exutâ in quâ nimirum particulae crassiores fluitant, dum aliae nimis solutae sunt.

In eâ nimirum Febre ita se habet sanguis, ut particulae rubrae quoad majorem partem aliquatenus exsolutae sint ab acrimoniâ, portio autem ejus mucilaginosa quoque soluta sit ab eadem causâ, sed inaequaliter; adeo ut particulae illius nonnullae ultra modum attenuatae sint, nonnullae crassiores existant, dum universim in massâ sanguineâ acrimonia est evecta partesque durae & mobiles nimirum sui juris factae sunt, nec temperatae à viscidis, uti decet, pauca namque inest hecticorum sanguini mucilago illa tenuis & homogena (quam vulgus vocat balsamum sanguinis) quâ justa cohaesio praebetur omnibus partibus integran-
tibus sanguinis, justaque fluiditas. Quae cum ita se habere, demonstratur in praxi non tantum per symptomata sed & per curationis methodum hujusce Febris theoriam stabili-

re arduum non erit. Siquidem, 1°. Cùm lymphæ à libero in neuro-lymphatica ingressu arceatur, sequitur eam magnâ parte in sanguiferis remansuram, eamque lymphæ molem quæ à sanguine sequestratâ tardigradè per incilia neuro-lymphatica in venas sanguineas inducta fuisset, longè celerius in eas ut pote sanguinis fluente abreptam revehendam fore, undè moles universalis fluidorum sub sanguinis specie celerius solito ad cor revehetur, undè pulsus frequentia Febrilis.

2°. Quoniam in massa sanguineâ particulæ integrantes ob acrimoniam solventem parum inter se cohærent, adeòque levis est inter eas tenacitas & viscositas, sequitur ab agitatione intestinâ sanguinem parum rarefcere, nec cordis ventriculos, nec arterias plurimum dilatandas fore ac tendendas, undè pulsus parvus & debilis, qui simul celer erit, quod ventriculi cordis parum dilatati minimum insumant temporis ad parvam seu parum extensam restitutionem conficiendam, cùmque sanguis aliundè minùs viscosus; minùs ad sui expulsionem resistat, cor celerius absolvat systolem.

3°. Cùm ex ingressu lymphæ insufficienti neuro-lymphatica satis non repleantur, partes non nutriuntur, marcescent eò magis, quò lymphæ quæ prædicta incilia est ingressa acris est nec mucilaginositate eâ præditâ, quæ Fibris neuro-lymphaticorum satis agglutinari possit.

4°. Cùm neuro-lymphatica, nec satis nec debitè repleta sint, fibræ autem omnes corporis compositæ ex neuro-lymphaticis primariò exsurgant, consequitur fibrarum quarumvis robur infringendum fore, sive quod alimonix defectu arescant neuro-lymphatica, sive quod relaxentur interdum à lymphâ nutritiâ acri serosâ quæ ut pote tenuior neuro-lymphatica subiit dum portio ejus mucilaginosa ut pote crassior ab ingressu in ea fuit exclusa. Cùm autem fibroso universali systemate debilitato sequatur necessario in omnibus functionibus debilitas, patet vires quasumque in Febre hecticâ exsolvendæ fore ac proindè cordis vasorumque sanguiferorum, quare eâ etiam ratione pulsus ut ut frequens ac celer erit etiam debilis, adeòque sanguinis circulatio ut ut citatior erit quoque debilis,

quare à levi causa ita retardari subito poterit ut accedat animi deliquium, prout in Febre hectica fieri pluries observamus à levi animi pathemate, à parvo frigore suscepto, à pravis digestionibus ex quibus succi sanguinem aliquantum inspissantes progengerantur, à motu corporis parum vehementi, à parvâ hæmorrhagiâ, à sanguinis missione ordinariâ & causis similibus, quæ in corpore robusto cordis motum nullatenus aut vix infringerent. Quæ cum ita sint, in Febre hectica patet dari Febrem cum imminutâ vi motrice sanguinis, eosque multum errare & culpis gravibus & infinitis in praxi committendis fore abnoxios, qui vires cordis adauctas in omni Febre existimant, indeque causam motricem incorpoream adscititiam ut archæum Helmontii aut Cardimelech Dolæi aliamve quamcumque pro corde vehementius movendo admittunt & in auxilium invocant.

5°. Cum functiones omnes debilitentur, digestiones fient quoque debiles, ex eisque pronascetur chylus malè elaboratus, in suis particulis malè mixtus, nec temperatus & dulcis, quo prædicta sanguinis discrasia

fovebitur ac proin etiam Febris lenta. Cùm autem chylus is plures in se advehat particulas spissas & insufficienter solutas, is quidem invecus sanguini, cum inspissabit eò faciliùs quò vires sanguinis trusiles imbecillæ sunt, undè à pastu horrores, pulsus depressus, imò interdùm animi deliquia, quin & mors prout non semel observavi, cùm autem in eo chylo plures sint particulæ acres nec à mucilaginosi malè extensis benè temperatæ, eæ quidem utpote mobiles soluta per circulationes aliquot concepta, sanguinis spissitudine motum sanguinis agitativum Febremque ipsam intendunt exorto æstu aliquo, undè Febris exacerbatio à pastu.

Eæ autem exacerbationes interdùm non observantur in principio Febris hecticæ, cum nimirum adhuc digestiones non valdè laborant; in progressu autem morbi fiunt magis sensibiles, præsertim cum ægri alimenta solidiora sumpsere, quæ nimirum actione digestiva debili exsolvi satis non potuerunt chylo producto spissiore.

Cùm autem accedunt serò in hecticâ Febre exacerbationes, eæ pravo-

rum succorum in primis viis progeneritorum, ut contingit in Febribus aliis exacerbantibus de quibus antea egimus, effectus sunt.

6°. Cùm autem ab hectica Febre utpotè lentè procedente ægri paulatim debilitentur ac marcescant, de cætero sanguis parùm æstuosus vasa multùm non dilatat, neque exin doleat caput aut laboret nec etiam ulla pars, ægri in principio se vix affici existimant, nec deinceps multùm pertimescunt, præsertim cùm satis sæpè vigeat appetitus, quòd liquidum stomachale acrius sit & satis famen excitet, quodque ab acrimonia, cito solvatur in sanguine chylus & dissipetur per diapnoen calor interim acer eos aliquantum divexat, & in cute talis & siccus deprehenditur, nimirum ob fibrarum quarumvis ariditatem, tum sanguinis & perspirationis acrimoniam. Verum in exacerbationibus, in volis manuum & plantis pedum calor is intensior deprehenditur ob densitatem epidermidis, quâ diapnoe acrior è sanguine magis solito æstuante ubiquè ejecta uberius, in earum partium cute magis retinetur, & in finibus ductuum excretoriorum

tiorum porisque magis cohibetur. Intersimul genæ interdum rubent à sanguine rarefacto, & in vasis superficialiis valdè & copiosis cutis teneræ earum ac tensæ supra os malum cohibito.

7°. Licet autem ex his omnibus consequens sit consumi corpus & ad Marasmm duci, intereà tamen procedente morbo aut ad ultimum evectio observatur interdum pedes inflari, manus, imo faciem; sed infrequentius. Id autem evenit, cum ex virium sanguinis trusivarum imbecillitate adaucta serum satis per diapnoen neque per urinas dissipatur, id enim tunc nimis remanet in sanguine. Interim, cum ob easdem vires imbecillas sanguis ab extremis corporis ad cor parum vegetè remeet, pulsu debili tunc obscuro & parum febrili facto, serum in lymphatica regumentorum & cellulas adiposas uberius exprimitur, in eisque incilibus fluit tardigradè ob vires eorum pariter imbecillas, & congeritur nullâ factâ in eis elaboratione, undè inflationes œdematosæ, quæ sanè pluries contingunt in pedibus, (ob maximam eorum à corde distantiam indè imminuto appulsus

sanguinis vigore, redituque ad cor difficiliore) hinc in manibus & facie. Pronascuntur etiam aliâ de causa hæ inflationes, quando nimirum ex digestionum debilitate crudus adedò producitur chylus, ut serosæ partes mucilaginosæ, iisque crassis vix admixtæ sint, & plurimâ parte liberæ velut supernatent, tunc enim producitur sanguis velut in cachexia sero libero abundans particulisque crassis & indigestis fœtus, ædematibus producendis valdè pronus, imo hydropi.

Febris hæcticæ triplex distinguendus est gradus. In primo levis observatur febricula, quæ interdum ab omnibus non discernitur; vix consumitur corpus, viresque parum sunt imminutæ, nullæque aut vix observantur exacerbationes. Quod nimirum adhuc parum vitata est sanguinis diathesis, nec digestiones multùm depravatæ. Non reficitur intereà corpus ab alimentis ut boni succi, quæ vix ægro prodesse videntur; & post partum aut leve exercitium pulsus fit frequentior, nec ut in sanitate integrâ ægri exercitia adedò alacriter peragunt, nec ferunt; protinùs autem anhelant, quæ sanè imminui vires aliquo modo

denotant. In gradu 2°. Febris fit evidens; & accedunt exacerbationes, quòd digestiones notabiliter tunc sint depravatæ; subque exacerbationis finem corpus aut saltem pectus sudore manat, quòd æstus febrilis vi solvatur sanguis ut & materia febrilis è primis viis suppeditata, plurimumque feri lixiviosi ab eo acri sanguine extricetur, producatique uber materia sudoris è poris & ductibus excretoriis cutis æstu febrili prægresso valdè dilatatis affatim fluens. Ex his corpus evidenter consumitur, incipit Marasmus, dejiciuntur vires. In gradu 3°. Ità consumitur corpus, ut fædus squalor illud occupet, Marasmoque corripitur, vires penitè fractæ sunt, adeò acer factus fuit sanguis protractâ Febre tenuique mucilagine orbis, adeò depravatæ digestiones evaserunt. Imò sæpius accedit diarrhæa serosa tum ex depravatione & imbecillitate digestionum, cum ex fluidorum acrimonia summâ, quâ æger citò ad summum virium prolapsus mortemque, ducitur. Vel si procrastinetur diarrhæa hæc serosa, interdum œdemate occupantur pedes, deindè manus, & facies nonnumquam, cum

summâ virium imbecillitate & languore corporis exitioso, tuncque pulsus minùs febrilis fit; imò interdùm dici non potest febrilis, sed obscurus est debilis vixque tactu deprehenditur præsertim ultimis vitæ diebus.

Febres hæcticæ excitantur potissimum à constitutione sanguinis cachecticâ, scorbuticâ, scrofulosâ, cancrosâ, venereâ, à nonnullis venenis, à pharmacis potentioribus ut emeticis, catharticis, hydroticis, iisque potissimum nimium repetitis; & tunc Febris hæctica *primaria* est. Excitantur etiam interdùm ex Febribus malignis, putridis, diù protractis, aut malè iudicatis, item ex Febre aliquâ intermittente quæ diù duraverit. Eaque hæctica consecutaria aliàs Febris *secundaria* existit.

Et 1^o. quidem non à quavis cachexia excitatur Febris hæctica, sed ab eâ in quâ acrimonia everta est, siquidem tunc in massa lymphaticâ mucilago tenuis deest quæ neuro-lymphatica satis subire possit nutrienda, ea autem à crassioribus partibus lymphaticis obstruuntur, quibus scatet cachecticorum sanguis; simulque particule acres valdè mobiles sanguinem exagitant.

2°. In scorbutico sanguine plurimum vitiatum, nimirum cum pervenit ad summum causa scorbuti, particulae lymphæ spissiores, nec in mucilaginem tenuem & homogeneam extensiles in sero fluitant dispersæ, in simul acrimonia abundat muriatica, ex quibus eadem eveniunt, ac ex sanguine cachectico jam descripto.

3°. In scrofuloso sanguine admodum vitiatum abundant particulae lymphaticæ, admodum crassæ, tum & acres peculiaris indolis nec hactenus à quoquam determinatæ, & valde parca est mucilago tenuis & dulcis materia lymphæ neuro-lymphaticorum, quare obstruuntur neuro-lymphatica à crassis, & exagitur sanguis ab acribus.

4°. In sanguine cancroso, lymphæ multum spissa est, partesque luxuriant insignis acrimoniæ & indolis corrosivæ, quare eadem etiam sequentur, cum ea constitutio ad summum abiit.

5°. In sanguine syphilitico quam plurimæ particulae lymphæ in grumulos durissimos ac exiguissimos vi viri venerei abierunt, quibus obstruuntur interdum universim neuro-lymphatica; simulque evehitur in san-

guine acrimonia quòd ita densatis in grumulos duros partibus lymphæ mucilaginosi, deficiat mucilago illa extensilis, quæ involvat ac temperet particulas sanguinis duras & activas, quæ proin nimis sui juris factæ sanguinem nimis acrem efficiunt. Undè ex his conditiones ad Febrem hecticam, quandò multùm duraverit infectio syphilitica, præprimis si ex temperamento aut victûs ratione sanguis ad acrimoniam valdè pronus extiterit.

6°. Venena nonnulla nimirùm de genere, corrosivorum febrem hecticam nonnunquàm excitant quatenùs deleteriè sanguinis mucilaginem solvunt in eoque constantem progenerant acrimoniam; ità ut depravatis deinceps digestionibus ac debilitatis chylus particulis crassis simulque acribus à mucilagine extensili ac dulci, quæ fuit à veneno destructa, non temperatis refertus producat, ex quo enascitur sanguis similis indolis.

7°. Idem ferè iudicium ferendum est de purgantibus & emeticis frequentius adhibitis, quibus sanè mucilago tenuis sanguinis evacuatur per glandulas stomachales & intestinales, relictâ in sanguine lymphæ velut fæce,

simulque eo tùm ex his immodicis evacuationibus, tùm ex exagitatione quam in eo pariunt ejusmodi pharmaca, acriore facto. Eâ ratione observamus incidere eos in Febrem hecticam, qui vel propter necessitatem vel ob medicantis imperitiam ac temeritatem, ut curentur à Febris malignis aut à putridis, pharmacis ejusmodi atrociter divexati fuerunt. Eam culpam multoties committunt Agyrtæ suis arcanis vehementibus aliique imperiti, qui curato morbo quem tractaverant, ducunt deinceps miseros per Febrem hecticam ad interitum.

Sed & ab hydroticorum vi nimiâ ut decoctorum lignorum & radicum eâ vi pollentium, jusculorum viperarum, & similium, Febris hectica non semel pronasci visa est; cùm ab his mucilago tenuis destruat, absumatur serum sanguisque fiat acrior & sicciior, undè particulæ lymphæ deinceps crassiores cum acrimonia generali, ac exin nevro-lympathicorum obstructio, & sanguinis æstus contumax vixque compescibilis.

8°. A malignis Febris, aut etiam putridis diù protractis, iisque malè judicatis, & à Febris intermitten-

tibus vetustis sanguinis mucilago tenuis consumitur, tum vi morbi, tum actione pharmacorum adhibitorum ac praesertim cathartorum iterata, imò diæta tenui diutius protracta, aut diæta malè identidem observata, sanguisque fit acer & sanè cum praesentia in eo particularum crassarum & malè digestarum ob vitiatas in his febribus continuò digestiones, ex quibus omnibus nevrolympathicorum obstructio pronascitur unà cum exagitatione intestinâ sanguinis nimia, quod ponit conditiones Febris hecticae.

9°. In casu obstructionum, in visceribus praesertim abdominis conceptarum frequenter satis excitantur hecticae, quod non fit nisi reliquæ, à quâ productæ fuerunt obstructiones, pravae sanguinis diathesi jungatur acrimonia; tuncque is casus similis ei est in quo ex sanguine cachectico excitatur hectica. Undè eodem modo explicatur, qui hectica Ictero interdum conjungitur, ut & sæpè hydropi sive abdominis, sive pectoris, item hydropi universali, ac innumeris morbis chronicis.

Ex antè traditis satis cognosci po-

terit Febris hectica, imo & in quovis gradu, ita ut diagnosticon hinc repetere necessum minimè sit. A quâ causa fuerit procurata Febris hæc, patebit per signa earum causarum propria, ut luis cancrôsæ, strumôsæ, veneræ, scorbuticæ, cachexiæ, obstructionum viscerum; item per relata & quæsita circa Febres acutas vel intermittentes, quæ processerunt, aut pharmaca potentia vel nimis repetita aut venena, quæ antè morbi hujus ingressum ægro fuerunt exhibita. Itaque etiam ex his Medicus pronuntiare poterit, an hectica primaria sit, an secundaria, juxtà ea quæ retulimus.

Quod vero ad prognosim spectat, utcumque in genere Febris hæc valdè periculosa sit, & invitis etiam optimis auxiliis ægros miserè consumere soleat, certum tamen est ad prognosim ferendam distinguendum esse Febris gradum, indolique causarum esse attendendum. Gradus enim ratione Febris hæc in primo gradu sæpè curatur; in secundo gradu periculosissima est & raro domatur; in tertio ubi Marasmus est confirmatus nunquam curatur. Causarum autem ratione, cum à viru cancrôsô

sanguini essentialiter inusto dependet hectica, utcumque nullus adsit cancer (prout observamus, cùm resecto penitus cancro, nihilofeciùs invadit interdùm Febris lenta, ità ut ad mortem ducantur ab eâ cancro nullatenùs resuscitato & cicatrice manente integrâ) vix umquàm curatur, etiam si ipsi in primo gradu existenti feratur auxilium. Cùm virus scrofulosum causa est, nunquàm sanatur hectica in secundo gradu confirmata, quæ tunc est Marasmodes, aliquoties autem in primo gradu, imo in principio secundi, prout observavi. Cùm causa syphilitica est, pluries curatur hectica, quàm cum est scrofulosa, ob specificum cognitum, sanaturque potissimum in primo gradu, deindè cum est in principio secundi, at cum est Marasmodes, hoc est confirmata in secundo gradu, non curatur; interim hectica syphilitica pluries non curatur in primo gradu. Hectica scorbutica difficilè sanatur in primo gradu, aliquoties in secundi gradûs initio sanatur, sed rarius, in reliquis statibus insanabilis est.

Jàm verò cùm Febris hectica à constitutione sanguinis cachecticâ depen-

det, sive cachexiâ cum obstructio-
nibus viscerum evidentibus conjuncta
sit sive neutiquàm, tunc prognosis de
eâ ferenda juxtâ indolem cachexiæ
cognitæ, imo juxtâ plures alias cir-
cumstantias ut ætatem & alias quas
Medicus sedulò perpendere debet.

In genere tales Febres hecticæ in
primo gradu haud difficilè sanantur;
sed gradus is cùm à pluribus non
cognoscatur, aut æger satis adhuc
pollens viribus graveque nullum pa-
tiens incommodum opem non postu-
let, ideo sæpius ei non medetur,
gradusque accedit secundus in quo
expetuntur ut plurimum auxilia, at
dubia tunc fiunt & incerti eventûs.
Idem fermè judicium ferendum eæ-
demque instituendæ veniunt in statu-
endâ prognosi considerationes cùm à
pharmacis aut venenis aut diæta ten-
viori nimiumque protractâ æger in
hecticam lapsus est; ut & cùm Febrim
aliarum, quæ præcessere, hecticæ
effectus existit.

In curandâ Febre hecticâ causam
statim respiciendum est. Quamobrem
si ea pendeat à viru venereo, id erit
utique debellandum remedio specifico
hoc est unctionibus mercurialibus me-

thodicè administratis. At statim perpendere interest, an iis æger tuto exponi possit, si enim hectica multum progressa sit, viresque fractæ admodum, tabesque ægrum occupet, is profecto relinquendus, ne acceleretur mors in medici opprobrium. At si æger viribus adhuc polleat, febrisque sit in primo gradu, is quidem attingendus, sed frictions leves & cum maximâ cautela instituentur, quod prudentiæ Medici in ejusmodi tractationibus experti relinquunt. Verùm ea curatio non est ejus loci, ut & neque hecticarum quæ à viru dependent scrofuloso, scorbutico, cancroso, cùm præter universalia competant eis quoque remedia peculiaris non equidem adeo specifica. Quapropter hecticarum, quæ à viru nullo fuerunt, procuratæ, subjungenda tantùm curatio: Et 1^o. quidem illius quæ fit à cachexia, quæ frequentior est.

Itaque eam supponendo in primo gradu vel etiam in secundo, indicationes sunt digestiones emendare, incidere levi vi fluidorum partes, quæ crassiores evaserunt, acrimoniam expellere per vias urinarias sub forma lixivii, eamque demulcere. Imperan-

da itaque diæta levis non tamen tenuis ut in Febris acutis, cum exin, cum morbus diu sit duraturus, corpus marcesceret ulterius, frangerentur vires, sanguis acrior fieret, Febrisque hæctica ingravesceret citius. Unde inedia hæcticis adeo inimica, indigent namque reparatione partes solidæ quo neuro-lymphaticorum cavitas ampliari possit, secus arefcerent ea vascula intercluso omni comœatu nutritio, corpusque occuparet fædus Marasmus necessario lethalis. Ex his ergo constanter observatis fit ut pejus esset hæcticis parciori quàm paulo ampliori alimonia uti Hippocrates & Medici omnes agnoscant. Non ergo reducetur ad juscula hæcticâ laborans ut acutâ febre vexatus, utcumque alimenta in eo ritè non digerantur; vescetur autem offis, panatellis, ovis forbilibus, & interdum carne aliquâ facilis digestionis, imo nonnulli præsertim senes chocolattâ uti poterunt horis matutinis, nec nisi in exacerbationibus juscula sumet, vel cremores, vel gelatinas. Potabitur aqua simplici, aut aqua cui infusum fuerit panis tostii frustum, aut decocti graminis vel scolopendrii si obstructa fue-

rint abdominis viscera , vel fructuum Kinorrodonis decocto si viscera calida fuerint aut lingua calida & rubra. Tùm vero imperatâ diata purgabitur æger levibus catharticis ut tamarindis, cassia floribus persicorum, radice polypodii, rhabbaro, manna, non autem validis ne iis nimis exsicquetur æger, neve sanguis ad æstum incitetur fiatque acrior, præsertim quod exindè pulmo tussi torqueri posset imo alterari per hæmoptysim aut suppurationem, illud enim viscus laborat sæpè à Febre hecticâ, quod acrimonia sanguinis in illud potissimum sævire soleat.

Itaque.

R E C. Rh. el. drach. unam, flor. persic. manipul. semi. infu. in f. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. calabr. unc. duas & semi. f. p. mane sumend. cum regimine.

Vel si calor notabilior extiterit.

R E C. Tamarind. ping. drach. sex, bull. in f. q. aq. font. ad unc. sex vel unc. octo, in quib. infu. rh. el. drach. unam, flor. persicor. manipul. semi, & in colatura dissol. mann. calabr. unc. duas. f. p. mane sumend.

Vel, si æstus magis urgeat, pulmo-

ne laboret siccitate, tussi, calore molesto.

REC. Tamarind. ping. drach. sex, pulp. cass. recenter extracta unc. unam, flor. persicor. & flor. violar. ana pugill. unum, bull. per semihoram in s. q. aq. font. & in colatur. unc. sex vel unc. octo dissol. mann. calabr. unc. duas vel unc. duas & semi. f. p. mane sumend.

Vel dabitur potio similis sub duplici dosi.

REC. Tamarind. pingu. unc. unam, fistul. cass. contritar. unc. sex, flor. persic. & violar. ana manipul. semi, bull. cum s. q. aq. font. ad lib. unam, cola pro duab. dosib. in quarum prima dissol. mann. calabr. unc. unam & semi aut unc. duas, & in secunda mann. calabr. unc. unam. f. p. pro duplici dosi.

At si adsit constitutio cachectica.

REC. Polypod. quercin. drach. sex, bull. in s. q. aq. font. ad unc. sex, in quibus infu. rh. el. drach. unam, flor. persicor. manipul. semi, & in colatura dissol. mann. calabr. unc. duas & semi aut unc. tres, vel mann. calabr. unc. duas, sirup. rosar. pallidar. unc. unam f. p. mane sumend.

Interim tamen si pulmo ab hectica non laboret, nec tussiat æger, in ambitu autem corporis inflationes œdematosæ appareant, potioni purganti senna addi potest, sed parvâ dosi ac violarum aut malvæ floribus temperata.

Itaque.

R E C. *Senn. mundat. drach. unam & semi, rh. el. drach. unam, flor. violar. aut flor. malva manipul. semi, inf. in s. q. aq. font. vel decocti cichorii amari ad unc. sex, vel unc. octo, & in colatura dissol. mann. calabr. unc. duas, vel mann. calabr. unc. unam & semi, sirup. rosar. solutivi unc. unam. f. p. mane sumend.*

Expurgatis primis viis cathartico ità selecto, semper autem sub potionis formâ præscripto, imò interdum in duplici cyatho exhibito, jusculum præscribetur per plures dies mane sumendum & extrâ exacerbationem, confectum ex pullo juniore, aut carne vitulina, vel agnina, vel caprilla ad uncias sex vel octo præscriptâ, in quo per ultimam horam incoquantur cichorium amarum hortense, pinpinella hortensis, agrimonia, bugula, hedera terrestris & plantæ similes,

itâ

itâ ut hederæ terrestris præscribatur pugillum , aliarum verò plantarum manipulus. Addi etiam huic jusculo interdum poterunt astaci duo fluviatiles vivi contriti , cum non timebitur sanguinis æstus , simulque stomachus aliquantum roborandus erit ; femora autem ranarum quatuor aut quinque cum prædictis coqui etiam poterunt cum ulterius erit demulcendum. Ad eundem etiam scopum utiliter præscribuntur & cum magnâ efficacia juscula ex pullo juniore aut carne aliquâ ex prædictis aut colli ovilli frustro , unâ cum testudinis mediocris carne cruentâ ejus sanguine corde & hepate , cancro fluviatili , & plantis prædictis aut earum aliquâ , parata. Juscula ejusmodi per novemdecemve dies sumi solent mane jejunio ventriculo , deinceps purgatur æger , ut antea quò deindè sumat per duodecim , quindecim , aut viginti dies serum lactis vaccini aut caprilli similibus horis ad uncias duodecim aut quindecim , sed albuminibus ovorum duorum clarificatum cui incocta tempore clarificationis fuerint hederæ terrestris folia decem aut duodecim vel florum hyperici pugillum ,

eique percolato additum fuerit sacchari paucillum. Incoquantur etiam interdum sero lactis, dum clarificatur sex octove millepedes loti ac vivi contriti, at solum cum adsunt tumefactiones œdematosæ. Tum verò sero lactis usu peracto purgandus erit æger ut antea.

Præscribi deinceps poterunt apoze-
mata sub dosi duplici per dies tres aut
quatuor sumenda, quorum materia
erit cichorium hortense, pinpinella,
bugula, agrimonia, hederæ terrestris,
acetosa, radix oxylapathi, lactuca,
indivia, flores violarum, semina qua-
tuor frigida majora, minora, semen
papaveris albi, syrupus de cichorio
compositus, aut florum persicorum,
aut rosatus solutivus, aut de quinque
radicibus aperientibus, aut capillorum
veneris, aut de nymphaea, eligendo
inter prædicta prout scopus erit aut
leviter attenuandi simulque diluendi,
aut diluendi & refrigerandi, prout
casus tulerit, nam in Febre hæcticâ
is varius est.

Jàm verò si in pedibus corporif-
ve habitu nequaquam inflationes ap-
pareant, corpus autem ad siccitatem
& frigositatem vergat undequaque,
tunc lactis asinini aut caprilli usus

imperandus erit per mensem & ultra nimirum per plures menses, digestionibus semper attendendo, undè primis usûs lactis diebus exhibendus erit ferotinis horis pulvis ex terra Japonicâ, creta Brianconensi, corallis rubris, oculis cancrorum fluviatilium & similibus paratus; qui vero manè exhibebitur paulo antè lactis haustum si sero exacerbatio superveniat. Vel loco prædicti pulveris opiata similis virtutis (cui ad stomachum roborandum addi poterunt conservæ Kinorodonis & enulæ campanæ) in usum vocabitur cum prædictis cautelis. Non purgabitur æger nisi finito lactis usu, si non depraventur digestiones; & è contrâ tempore illius usûs purgabitur si malè se habuerit stomachus, cujus si vitia neque pulveribus nec opiatis, nec uno vel duobus catharticis, nec aquæ calcis secundæ cochlearium duorum lactis dosi additorum ope emendari nequeant, purgato ægro deferretur lactis usus, & ad juscula & apozemata prædicta erit recurrendum.

Jam si unâ cum Febre hecticâ conjuncta fuerit cachecxia evidens, adeò ut inflentur pedes aut etiam facies, imò corporis habitus; lac minimè

erit præscribendum. Tunc autem parabuntur juscula in Mariæ Balneo ex carne vitulinâ magnâ dosi ut sesquialibræ aut librarum duarum, cichorio hortensi amaro, nasturtio aquatico, pinpinella, chærefolio, petroselino & plantis similibus, radice enulæ campanæ, rhabbaro pulverato, millepedibus vivis contritis, astacis duobus fluviatilibus aut unico & similibus; per dies decem aut duodecim æger manè sumet illud jusculum; quibus exactis purgabitur prædictis cathartics minorativis; addendo syrupum aliquem leviter hydragogum ut de rosis solutivum, aut florum persicorum. Ea autem juscula iterari poterunt pro Medici prudentiâ. Verùm si imminuto urinæ fluxu, magisque tumente corporis habitu vel cruribus hydrops immineat, tunc erunt auxilio diuretica calida potentiora, aperientia, imò hydragoga. Verùm spectans ad hydropem tractatio hæc non est ejus loci, ubi quidem Febrem hecticam tanquam morbum præcipuum oppugnandum spectamus.

Cùm autem ex veneno aliquo corrosivo aut pharmacis potentioribus aut nimium repetitis præsertim cathartics

aut emeticis inciderit æger in Febrem
 hecticam, ei quidem edulcorantia &
 humectantia protinùs exhibenda sunt.
 Quamobrem purgabitur potione ex
 tamarindis, mannâ, & cassiâ, cui ad-
 detur etiam oleum amigdalorum dul-
 cium ad unciam aut uncias duas; ex-
 hibebuntur deindè per novem aut de-
 cem dies mane jejuno ventriculo jus-
 cula ex pullo juniore, ranorum qua-
 tuor aut quinque aut sex cruribus ex-
 coriatis, floribus malvæ aut violæ,
 femine lini, feminibus frigidis ma-
 joribus contritis, femine papaveris
 albi & similibus confecta; hinc non
 iterato cathartico (nisi quædam indi-
 catio urgens ex parte primarum via-
 rum malè se habentium, se obtule-
 rit) continenter ad usum feri lactis
 vaccini aut caprilli per dies duodecim
 aut quindecim æger reducetur, quod
 simplex exhibebitur cum paucis sac-
 charo. Finito feri lactis usu purgabi-
 tur ut suprâ; Deindèque sumet ma-
 ne lac asininum aut caprillum, imò
 ferò lac sumet vaccinum aut ebuty-
 ratum aut integrum; ex quo etiam
 conficietur ossa, aut in quo oryza ex-
 cocta fuerit ad parandum cremorem;
 imò sumet nonnunquam lac pro omni.

alimento ; nimirum mane asininum aut caprillum & reliquâ die vaccinum ; & quidem his modis lacte diu utetur nimirum per menses absque ullo cathartico , nisi purgandi necessitas urgeat.

Cum autem stomachus ferre lac minimè poterit , tunc ad juscula prædicta edulcorantia , præsertim testudinum , erit recurrendum , exhibito prius cathartico minorativo , ad emulsiones sed coctas , ad ptisanas demulcentes acrimoniam , ad apozemata similis virtutis , & ad diætam humectantem & edulcorantem , injicienda insimul erunt enemata refrigerantia & edulcorantia ex radice althææ , seminibus lini , psyllii , cydoniorum , seminibus frigidis majoribus aut minoribus , lactuca , portulacâ , oleo lini , amigdalorum dulcium , nucum , decocto omasorum , intestinorum , & similibus confecta.

Cum autem Febris hæctica alias Febris , malignæ puta aut putridæ aut intermittens alicujus confectaria existit , præter diætam superius præscriptam , opitulandum erit per levia cathartica identidem exhibita & paulò frequentius quàm in aliis casibus Fe-

bris hecticæ ; quod ex prægressis Febribus stomachus ad pravas digestiones magis sit pronus , intereà alendus sit æger nec ad juscula reducendus ne consumatur conficiaturque tabe. Apozemata insuper præscribenda sunt diluentia , leviter stomachica , ac leviter purgantia , quæ parabuntur ex cichorio hortensi , pinpinellâ hortensi , endiviâ , kinæ kinæ pulvere ad drachmam vel drachmas duas , aut florum camæmeli vel hyperici pugillo , sirupo de cichorio composito , aut florum persicorum & similibus. Ad quem etiam scopum , (sed cùm alvina purgatio non requiretur per dies aliquot) præscribentur etiam juscula ex eisdem vegetabilibus & pullo juniore , ranarum cruribus aliquot additis , si magis demulcendum sit , aut testudinis carne ejusque sanguine si à viscoso sanguinis extricanda sit acrimonia , expurganda dein per renes vel cutem ; eorumque ac similibus jusculorum per novem aut decem dies exhibitorum usus iterandus erit pro necessitate. Cùm autem per purgantia levia , juscula , apozemata ; jam descripta & opportuno exhibita , æger alimenta

rectiùs digerit, cum, inquam, Medicus digestiones sat rectè se habere percipit, tunc minorativi ope purgato ægro, ei serum lactis præscribet, cui ne corrumpatur aut aceſcat in ſtomacho dum fit ejus clarificatio incoquetur florum hyperici pugillum; vel ſi non metuatur feri lactis in ſtomacho corruptio, id ſimplex & largâ doſi præſcribetur, imò bis in die, nimirum mane jejuno ventriculo & hora decimâ ſerotinâ quatuor nimirum horis ab aſſumptâ pro cœna offâ vel oryza in cremorem redactâ, ſumendum. Tum verò, ſi per dies decem aut duodecim ſtomachus ſerum lactis tulerit, inſtitutâ purgatione præſcribetur lac aſininum, aut caprillum, aut vaccinum cum parte æquali inſuſi capillorum veneris aut florum hyperici, aut foliorum hederæ terreſtris, coctum ac ſimul ebutyratum, ſique lacti ſtomachus aſſueverit, id per menſes duos & ultrâ mane jejuno ventriculo ſumetur. Secus ut adminiſtratis opiatis abſorbentibus vel ſimul ſtomachicis, pulveribus viſ ſimilis, aqua calcis ſecundâ vel aqua naphæ lacti immixtâ, imò lateris fruſtro ignito in lacte immerſo & ſi-

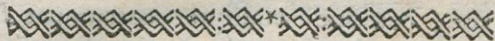
milibus:

milibus adminiculis, quæ apud praticos obtinent in usu lactis ferendo, si ab usu lactis stomachus malè se habuerit, eo relicto purgandus erit ocyùs æger, & ad juscula prædicta præsertim testudinum erit iterùm confugiendum.

Et hæc circà præcipuos Febris hecticæ casus universim dicta sufficere arbitror, cùm dein in individuis tractandis variæ occurrant complicationes, quibus Medicus unusquisque, nonnisi per solertiam, sed potissimùm per judicium solidum experientiâ apud ægros acceptâ firmatum factâ magnâ attentione omnibus & simul obviam ire potest. Antequàm tamen eam curationem deseram moneo in genere 1^o. In Febre hecticâ medicamina sub forma fluida esse potissimùm præscribenda, non verò sub forma sicca, ut pulveris, opiatae, boli, pilularum, &c. ratio ex ante dictis patet, idque docet experientia. Intereà tamen cùm adeò malè se habet stomachus, tunc adhibemus opiatas & pulveres, quò emendetur indèque humectantia & edulcorantia adhiberi possint; præprimis autem cùm supervenit hecticis diarrhæa medicamina sub formâ so-

lidâ in usum veniunt , licet jusculis
 astringentibus eas diarrhæas nonnun-
 quàm cohibeamus , vel & quoque
 laudani usu cùm ægri vires penitùs
 non sunt fractæ. 2°. Corticis peru-
 viani usum magni esse auxilii in hec-
 ticis , quarum exacerbationes per fri-
 gus sensibile incipiunt , à quacumque
 causa producantur , præsertim cùm à
 pravis digestionibus multùm foventur ;
 quod sanè probat in omni Febre hec-
 ticâ ventriculum aut præcipuam aut
 saltem aliquam materiam febrilem
 sanguini suppeditare , adeòque nun-
 quàm in eâ benè edi digestionem. Ve-
 rùm , sive ad emendandas pravas di-
 gesticiones , sive exacerbationes immi-
 nuendi aut dissipandi causâ , cùm
 præscribitur cortex peruvianus , is non
 sub pulveris forma vel opiata præ-
 scribi solet , ne ab eo nimis incalescat
 & exsiccet æger , sed sub forma
 decocti & quidem levis ; aut si sub
 forma pulveris exhibendus sit , is tem-
 peratur addito duplo mellis optimi
 aut syrupi capillorum veneris , aut
 in emulsione coctâ exhibetur , aut in
 jusculo pulli junioris. 3°. Cùm tussi
 aut vigiliâ torquentur hectici , eos
 levandos esse Narcoticis (nisi vires

penitùs fractæ sint) ut syrupo papaveris albi , ejus capitum decocto , imò & laudano sive opiato sive liquido , ne vigiliâ aut tussis succussionibus absumantur ægri vires , isque contabescat invitis etiam aliis optimis auxiliis , quæ fortè salutis ipsi fuissent.



CAPUT UNDECIMUM.

De Febre Lentâ Symptomaticâ.

LENTARUM alia est species , quæ *Febris Lenta Symptomatica* appellatur ; quæque corruptelæ in aliquo organo stabilitæ effectus semper existit , ulceris putà alicujus vel fistulæ vel abscessûs , vel purulentæ materiei aut saniosæ in aliquâ cavitate collectionis , vel canceri , vel cariei ; & utcumque ex his sanguini tanta inuratur sæpè labes , ut is essentialiter laborare sæpè videatur , certum tamen est à prædictis partium solidarum vitiis eam continuò foveri ac præcipuè regi , undè symptomatica semper est. Hujus autem ut hecticæ tres distinguendi sunt gradus , in quibus cor-

pus eisdem modis antedictis malè se habet, quique signis eisdem superiùs traditis cognoscuntur ac inter se distinguuntur. Neque causa continens diversa est, nec explicatio symptomatum, quæ eadem sunt. Superest igitur inquirendum quâ labes prædicta solidorum toti sanguini communicetur, eumque eòusque corrumpat, ut febris lentæ causa continens excitetur. Si ergò solidorum labes prædictæ considerentur, ex quibus nimirum oritur Febris lenta hæc, eas ad suppurationem pravam reduci omnes, ex quâ nimirum pus producitur acrimoniâ præditum, profectò percipiemus. Quamobrem Febrium omnium lentarum symptomaticarum materia febrilis est *pus acre*, quod benè notandum, nam ea materia febrilis pluries in praxi occurrit opugnanda. Verùm cum ea materia febrilis velut focum habeat semper in organi alicujus determinati sive interni sive externi substantiâ, eam ex eo organo labefactato toti sanguini communicari, ut excitetur Febris lenta consequens est. Illa autem communicatio dici solet *puris remixtio*, quæ jam explicanda cum suis consecrariis.

Demonstratum fuit in nostrâ primâ dissertatione de suppuratione pus confici in vasis ruptis sive sanguiferis sive lymphaticis, at in sanguiferis ruptis potissimum; præterea causam suppurationis efficientem esse motum sanguiferorum integrorum non liberorum & inflammatione affectorum; tum puris materiam esse sanguinem prius inspissatum in vasis ruptis & mutatum in pus à prædictis ictibus sanguiferorum ac ab eisdem sub formâ liquaminis purulenti expressum, lymphamque morâ corruptam è lymphaticis ruptis expressam, ac tandem vasculorum ruptorum lacinias in liquamen versas. In secundâ verò dissertatione de suppuratione varietates suppurationis ostensæ sunt, & quamobrem non pus quodlibet progenitum foret laudabile, sed cur interdum liquamina purulenta forent acria & variè inquinata.

His omnibus animo ritè reputatis; si contingat purulenta liquamina acria progigni in aliquo viscere sive viscosa sint sive faniosa & diluta, ea verò (aut quòd undique conclusa sunt, vel quòd exitui libera satis non est via) in parte suppurante retineri;

quoniam partes nostræ valdè porosæ
 sunt & undequaquè permeabiles, ut
 ostendimus in Physiologia, profectò
 liquaminum purulentorum è vasis rup-
 tis effusorum particulæ integrantes
 nonnullæ calore loci velut in vapo-
 rem versæ in poros partium ambien-
 tium integrarum sese insinuabunt,
 poris pervias vasorum integrorum tu-
 nicas pervadent, fluidoque per ea flu-
 enti occurrent eique permiscebuntur
 circulationis legibus dein obnoxia
 (sive in vasa sanguifera irreperint sive
 in lymphaticâ prout fert fors) interea
 tamen verisimile est eas longè majori
 copiâ in sanguifera irrepisse, quòd ea
 cæteris vasis numerosiora sunt & in
 majori extensione, longèque plures
 poros pervios purulento liquamini of-
 ferant. Ecce igitur particulas puris in-
 tegrantes permixtas sanguini & in to-
 tam ipsius massam dispergendas legi-
 bus circulationis, sanguinemque to-
 tum temporis lapsu pure inquinatum.
 Eæ autem purulentæ particulæ visco-
 sitate aliquâ semper præditæ sunt, si-
 mulque acres secum gerunt. Ab acri-
 bus igitur solvetur sanguinis particu-
 larum integrantium compages, sol-
 vetur & ipsius mucilago tenuis, un-

dè agitatio intestina sanguinis major, majorque calor; à viscidis autem obstruentur neuro-lymphaticorum oscula, quæ etiam eo nomine obstruentur quòd solutâ mucilagine tenuiore, ut dictum est, non concilietur sanguini æquabilis fluxilitas partesque crassæ sejunctim hîc & illîc socientur, à quibus obstruuntur deinceps ubique neuro-lymphatica, ità ut ex his omnibus pronascatur causa Febris lentæ, prout de hecticâ dictum fuit cum satellitio symptomatum in capite præcedenti expositorum, quæ pronascuntur similiter & explicantur ac in Febre hecticâ. Illud tamen circà Febres lentas à remixto pure productas notare juvat. 1°. Quod exacerbationes valdè irregulares sint, licet tamen horis serotinis potissimùm invadant. 2°. Quod per frigus invadere soleant. 3°. Quod per sudores terminari consueverint.

Et sanè 1°. Cùm pars nunc magis nunc minùs suppuretur nullâ regulâ observatâ; cùm pus (quando evacuatur partim) nunc magis nunc minùs evacuetur, proindèque sine regulâ nunc magis nunc minùs in partis substantia retineatur; sequitur puris remixtiones nullâ observatâ regulâ abundantiores identi-

dem futuras , proindèque Febrem identidem & irregulariter intendi seu exacerbari. Cur verò horis serotinis exacerbatur potissimum Febris hæc ? quòd eis horis fluida in universo corpore humano magis spifcescant , nec abundans adeò sit diapnoe , quare vasa sanguifera plus replentur , indèque augetur suppuratio , plusque puris sanguini remiscetur.

2°. Cùm particula purulentæ spiffæ sint ac vitâ orbæ , cùm sanguinem subiere abundanter , motum ejus agitatiuum infringunt , undè is spifcescit , produciturque frigus febrile & pulsûs depressio , ut in hujus tractatus principio fuit expositum de aliis materiis febrilibus agendo ; tùm sequitur deinceps æstus febrilis , sive exacerbationis excandescencia , prout etiam ibidem fuit declaratum.

3°. Cùm ex illâ excandescentiâ febrili solvatur ulterius sanguinis compages , sitque de cætero abundans in sanguine materia acris , multum progeneratur lixivii tenuis , quod per cutis colatorium imminuto tandem febrili orgasmo sanguineque factò fluxiliori (attenuatâ tandem ex illâ agitatione materiâ purulentâ febrili) sub formâ

sudoris foràs ablegatur; ex quâ evacuatione, sæpè abundantè, multùm concidere solent ægri vires inanitis nimirùm velut subitò vasis ac ex cessante simul rarefactione sanguinis, quâ priùs vasa tendebantur, concidentibus aliquantùm eorum tunicis. Ex quibus etiam multùm consumitur æger & tabescit.

Quod autem dictum antea fuit de remixtione puris in sanguinis oceanum, ex viscere aliquo suppurante, illud etiam intelligendum est ratione partium aliarum quarumvis sive molles sint sive ossæ, ex quarum suppurationibus Febres lentas progigni sæpè observamus, licet tamen ex suppurationibus viscerum eæ frequentius contingant, quod sanè imputandum majori viscerum substantiæ raritati adeòque poris apertioribus magisque meabilibus, tùm numerosioribus vasis eorum sanguineis, quæ ambæ conditiones faciliori & abundantiori puris remixtioni multùm favent, majorique sanguinis corruptelæ.

Verùm cum Febres lentas ex fistulis pronatas, quarum callositates puris remixtioni obstare videntur, item quoque ex partium externarum ulceribus

è quibus pus liberè manat, etiam ob-
 servemus; videndum quì tamen ex
 his oriatur Febris lenta. Et sanè ut-
 cumque callositates poros velut ob-
 turent, certum tamen est à pure in
 fistulis congesto simulque acriori rodi
 eas ità ac penetrari, ut nihilofeciùs
 ipsius particulæ per poros tunicarum
 vasorum integrorum imbibantur &
 sanguini transfluenti commisceantur,
 quod etiam evenit ulceribus vetustis
 callofis. Ut ut verò ex ulceribus am-
 bitùs corporis pus liberè manare conf-
 piciatur, id tamen persæpè tempo-
 ris lapsu in ulceris facie tandem ita
 imbibitur, ut & quoque per poros
 remisceatur sanguini. Ubi notandum
 ex ulceribus alio adhuc nomine Fe-
 brem lentam accerferi nonnunquam,
 nimirùm cùm suppuratio abundans in
 eis diù perseverat, quòd per eam mu-
 cilago sanguinis è vasis tùm sangui-
 neis tùm lymphaticis ruptis in quibus
 fit suppuratio abundè manans penu-
 riam sui in totâ massâ sanguineâ in-
 ferat, quæ proindè fiat acrior minùs
 æquabiliter fluxilis & particulis muc-
 liginosis referta crassis hìc & illic dis-
 persis, eadem omninò progignatur
 sanguinis diathesis, quæ in Febre hec-

ticâ , undè subsequuntur eadem , ac proin Febris lenta tunc ulceris nimis ac diutiùs durantis symptoma.

Jam verò cùm fluida quæcumque in ductus secretorios derivanda è sanguine prodeant , sequitur ea etiam è sanguine secreta inquinamenti in sanguine suscepti multum participare , eò magis quò flocculi puris sanguini innatantes difficilè mutantur propriaeque naturam exuunt ; hi ergò flocculi vix mutatâ formâ aut interdùm immutatâ unâ cum sero , quod ubique discernitur , ductus secretorios quoscunque subibunt , undè explicabitur facilè foetor sudoris , item cur ex abscessibus pectoris interni aut empyemate pus per urinas interdùm abierit , prout non semel observatum fuit , cùm nimirum puris flocculi crassiores per ductus urinosos secreti simul deinde adunati fuerint præsertim in vesicâ ratione moræ urinæ & ponderis majoris materie purulentæ urinæ commixtæ.

Explicabitur etiam diarrhæa illa immanis colliquativa ex purulentis particulis intestinorum liquori commixtis & intestina vellicantibus ; item cur ab acris particulis purulentis liquefcac

ūniverſa pinguedo ulterius & citius ;
 eâque ratione accedat citius maraf-
 mus , cujus etiam aliæ ſunt cauſæ in
 capite de Febre hecticâ allatæ. At cùm
 ſucci digeſtivi particulis his inquinati
 quoque ſint , patet digeſtiones etiam in
 eâ Febre fore neceſſariò depravandas ,
 ex quibus pronascentur pravi ſucci ,
 qui febrilem alteram materiam conſti-
 tuunt , quâ Febris intenditur & etiam
 exacerbatur , hinc fit ut cortex peru-
 vianus eam materiam febrilem emen-
 dans valeat ſæpè mitigandis exacerba-
 tionibus Febrium etiam earum pu-
 rulentarum. Ex pravis etiam illis ſuc-
 cis pravarum digeſtionum progenie ut
 plurimum acrioribus deducitur etiam
 diarrhææ ortus , quæ his Febribus ſu-
 pervenit licet ad gradum tertium non
 ſint deductæ adhuc. Prætereà ex pra-
 vis illis digeſtionibus pronascentur chy-
 lus malè ſubactus & particulis craſſis
 malè extenſis & acrioribus foetus , qui
 ſanè jam conceptam à pure ſanguinis
 diatheſim pravam aſſiduò foveat , aded-
 que lentam Febrem.

Cauſæ Febrium lentarum ſympto-
 maticarum remotæ ſunt cauſæ ulce-
 rum & abceſſuum pulmonis , thymi
 (quem caſum ſanè rarum non ita

pridem observavi in infante enecti Fe-
 bre lentâ ex abcessu thymi, prout de-
 claravit apertio cadaveris, in quo
 pulmones de cætero illæsi reperti sunt.
 Infans is constitutione laborabat scro-
 fulosâ hereditariâ) pleuræ, mediasti-
 ni, œsophagi (cujus casûs observa-
 tionem raram mihi exhibuit apertio
 cadaveris hominis sexagenarii, in cu-
 jus tunicis œsophagi abscessus tot à
 pharynge usque ad ventriculum re-
 perii, ut iis apertis plus quàm librâ
 puris effluerit) hepatis, lienis, pan-
 creatis, ventriculi, intestinorum,
 omenti, mezenterii, peritonæi, re-
 num, vesicæ, uteri, ovariorum. Cur
 autem ex cerebri abcessu observari
 non solent Febres lentæ? illud fit, quòd
 abscessu facto æger extingui protinus
 soleat; eam enim læsionem diù sat-
 ferre nequit cerebrum, ut stabiliatur
 Febris lenta, citòque intercidit func-
 tio cerebri vitæque proindè.

Causæ remotæ earum Febrium sunt
 etiam causæ ulcerum, abscessuum,
 fistularum partium musculosarum, te-
 gumentorum hoc est cutis & membra-
 næ adiposæ, item causæ carierum hu-
 midarum (quæ sunt substantiæ osseæ
 prava suppuratio) & suppurationis
 ossium medullæ.

His etiam causis remotis accensenda sunt causæ puris effusionis in pectoris cavo (quæ sola apud græcæ linguæ ignaros dici solet empyema) effusionis ejus inter omentum & peritonæum ex abscessu aliquo omenti verisimiliter rupto (prout à plurimis annis in puero Febre lentâ consumpto & ad marasmm ultimum ducto vidi , in cujus cadavere inter omentum & peritonæum pus foetidum quantitate tantâ observavi , ut ea per æstimationem ad libras tres ascenderet ; dùmque viveret æger moles ea fluidi pro ascite imposuerit ; de cætero omenti margines peritonæo coaliti deprehensi fuere , & sic efformabatur bursa magna pure plena , omentum in centro erat semiputridum) & similium effusionum puris , quæ dici abscessus non possunt. Accensendæ quoque sunt causæ corruptelarum nonnullarum variorum viscerum , quæ corruptelæ vix dici possunt supurationes , prout ab annis circiter quinque observavi in nobili quodam Occitaniæ superioris Febre lentâ perempto , cujus secto cadavere deprehensa fuit substantia lienis mutata penitus in amurcam quandam coloris caffè , quæ in membranâ hujus

visceris propriâ & paulò spiffiori factâ
concludebatur.

Cùm Febris lentæ hujus symptoma-
ta observentur eadem ac in hecticâ &
in quovis gradu eadem sint ac in eâ
in quovis gradu constitutâ , patet sig-
na diagnostica eadem esse in utraque
illâ Febre & in quovis gradu. Illud so-
lum discrimen interest, quod in symp-
tomaticâ reperiantur etiam signa cor-
ruptelæ alicujus ex memoratis in ali-
quo organo quæ in hecticâ absunt
semper , undè si signa hæc prædictis
utrique illi Febri communibus adjun-
gantur, Febris lenta dignoscitur symp-
tomatica. Ea autem organi alicujus cor-
ruptelæ signa hic non referenda sunt ,
cùm aliorum affectuum historiam spec-
tent , in qua profectò sunt quærenda.

Quæ de prognosi hecticæ superiùs
statura fuère hùc etiam sunt transfe-
renda , quò lentæ symptomaticæ prog-
nosis statuatur. At insuper periculum
majus aut minus prædicitur ex indole
causæ à quâ fovetur ac regitur ea Fe-
bris ; prout nimirum organi corrup-
tela , à quâ dependet , aut sanabilis
est per chirurgiam aut per medica-
menta & diætam ; vel prout ejus sana-
tio dubia est , vel impossibilis respuens

nimirum auxilii cujusvis efficaciam. Quamobrem his bene perpensis Febris lentæ symptomatice sanatio interdum ferè certa, interdum dubia, interdum absolutè impossibilis etiam in primo gradu pronuntiabitur. Idcirco lethalis etiam in primo gradu existens à Medico prædici sæpenumero poterit, quæ prædictio semper magis ambigua est circa Febrem hæcticam in primo gradu.

Febris lentæ symptomatice curatio in quamplurimis hæctice curationi similis, in nonnullis tamen dissimilis est. Siquidem 1°. Diæta eadem est ac in hæcticâ. 2°. Modus purgandi quoque ferè idem, cum eâ tamen observatione, quod nonnisi minorativâ cathartica in eâ Febre semper usurpanda sint, ac in genere infrequentius ii ægri sint purgandi, cathartica namque sanguinem exagitando suppurationem promoveut, quod sanè fugiendum. 3°. Cùm labes organi alicujus suppuratoria Febrem eam foveat, ei suppurationi curandæ vel auferendæ totis viribus est intendendum. Quamobrem interdum chirurgia est adhibenda, ut cum auferendæ sunt fistulæ, aut sinus dilatandi, aut cariota ossa urenda vel rodenda vel scalpro liberanda;

randa ; aut empyema pectoris evacuandum , aut aperiendi & evacuandi latentés ac vetusti abscessus , ut cum ulcera externa methodicè sunt tractanda. Interdum verò cum chirurgia non sufficit aut locum non habet , tunc sanè acrimonia sanguinis est corrigenda , parsque à pure liberanda per deterfiva internè usurpata quantum fieri potest suppurationes namque internæ curam sæpe omnem eludunt. Itaque purgatis minorativo primis viis , si necessum est emendato stomacho per juscula ex pullo juniori aut simili carne duobus aut tribus cancris fluvialibus , florum hyperici pugillo aut foliorum hederæ terrestris simili dozi ac cichorii hortensis amari manipulo semisse aut uno confecta , vel etiam (si stomachi vitium nimis obstinatum sit) per opiatas stomachicas & absorbentes aut pulveres similis virtutis addito sive opiatis sive pulveribus antihectico poterii , & interdum succino albo & nonnunquam sed rariùs millepedibus præparatis sed exiguâ dosi , ocyùs quantum fieri potest ad lactici-
nia erit confugiendum , ut statim ad ferum lactis clarificatum , & plantâ aliquâ amarâ levi alteratum , si stoma-

chus suspicetur adhuc malè se habens. Secus, si stomachus benè se habuerit, omisso feri lactis usu imò opiarum aut pulverum, lac protinus præscribetur sed imprimis asininum, aut caprillum vere, imò si casus urgeat æger bis in die lac sumet, quin & reducetur ad diætam albam modo in capite de hecticâ exposito.

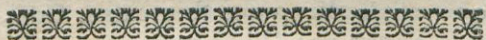
Jam verò si stomachus lacti non assuescat, utcumque in auxilium invocata fuerint opiata, pulveres, aqua florum aurantiorum, aqua calcis secunda, lateris igniti frustra & reliqua, quibus utuntur practici, ut in capite precedenti dictum fuit, tunc ægro purgato proscribetur lac, cujus vice usurpabuntur juscula testudinum, ranarum, & similia in eodem capite descripta addendo plantas vulnerarias leves deterfivas (non autem aperientes) inter quas in eo casu præstant hypericum, hederâ terrestris, veronica, pimpinella hortensis.

Sive autem edulcorantia usurpata lactis species extiterint aut serum lactis aut memorata juscula, iis sanè diù ac per menses erit utendum; quo tempore balsama nativa utpotè optima deterfiva sæpius erunt præscribenda imò

nonnunquam singulis diebus per plures menses, ut egi aliquoties cum bonis ægri rebus ita ut phthises pulmonares confirmatas non semel curaverim aut sæpè multùm protulerim. Balsama hæc sunt balsamum judaicum, toltanum, peruvianum album, de copaïva, canadense omnium mitius pulmonique suppurato cæteris magis congruum. Balsama autem hæc eligenda semper recentia, cum enim vetusta omnia nocent, fiunt enim ex vetustate acria. Cùm in ea curatione diù balsamis utendum sit, dosis eorum debet esse paucarum guttarum, ut duarum, trium, quatuor, quinque sex, quæ sirupi hederæ terrestris cochleari uni vel semissi erunt miscendæ, paulòque ante lactis vel feri lactis vel jusculi edulcorantis haustum ab ægro erunt sumendæ; quod fiet singulis diebus vel alternis, vel singulo quoque tertio die prout fert casus. Consulo autem ut in his curationibus multùm balsamis utatur Medicus cum prædictis cautelis, ità namque res feliciter mihi sæpiùs successit. Præterea ptisana de hederâ terrestri, hydromel, & potus similes partis suppurantis deterfioni multùm quoque profunt.

Postremò cum laudanum suppurationum activitatem infringat eamque velut suspendat cum partis suppurantis levamine, ideò in his Febris lentis suppuratoriis experientiâ certâ & fœlici confirmati multùm eo utimur, ità ut interdùm usum laudani habitualement his agris consulamus; quo solo auxilio observatâ de cætero diatâ congruâ per annos sex nobili mulieri evidenter phtisicæ anno ætatis septuagesimo secundo tandem defunctæ vitam protraxi, quæ nulla opera nullâve arte adhibitâ neque lac lactisve præparaciones neque juscula quævis edulcorantia ferre unquàm potuerat.

Verùm cum Febris hæc sit symptoma aliorum morborum, quorum curatio alibi exponitur ideò ulteriori disquisitioni supersedeo & ad Febres intermittentes transeo.



CAPUT DUODECIMUM.

De Febris intermittentibus in genere.

SPECIEM aliam Februm constituunt Febres *intermittentes*, quæ

si debitè considerentur , eas ad Fe-
bres humorales & speciatim ad putri-
das reduci fateri cogemur , cùm ma-
teria earum febrilis infestet & primas
vias & sanguinem , ac in primis viis
turbas similes excitet ut in putridis ,
similiaque inferat in toto corpore
symptomata sive hæc spectentur tem-
pore frigoris febrilis sive tempore py-
rexia. Illud tamen discriminis subest ,
quod in putridis materia febrilis con-
tinuò sanguinem afficiat , in intermit-
tentibus verò non item sed interpo-
latè , sic ut tempore intermissionis san-
guis nihil pati videatur. Quamobrem
causa intermittantium eadem est ac
putridarum , cum eo tamen discrimi-
ne , ut continuò hoc est ab invasio-
ne morbi ad solutionem usquè per-
fectam non præsens sit in sanguine ,
ut in putridis continuis , verùm nunc
præsens sit nunc cesset iterum redi-
tura. Ne igitur repetamus quæ jam
dicta fuère , legatur priùs Caput 5.
in quo agitur de Febre putridâ , &
Caput 2. in quo quæ ad definitiones
& divisiones Februm intermittantium
spectant relata fuère.

Et sanè materiam febrilem inter-
mittentium in primis viis hospitari ;

ab eisque sanguini suffici admonemur eisdem signis ac in Febre putridâ, nimirum cardialgiis, ructibus, nausea, vomitibus, singultu, diarrhæis, colicis doloribus, oris fœtore & similibus, quæ vigent potissimum ingruente accessione febrili, utque putridæ earumque exacerbationes incipere solent per frigus febrile in quovis gradu, ita & omninò res evenit in principio accessionum; cùmque in putridis deindè Febris excandescat, ita & in accessibus febrilibus æstus febrilis frigori succedit cùm symptomatibus eisdem. Restat ergò tantummodò ad explicationem intermittentium inquirendum, quâ materia febrilis intrâ non longum tempus dissipata, redeat iterum, illaque dissipationis & reditûs materiæ febrilis vicissitudines pluries contingant, antequàm morbus penitùs sanatus sit.

Cùm itaque per unicam accessionem morbus non sit sanatus (quamquam sanguis a materiâ morbificâ per sudores aut alio modo videatur liberatus ac cesset omninò febris) sequitur materiam morbificam aut penitùs non dissipari aliquamquè remanere velut sopitam in aliquo loco extrâ san-

guinis vias, quæ dein reviviscat, aut novam in eodem loco produci, quæ aliam accessionem pariat cum simili satellitio symptomatum sive in principio sive in akme accessionis apparentium.

Eum locum appellarunt Medici *focum* materiæ morbificæ intermittentium; & circa eum focum disputant; alii enim eum focum in primis viis & in ventriculo imprimis statuunt, alii in vasis lymphaticis. Verùm per signum ullum nulla est demonstratio materiæ hujus morbificæ in lymphaticorum systemate hospitantis, cujus portio fiat fluxilior sanguinique identidem remisceatur ad accessionem excitandam, quâ dissipatâ alia crassior adhuc insumat tempus intermissionis ut solvatur in lymphaticis & deindè in sanguinem transeat accessionem aliam excitatura, ut nonnulli sibi persuadere volunt per hypothèsim quæ ipsis arripet. Nec quicquam demonstrat materiam morbificam quæ accessionem excitavit partim tantùm vi febris dissipari, dùm reliqua portio è viis sanguinis ablegatâ subit vasa lymphatica in quibus ob crassitiem aliquamdiù morans aut putrescit aut corrumpi-

tur modo quocumque, hinc pravas adepta qualitates quousque solvitur & fit fluxilis, ut per vasa lymphatica progrediens sanguinis oceanum ingrediatur novam accessionem excitatura cum eisdem consecrariis, quò ad alteram accessionem fiat apparatus similis, prout aliis visum est. Prædicta igitur cum hyppothesis tantum sapiat, nec quicquam de his nos admoneat, focum intermittentium in lymphaticis non reponemus.

Cum autem, ut jam antea dictum est, tempore accessionis ac potissimum in ejus ingressu symptomata quamplurima demonstrent pati & affici multum primas vias ac stomachum præsertim, ea propter focum intermittentium in eis ac præcipue in stomacho stabilimus; eò magis quò causæ earum Febrium remotæ ad pravas digestiones procurandas cunctæ evidenter tendere videantur, & quò nulla earum curatio expectanda sit, nisi per auxilia primarum viarum vitia corrigantur sive eas à pravis succis expurgando, sive eos succos debite alterando & immutando.

Verum duplici modo concipi potest ille focus, nimirum 1°. In cavo ventriculi

tricoli & intestinorum ; 2°. In organis secretoriis ad ea cava respicientibus. Et 1°. Quidem in ventriculi cavo & intestinorum certum est remanere aliquamdiù velut sopitos succos viscosos qualitatibus pravis præditos , sive sint pravarum digestionum præcedentium reliquæ sive glutinosior portio fluidorum digestivorum pravorum effusorum ac parietibus horum cavorum adhærescens. 2°. Fluida digestiva quævis in propriis colis ob viscositatem inassuetam quoad portionem aliquam diù retineri possunt , & ob moram conceptam velut corrumpi , pravaque induere qualitates. Jàm verò quamdiù memorati pravi succi tum in prædictis cavis tum in organis secretoriis immorabuntur , palàm fit sanguinem ab his nihil passurum nullamque excitandam fore febrem & tunc adest intermissio , quæ tandiù durabit , quamdiù infumendum erit tempus ut ex corruptelâ datæ energiæ illi pravi succi spissi ac tenaces solvantur , eamque adipiscantur fluxilitatem ex quâ facti obsequiosi , qui jàm erant in cavo ventriculi & intestinorum ad lacteas subeundas duci possint , qui autem erant in organis secretoriis in cava

prædicta per vasa excretoria dimitti possint & pariter duci ad lacteas, tunc autem finitur intermissio, cum enim hi pravi succi per vias chyli in sanguinis oceanum fuere ducti, tunc materia febrilis sanguinem inquinare incipit febremque excitare, & tunc incipit accessio per frigus in vario gradu juxtâ genium materiæ febrilis, hinc sequitur pyrexia, quæ durat quousque eâ materia febrilis vi febrilis æstus fuerit soluta ac evacuata aut immutata. Cum autem materia febrilis sanguini continuò non suppeditetur ut in Febris continuis, ideò dissipatâ in sanguine materia febrili, quæ accesserat, aut correctâ cessat Febris, & tunc finita est accessio. Cum autem tempore tum pyrexia tum intermissionis pravæ fiant digestiones ex quibus præparantur pravi succi, subque finem pyrexia materiæ febrilis vi febrilis æstus attenuatæ portio in ventriculi & aliorum organorum digestionem infervientium ductus secretorios ablegetur, eos ob aliquam spissitudinem quâ adhuc prædita est velut infarciat & obstruat, in eisque, ut antea dictum est, determinato tempore moreretur in novâ illâ intermissione, præ-

paratur intrà certum tempus nova materia febrilis novusque commeatus pro excitando alio accessu febrili, & ità deinceps.

Ex quibus omnibus consequitur non semper in sanguine præsentem futuram materiam febrilem, eam produci intrà datum tempus in primis viis, præparari, tùm deinceps in sanguinem influere more fontium intercalarium. Quare satis patet theoria Febris intermittens in genere.

Jam verò ut determinata videmus tempora in quamplurimis operationibus naturæ, ut ad musti in vinum mutationem, ad fructuum maturitatem, aliaque opera similia; quid mirum quod in cumulanda præparandaque in foco prædicto materia febrili ad novam accessionem excitandam determinatum insumatur tempus, tuncque intermittens Febris constituatur perïodica. Cùm autem non ejusdem genii sit in omnibus ægris ea materia febrilis, in nonnullis nimirùm spissior sit in aliis minùs spissa & in vario gradu, tùm in nonnullis ea materia particulis activis quæ spissum solvant magis referta, in aliis minùs, patet diversas fore intermittens periodos,

adeòque poni earum varias species in capite hujus tractatûs. 2°. Delineatas, cùm plus requiratur temporis quò materia febrilis spissior vel etiam particulis activis minùs referta cumuletur in foco præparetur indeque migret in sanguinem, minus verò temporis spatium cùm ea materia non adeò spissa existit, vel particulis activis & solventibus magis dives; tùm & semper determinatum tempus necessarium sit pro his omnibus peragendis cùm materia febrilis in determinatâ progeneratur spissitudine, & in datâ particularum activarum solventium proportione. Cum autem materia hæc febrilis eodem tenore non cumulatur in foco nec præparatur ob rationes infrâ tradendas in capite de Febre intermittente erratica, patet neque idem tempus insumendum fore pro intermissione neque pro accessu, & tunc constituetur intermittens erratica.

Quæ verò ad symptomatum Februm intermittentium explicationem spectant, ea sanè, cùm in capite 5°. de Febre putridâ explicata fuerint, hîc non repetemus; in eo namque capite satis disseruimus de frigore febrili ejusque variis gradibus; causis, symp-

tomatis , anomaliis item de pyrexiâ ejusque causis & symptomatis , tum Febris cessatione ; quæ omnia similiter eveniunt in accessione febrili ac in Febre putridâ ejusve exacerbationibus. In eodem capite explicatæ quoque fuerunt turbæ , quæ ingruente Febre putrida ejusve exacerbatione in primis viis excitantur , quæ turbæ similes excitantur in ingressu accessionis eademque agnoscunt causas. Moneo tamen in intermittibus eas multò magis , quàm à Medicis vulgò fit , colatorii stomachalis infarctui ac repletioni à materiâ febrili ad ultimum cumulatâ imputandas esse , ex quâ affectione subsequitur sanguinis transitus difficilior in membranâ ventriculi nerveâ , hujus proindè tensio molestia dolor ; ex quibus benè perpensis explicatio earum turbarum dilucidior fit. Idem dicendum de infarctu in simili circumstantia , hoc est in accessionis prodromo , colatorii intestinalis imò sæpè hepatis , ex quo frequenter etiam suppeditatur materia febrilis intermittens. Quare his perpensis evidentior fit solutio plurimum phænomenôn , quæ ad intermittentes spectant. Tandem ex præceden-

tibus omnibus enucleatis deducitur quoque ratio cur plures Febres continuæ putridæ exacerbent sive periodicè sive erraticè; quam explicationem in capite de Febre putridâ consultò omisi, quòd in eo capite de intermittentibus ea materia aptius tractanda foret.

Causæ intermittentium remotæ eadem sunt ac putridarum. Illud tamen est animadvertendum eas causas vel ratione propriæ actionis vel ratione dispositionum corporis, quod eis causis exponitur, abundantiorē producere materiam febrilem ad putridas excitandas quæ continuò per dies saltem quatuordecim inquinat sanguinem, secus verò ad intermittentes producendas in quibus non adeò copiosa simul producitur materia febrilis licet ejusdem energiæ, quæ tamen intrà datum tempus iterum progeneratur, ut docuimus.

Præter eas causas remotas dantur & aliæ familiares pro intermittentibus excitandis, ut aer paludosus, cœnoscus, terris effossis inquinatus, aquæ palustres epotæ, æstas siccior, fructus immaturi.

Ex quibus omnibus ritè perpensis patet explicatio, cur ab eisdem cau-

sis remotis is in Febrem putridam incidat alter in intermittentem ? Cur putrida mutetur interdum in intermittentem , & è contrà intermittens in putridam ? Cur curatio earum Februm fermè eadem sit ?

Febres intermittentes facilè cognoscuntur modò fuerint observatæ duæ aut plures accessiones ; in primâ enim accessione cognosci non possunt ; cum possit esse Febris ephemera , cùm eodem modo incipiat Febris putrida aut Febris maligna ; adeoque cùm ingruit prima accessio prudens Medicus suæque famæ consulens nihil adhuc de naturâ Febris pronunciabit , sed expectabit , quæ tamen cunctatio ægro non officiet cùm ei tamen æquè certò opitulari possit , quæcumque futura sit Febris. Cùm itaque affirmari non possit Febris intermittens nisi saltem una intermissio in quâ æger à Febre liber omninò esse debet , observetur , ideò saltem accessiones duæ observandæ , quæ cùm observatio instituta fuerit , Febris intermittens erit pronuncianda. Quænam autem sit Febris ea intermittens , determinabitur cognitâ tota periodo , quæ includit accessiones duas & intermissio-

nem inter accessionem utramque intermediam. De his autem periodis in capite 2°. actum fuit, & quænam Febris intermittens ex periodis illis dati temporis imponerentur nomina declaratum est. Si autem accessiones plures observando nullæ statuatur periodi, Febris intermittens pronuntiabitur erratica.

Febres intermittentes cæteris paribus continuis minùs periculosæ sunt, tum quod saltem intermissionis tempore corpus non patitur sed conquiescat ac reficiatur, quod nunquam fit in continuis; tum quod intermissionis tempore materiam febrilem directè impugnantia ut emetica, cathartica; febrifuga tutius exhibeantur, quam cum adest Febris aliqua ut in continuis etiam si remittant, ea enim medicamina sanguinem semper exagitant, qui pacatus est in intermissione, semper autem agitur in continuis. Febres tamen intermittentes immunes à periculo non existunt, cum ægri enecti fuerint in accessionibus, alii nimirum in frigore febrili alii in pyrexia. In frigore namque febrili sanguis interdum aded inspissatur imò coagulatur ut ferè exutus fluiditate

circulari non possit, iique ægri frigent admodum; pulsus exiguissimus eis est inæqualis intermittens intercadens, imò interdum nullus ad sensum & pereunt syncope, adeò materia febrilis spissa est aut acida. Is autem status frigoris febrilis in quo ægri pereunt est semper algor seu gradus quartus frigoris febrilis de quo egimus in capite 5. In pyrexiâ excandescit adeò interdum sanguis ut vi immani dilatatis sanguiferis pereat æger aut apoplexiâ aut suffocatione aut inflammatione visceris alicujus gravissimâ. Licet autem interdum in intermittentibus affectos summoperè ægros videamus, non adeò tamen timendum ac in continuis, cum spe dissipandæ intrâ paucum tempus materiæ febrilis ac finiendæ accessionis ducti, vasa difficili sanguinis circulationi verosimiliter aliquamdiù resistere posse existimare possimus.

Intermittentium curatio à putridarum curatione non multum absimilis est. Et 1°. Quidem quod spectat ad diætam, cum incipiunt Febres intermittentes & aliunde corpus vegetum est nec attenuatum æger reducendus est ad diætam tenuem etiam in in-

termissione, nutrietur itaque jusculis, numquam autem cremoribus, docuit enim experientia farinacea quævis Febres ejusmodi fovere, profectò quia corrumpuntur in stomacho & acescunt aut abeunt in magmâ spissum, undè major materiæ febrilis proven- tus. Potus erit aut aqua simplex aut aqua cui panis tosti frustum fuerit in- fusum aut ptisana radicis graminis vel capillorum veneris. Tempore ta- men pyrexiaè cum multum excandescit Febris aut acrimonia nimis evehi- tur potandi ægri aut decocto hordei aut decocto orizæ aut aqua pulli, imò & ptisanis, aut aquæ communi addi poterunt sirupi acidi ut limoniorum, granatorum, de agrestâ, aut guttæ aliquot spiritûs sulfuris aut aquæ temperatæ Basilii Valentini. Verùm acida hæc sive vegetabilia sive mineralia non addentur potui nisi ad gratam aciditatem, nec unquam addentur nisi febrilis æstus ad summum evec- tus sit perindè ac in Febre ardente, id quod fit ex necessitate nè ex sum- mâ sanguinis rarefactione occumbat æger. Intermissionis autem tempore numquam sic potabitur æger, potus enim ii sanationem difficiliorem effi-

cerent , cùm materia febrilis intermittentium semper spissa sit valdè , sæpeque acida. Cur autem intermissionis tempore consulam ægrum ab omni escâ abstinere , est quod utcumque æger nihil tunc pati videatur , interea tamen succi digestivi nunquàm benè se habent quousque æger ab intermittenti Febre penitùs sit liberatus , ità docente experientia , quapropter alimenta etiam in intermissione aliquantùm corrumpuntur & sic multiplicatur materia febrilis. Cùm autem intermissionis tempore offæ quædam panisve frustra interdùm ægro conceduntur , illud fit aut propter vires imbecillas aut quod tractandæ offerantur intermittentes quæ jàm à notabili tempore afflixere ægrum ac debilitaverunt , aut quòd Febris est quartana & longa intermissio nimirùm duorum dierum aut paulò plus , & sic debilitaretur æger si non nutriretur ; aut illud fit in senibus & infantibus in his enim ætatibus diæta ægrè ferri potest , aut propter ægrorum obstinationem. At accessionis tempore esca nulla ægro concedenda perindè ac in Febre putridâ ; imò in primâ accessione à principio ad finem nullum jus-

culum est sumendum nisi vires sint imbecillæ. In sequentibus accessionibus jusculum sumi solet, nunquam tamen tempore frigoris febrilis nam stomacho molestiam pareret, is enim tuncensus est & perturbatus à materiâ febrili quæ ab eo fluit in intestina vel interdum partim per vomitum foras ejicitur; sumitur itaque semel jusculum in pyrexiâ, aut bis (si diu duret aut vires ægri dejectæ sint) ac deindè cum terminatur accessio iterum sumendum est. Frigoris tempore utcumque æger sitiat potus interdicens, docuit enim experientia frigus fieri à potu vehementius diutiusque protrahi tum deinceps pyrexiam vehementiorem longioremque frigori succedere, quod à potu frigido diluta simulque refrigerata materia febrilis & abundantior & spissior ad sanguinem affluat qui jam à frigore potus refrigeratus ac densatus fuit. Intereâ tamen si tolerare sitim æger absolute nequeat concedenda ei identidem aqua pauca sed tepida cum vini rubri paulillo, quæ ad sitim sedandam melius in ore aliquantum voluenda antequam deglutiatur, indè enim præcauentur incommoda ab aquæ frigore inferen-

da, ulterior scilicet materiæ morbificæ & sanguinis ipsius inspissatio. Verùm in pyrexiâ æger liberaliter erit potandus ad æstum febrilem compefcendum, nec potus calefaciendus, æstate autem aliquantùm glacie erit refrigerandus saltem in his regionibus meridionalibus. Et hæc de diætâ in intermittentibus observandâ in genere dicta sufficiant.

Remediis intereâ opitulandum. Itaque 1°. quod spectat ad frigus febrile si id vehementissimum non extiterit, utcumque pulsus depressus sit debilis ac velut tremulus aut valdè correptus modò nullum accedat animi deliquium, nihil erit exhibendum, sed æger in cubili calido reponendus plurimùmque stragulis operiendus, quibus æger deindè pro lubitu expedietur cùm imminui frigus percipiet & accedere calorem. At cùm tantum est frigus febrile ut pulsus vix percipiatur, aut æger summoperè palleat, aut accedat animi deliquium (qui status est algor febrilis) ei incunctanter ferendum auxilium, materia namque febrilis tunc inspissat adeò sanguinem ut sanguinis posset intercepti circulatio. Itaque tunc succurri-

tur per cardiaca promptioris & validæ energiæ , ut sunt haustus vini generosi , cui etiam immiscentur cariophylli aromatici pulverati ad grana sex , octo , duodecim , ut sunt theriaca vetus , confectio alkermes , liliium paracelsi , castorei tinctura ; imò si res urgeat salia volatilia & spiritus volatiles ut viperarum , salis ammoniaci , aut salia volatilia oleosa præscribuntur nè sanguis inspissationi aut coagulationi succumbat. In eo casu applicantur & feliciter scrobiculo cordis epithemata cardiaca , inter quæ præstat crusta panis tosta imbibita vino generoso valdè calido & pulvere cariophyllorum aromaticorum inspersa. Præstat autem cùm frigus febrile adedò vehemens fit oleum therebintinæ æthereum ad guttas tres quatuor aut sex haustum in vino , quod repetendum si casus urgeat.

Tempore verò pyrexia quoniam caput multum dolere consuevit , respiratio autem magna esse solet & interdum difficilis , tandemque inflammationis alicujus internæ metus est , quæ omnia rarefactionis sanguinis nimia consuetaria sunt , ideò in primâ saltem accessione cùm æstuat corpus san-

guis mittendus è brachio , è pede autem si caput ultrà modum doleat aut sopor ægrum occupet vel delirium , quin & si æstus invitâ sanguinis missione summus sit præscribenda emulsio cum sirupo aliquo refrigerante ut nympheæ vel limoniorum : imò interdum sanguinis missio erit repetenda. Ità & deinceps in aliis accessionibus sanguis mittetur cum æstus erit nimius aut æger difficilè ducet animam aut sopor eum occupabit vel delirium.

Tum verò inceptâ prima intermissione purgandæ erunt primæ viæ aut emeticâ aut catharticâ aut cathartico-emeticâ potione , prout casus tulerit , quò portio materiei febrilis evacuetur. In secundâ intermissione æger iterum purgabitur sed cathartica potione nisi secunda accessio multum sævierit & caput fuerit in periculo , in eo namque casu acuenda est granis aliquot tartari stibiati potio cathartica. In tertiâ intermissione cortex peruvianus erit adhibendus ter aut quater exhibendo pro quâque dosi corticis hujus pulverati drachmam aut sesqui drachmam cum paucâ aquâ quæ ad diluendum hunc pulverem requiritur ;

vel si intermissio brevis sit China Chi-
 na bis tantum exhibebitur sed ad
 drachmas duas quaque vice. In quar-
 ta intermissione idem circiter fiet. In
 quinta intermissione minor hujus cor-
 ticiis quantitas exhibebitur. In sexta
 etiam minor nisi saevierit accessio.
 Postmodum si non redierit accessus
 interea per quatuor aut quinque dies
 singulis diebus corticis hujus drachmas
 duas aut saltem drachmam unam ex-
 hibere congruum est, quod materiei
 febrilis pronascentae reliquum cer-
 tius immutetur & corrigatur. Si au-
 tem necquicquam exhibito cortice pe-
 ruviano redeat sexta aut septima ac-
 cessio, signum est materiam febrilem
 abundantiorē esse, quae proinde à
 China China solvi & immutari non
 possit, quaeque eludat ejus effica-
 ciam, tuncque iterum aeger erit pur-
 gandus deindeque ad peruvianum
 corticem erit rursus recurrendum per
 duas aut tres intermissiones. Verum
 si incassum ita sumatur China China
 neque cessent accessus tunc chinae
 chinae usus relinquendus est, & ad
 alia febrifuga est confugiendum in
 intermissionibus praescribenda, qualia
 sunt camemeli flores praestans febrifugum,

fugum , chamædris , centaurium minus , carduus stellatus ; quin & præcribetur sequens decoctum tanquàm præstans.

REC. *Camæmeli inodori manipul. unum , cremor. tartar. drachm. duas. bull. per semihoram in aq. font. unc. duodecim. sumat aeger calidum illud decoctum incunte frigore febrili.*

Loco camæmeli inodori , cùm non reperitur , substituo florum camæmeli siccorum (qui semper in officinis Pharmacopolarum prostant) manipulum semissem addendo semper cremoris tartari drachmas duas ut fiat simile decoctum. Hoc vel illud decoctum est remedium veluti certum ad sistendas Febres intermittentes , prout sæpissimè sum expertus , ità ut altero ex his decoctis primâ vice exhibito pluries viderim cessavisse Febres intermittentes , adeò eis decoctis vis inest pravam hujus materiæ febrilis indolem mutandi ; saltem illud remedium cùm exhibui secundâ vice & ad majus tertia vix unquàm mihi contigit videre accessiones non fuisse fugatas. Illud remedium imminuit frigus febrile , quod citò cessat , succeditque aut calor naturalis sine Febre aut calor

parùm adactus cum paucâ Febre, & cum secunda aut tertiâ vice exhibetur calor frigus fractum subsequens est naturalis nullaque Febris adest, nec redit amplius accessio ulla. Hunc faustum ferè semper observavi successum, at cum præcesserant sanguinis missio purgatio & china chinae usus aliquis, ex quibus tamen non ablata fuerat Febris, sed semper sæviebat.

Verùm quotiescumque usu chinae chinae non delentur intermittentes post dies aliquot, illud remedium utique est deserendum; cum enim diù protrahitur ejus usus & sumitur magnâ quantitate (ut qui degunt propè nostra stagna agere consueverunt Febribus intermittibus plurimùm obnoxii) equidem sistuntur tandem accessiones, verùm ex illo usu nimio corticis peruviani succedunt obstructiones viscerum abdominis vix debiles, skirri lienis & hepatis monstrosæ sæpè magnitudinis, à quibus sæpè hydrops, ulcera in tibiis cacoetha, quæ vix unquam sanantur; infelices eos eventus in prædictis hominibus ità observavi sæpè ex abusu chinae chinae. Quem etiam nimium chinae chinae usum improbat Sydenham, quòd

pluries ab eo viscerum abdominis obstructions viderit subsequutas.

Cùm autem eveniat pluries (aut quòd diæta non fuerit observata, aut quòd hæ Febres non fuerint tractatæ, aut quòd neglectis sanguinis missione aut sufficienti purgatione aliâve culpa malè fuerint curatæ) Febres intermittentes veterascere, indeque spiffescere adeò materiam febrilem ut pronoscantur obstructions in colatorio ventriculi, intestinorum, hepatis, pancreatis aliisve visceribus abdominis, tùm & dolores excitentur in articulis à lymphæ particulis spiffioribus & malè subactis; in eo casu instituenta catharsis, quæ etiam pro necessitate repetenda ad liberandas primas vias liberandumque sanguinem à succis particulisque spiffis; tùm deinceps febrifugis præscribendis commiscenda incidentia & aperientia, ità pulveri chinæ chinæ miscetur interdùm sal ammoniacum, sal absinthii, tamarisci, cardui benedicti, aut iris florentina, aut crocus martis aperiens; vel etiam pulveri chinæ chinæ addenda purgantia incidentia ut agaricus, jalappa, scammonium, quò & potentius incidatur materia febrilis si-

mulque evacuetur. Ità paratur decoctum febrifugum ut sequitur.

R E C. Corticis peruviani pulverat. drach. quatuor, rhabarb. contusi drach. unam & semi, agarici incisi drach. duas, rad. ireos florentin. crassiuscule pulverat. drach. duas & semi, sal. ammoniac. sal. absinth. & tamarisic. ana drachm. unam, flor. camemeli manipul. semi, sumit. chamedr. & centaurii minor. ana pugill. unum, rad. gentiana drach. tres. simul bull. in aq. font. libr. quatuor per semihoram, deindè relinquantur in infusione pro usu.

Hujus decocti sumuntur in intermissione uncia quatuor semel aut bis singulis diebus & per plures dies quousque cessent accessus; deindè verò per aliquot dies sumitur illud decoctum ad uncias tres (semel singulis diebus hora ante pastum medicum) ne reviviscat Febris intermittens. Vel etiam parantur ad Febres intermittentes cum obstructionibus viscerum. abdominis conjunctas fugandas opiata febrifuga aperientes & purgantes. Ità.

R E C. Croc. mart. aper. mayali rore parati drachm. tres, china china

pulverat. drach. duas & semi, flor. camemeli pulverat. drach. duas, rh. el. pulverat. drach. unam, agaric. trochiscati drachm. unam & semi, sal ammoniac. drachm. unam, sal tamarisc. & absinth. ana scrupul. duos, rad. jalapp. & scammon. pulverat. ana drach. unam, cum s. q. sirup. flor. persicor. f. opiata pro decem dosib.

Ager sumet hujus opiatae dosim manè jejuno ventriculo, haurietque horâ elapsâ jusculum cichorio alteratum, continuando per decem dies.

At febrifuga numquàm feliciter succedunt nisi præcesserint missio sanguinis sufficiens, sufficiensque purgatio; nisi que observetur diæta congruens ac diù, eis que observationibus posthabitis infinitas noxas pariunt.

Quæ de febrifugorum in debellandis Febribus intermittentibus administratione prolata sunt, de genio materiæ earum febrilis nos admonent, cùm ad Febres continuas curandas iis non adeò vel nullatenus indigeamus; ea autem medicamina relata, quibus intermittentes ità efficaciter impugnamus incisiva cuncta sunt &

attenuantia tùm & acescentibus primarum viarum succis valdè aduersa; ergò in genere materia febrilis intermittens spissior est & ad acescentiam sæpè vergens continuarum autem fluxilior & sapiùs bilefcens; Febris intereà in prioribus non durat nisi per tempus accessionis; quod indicare videtur materiam febrilem in foco prædicto hospitantem non totam in sanguinem influere sed tantùm ejus portionem quæ fluxior facta est, dùm spissior in foco remanet velut immota, quousque alterius subsequens intermissionis elapso tempore alia portio fluxilis fiat, quæ sanguini suppeditari possit ad aliam accessionem excitandam & sic deinceps. Hinc explicatur cur obortis obstructionibus in colatoriis in quibus focum intermittens constituimus Febres hæ adeò obstinatè perennent, quia remanet semper materia spissa in colatorio, quæ pro aliâ accessione præparatur; explicatur etiàm cur continua mutetur in intermittentem, cùm nimirùm liberatur sanguis a materiâ febrili, eaque facta spissior in prædicta colatoria reducitur in quibus statuitur focus; & è contrà intermit-

tens in continuam , cum nimirum fluxilior fit materia febrilis magisque multiplicatur , sic ut fluat indefinenter è primis viis in sanguinem plus aut minus.

Verum cum Febres putridæ exacerbant , quod sæpè fit , admittendus est focus in primis viis ut in intermittentibus , ita tamen ut sit assiduò præfens materia febrilis in sanguine & è primis viis indefinenter suppeditata , dum temporis determinato intervallo præparatur in foco ulterior ejus com meatus , qui sanguini identidem sufficitur. Cumque per frigus evidens aut magnum incipiunt exacerbationes tunc materia febrilis ulterior in foco progenita spissa est ut in intermittentibus, tuncque ad sistendas eas exacerbationes chinâ chinâ utendum fermè perinde ac ad curandos accessus febriles. Cum autem sive exacerbationes continuarum sive accessiones intermittentium incipiunt sine frigore sensibili china china nihil eis proficit , imò plerumque nocet ægrumque excalefacit ; quòd in his casibus materia febrilis parùm sit spissa ac multùm acris, ut in capite 5^o. docuimus, quam profecto china china efficit activiorem ,

undè intenditur pyrexia fitque molestior. Quare demonstrante experientia in his casibus à cortice peruviano abstinendum, ægrique tunc curandi per repetita cathartica diluentia, ut per plures cyathos præscripta aut sub formâ apozematum, quibus apozematis china china interdùm aut febrifugum aliud mite additur vel etiam per apozemata diluentia & febrifuga, aut per infusionem chinæ chinæ ex aquâ fontanâ.



CAPUT

DECIMUM TERTIUM.

De Febre Quotidianâ Intermittente.

FEBRIS hujus negant nonnulli existentiam, ut *Fernelius*, *Platerus* aliique, cumquè diebus singulis observatur in ægris accessio, Febrem eam dicunt esse aut duplicem tertianam aut triplicem quartanam, quas Febres definiimus in capite 2°. Veruntamen utcumque febres, quæ accedunt diebus singulis, ità se habeant.

beant sæpius, ut sint duplices tertiana, febrem tamen quotidianam exquisitam temerariè negant, cum singulis diebus fermèque horis eisdem febrem accessisse in nonnullis ægris non semel observarim; quæ proindè febris minimè erat duplex tertiana, cum ex invasionis accessûs horarum diversitate dici non posset primæ diei accessionem respondere accessioni tertiæ diei, & secundæ diei accessionem respondere accessioni quartæ diei, & sic deinceps. Ergò datur reverâ febris quotidiana intermittens licet febribus cæteris intermittentibus rariùs in praxi observetur.

In eâ Febri intermissio brevis est, vixque interdùm observatur, frigus accessionis non vehemens est, & semper observatur aut in primo gradu qui dicitur refrigeratio, aut in secundo qui dicitur horror sed rariùs (de quibus videatur cap. 5.) vomitus tunc si quis incidit pituitosus est, incipiente accessione quibusdam accedit animi deliquium, saltem pulsus inordinatus est, & magis quàm in aliis intermittentibus inæqualis itemque tardus parvus & debilis, præterea vix sitit æger. Pyrexia respondet frigori

febrili, nimirum non est vehemens nec ratione pulsus qui non est admodum frequens nec multum plenus, nec ratione caloris, qui non est vehemens nec acer, quippe observatur humidus; attamen vigente accessione fit aliquantulum acer & mordax & saepius inæqualis hoc est nunc intensior nunc remissior; ipsa accessio ut plurimum est octodecim horarum & pauco sudore finitur. Præterea in eâ febre totum corpus hebescit & grave redditur, ventriculus laborat, vomitu accedente rejicitur materia pituitosa, alvus liquida pituitosaque est, ad somnum magna est propensio, sitis vix ulla, totus morbus sat diu durat resistitque remediis.

Causa hujus febris est materia febrilis (Hospitans in foco determinato in capite de febre intermittente in genere) parum spissa parumque acris, unâ cum constitutione sanguinis debili, hoc est qui particulis activis inops est, cujusque organorum vires trusiles non vegetæ sunt.

Itaque cum parum spissa sit ea materia febrilis, non multum requiritur temporis ut congeratur, solvatur, tum sanguini accedat, undè brevis erit

intermissio, & accessus singulis redi-
bit diebus. 2°. Ab eâ non multum
sanguis inspissabitur, undè frigus fe-
brile aut in primo aut ad majus in
secundo gradu. Intereâ frigoris hujus
tempore nonnullis ejusmodi ægris ac-
cedet animi deliquium, quod non tam
vi materiæ febrilis inspissanti erit im-
putandum, quàm cardialgiis subortis
aut sanguinis constitutioni, quæ in eâ
febre parum vivida & activa esse con-
suevit, (hanc vocarunt antiqui pi-
tuitosam) quâ quippe fit ut à materia
febrili parum inspissante motus cor-
dis jam parum vegetus in languorem
facillimè cadat sive ob oblatam ei à
sanguine inspissato resistantiam quam-
quàm levem sive ob fluidum nerveum
factum languidius. Hinc etiam expli-
catur pulsus debilitas tarditas ac inæ-
qualitas in ejus febris frigore. 3°. Cùm
parum acris sit materia febrilis, san-
guis non multum agitabitur, tantò
magis quò jam ipse motu agitativo
parum vegeto erat præditus, & orga-
na sanguinea parum robusta sunt,
undè pyrexia non erit vehemens, &
& pulsus non erit valdè citatus nec
valdè plenus. 4°. Cùm sanguis non
sit multum agitato neque valdè æf-

tuosus calor non erit in magno gradu, nec halitus emissi è cute admodum attenuati erunt citòque dissipati, undè cutis non erit arida & sicca, sed ab eis halitibus aliquantum madida, undè calor percipietur tangenti cutem humidus, nec calor percipietur acrimonia nisi postquam pyrexia ad vigorem pervenerit, tunc enim cutis humiditas à calore adaucto dissipabitur, halitusque nonnulli acres ac tenues manabunt è sanguine, quibus cutis afficietur. 5°. Cùm agitatio sanguinis non fuerit vehemens, hinc nec sudoris multum siniente accessione manabit. 6°. Et utcumque materia febrilis parùm spissa sit, cùm sanguinis organorumque sanguineorum vires non magnæ existant, ea lentè attretur quocircà protrahetur satis accessio. 7°. Cùm parùm vigeant organorum sanguineorum vires, partesque activæ in ejusmodi ægrorum sanguine pariori copiâ præsentés sùnt, non tantùm sanguis difficilè meabit fibras carneas, sed & ipsæmet parùm tensæ parùmque elasticæ erunt, undè debiles erunt muscoli, debiles erunt omnes actiones, hebescetque totum corpus. 8°. Cùm non tantùm ventriculû

colatorium, sed & intestinales glandulae ob constitutionem sanguinis pituitosam in eis agris materia spissâ ac ferosâ scateant, dejectiones erunt fluidae, undè alvus erit nimis libera & pituitosa, hoc est mucositates frequenter deicientur. 9°. Cùm in prædictâ aegri constitutione particulae activae in sanguine pauciores sint, fluidum nerveum aut parvâ quantitate aut spissum & ferosum secernetur, quo non multum tendentur substantia alba cerebri & sensuum externorum organa, hinc ad somnum proclivitas. 10°. Cùm ferosus sit sanguis nec ob prædictum cerebri statum succique nervei inertiam vegetè tendantur nervi, nec fauces exsiccabuntur nec villi earum nervei multum tendentur, undè in accessu vivida & molesta non suscitabitur ea sensatio, quæ ad sitiendum determinat. 11°. Cùm succi digestivi in eo morbo parum activi sint, emendabuntur difficilè digestiones, chylusque crassus & parum activus ab eis sat obstinatè produceretur; præterea cùm sanguinis actio parum sit vegeta, utcumque per accessionem atteratur materia febrilis, plurimum remanebit

in sanguine particularum spissarum ac velut crudarum, quæ deriventur assiduò in stomachi colatorium cæteraque colatoria digestiva ad perennandam materiam febrilem, quibus omnibus de causis fiet, ut ea febris satis obstinata sit, diùque resistat remediis.

Causæ remotæ aut antecedentes febris hujus sunt temperamentum pituitosum; vita quieta otiosa somnolenta; somnus mox à cibo; alimenta parum sapida & difficilis digestionis; alimenta frigida & humida abundanter sumpta; victus plenior; refrigerantium medicaminum usus; stomachi imbecillitas diuturna per cibi fastidium, ructus, & cruditates habituales demonstrata; ætas senilis ob debilitatem actionis digestivæ; puerilis propter voracitatem actionisque ventriculi ad digerendam tantam assumptorum molem insufficientiam; sexus fœmineus; hyemalis tempestas; aër nubilus; abundans saliva in ore & insipida. Ex quibus sanè facile patet, quî pronascatur prædicta sanguinis constitutio & tradita materia febrilis, quæ febrem quotidianam excitant.

Febris quotidiana ex typo suo & præfatis in ejus descriptione symptomatis facilè cognoscitur. Interim in eâ affirmandâ cautus esse debet medicus, cum quotidiana febris exquisita & jam descripta haud frequenter observetur, febrisque singulis diebus accedens sæpiùs sit duplex tertiana & interdùm sed rariùs triplex quartana, quocircà accuratè observandæ sunt invasionis horæ singulis diebus, quò verus detegatur typus febris cujusque diebus singulis invadentis, de quibus typis egimus in Cap. 2^o.

Causæ ejus remotæ ex traditâ jam earum expositione satis clarè cognoscuntur, nec aliis signis indigent.

Præter autem quotidianam exquisitam de quâ egi, datur etiam quotidiana notha, in quâ nonnulla adsunt ex traditis symptomatis exquisitæ, desunt nonnulla, aliave quædam observantur, ut cum sitis adest, quandò nimirùm falsedo materiei febrili pituitosæ conjuncta est, vel rigor quandò aciditas ei complicata est ex quâ sanguis subitò & valdè inspissatur.

Febris hæc non est cum magno periculo proximè imminente, ab eâ

siquidem non metuendæ multùm inflammationes viscerum quòd parùm activus sit sanguis vasaque non multùm tensa sint ac vegeta ; tædiosa tamen fit & difficilis est sublatu , quòd prædicta sanguinis constitutio à qua fovetur , quæque , videtur cachectica , non emendetur facilè , nec digestiones debiles , quæ à tempore antè invasionem morbi notabili subsistunt , facilè corrigantur ; cùm insuper ob intermissionum brevitatem (sunt enim sex circiter horarum & interdùm breviores , imò interdùm breves adeò ut vix dignoscantur , eaque febris sedulò non observantibus tunc imponat pro continua) non satis suppetat temporis ad remediorum efficaciam experiendam ; undè febris hæc sæpè durat per dies quadraginta , per trës menses , & ultrà , accersitque sæpè aut cachexiam , aut hydropem , aut carum , eoque respectu fit morbus periculosus.

Quod verò ad febris quotidianæ curationem spectat , nè , quæ jam de curatione intermittentium attulimus , repetam , annotabo tantùm 1^o. Sanguinis missionem in eâ non admodùm indicari , quare sanguinem

semel fuisse missum videlicet in pyrexia primæ accessionis , aut alterius (si medicus morbo incepto fuerit advocatus) sæpè sufficiet. 2^o. Purgationem valdè indicari , ideò quanto cyùs in intermissione , & quidem ineunte , ob ejus brevitatem instituenda erit. Quamobrem cùm materia in stomacho turgeat ferè semper in ea febre purgandus erit ægèr protinùs per superiora , adhibito nimirùm tartaro stibiato , aut , quod præstantius est in eo casu , Ipecacuanha ; quæ radix præter vomitum materiæ pituitosæ quem apprimè ciet , in recessu colatorium stomachi roborat , meliùsque incidit materiam pituitosam in eo hospitantem eamque immutat docente experientiâ. Cùm ità æger per superiora purgatus fuerit , cathartico purgabitur (semper autem ineunte intermissione imò interdùm sub finem accessionis quandò intermissio brevissima est) sub forma potionis paratæ ex senna , rhabarbaro , tartaro solubili , aut sale absinthii vel tamarisci , scobe santali citrini , manna aut sirupo florum persicorum , aut rosato solutivo & similibus , potionis autem unicus erit cyathus. Et cathar-

ticum in alia imò in tertia intermissione erit repetendum. Ità.

REC. *Senn. mundat. drach. duas, rh. el. contusi scrupul. duos, tartar. solubil. drach. unam, inf. in s. q. aq. font. ad unc. sex, in quibus dissol. mann. calabr. unc. duas, cola. f. p. sumend. hora congruâ.*

Vel, si sanguinis constitutio vergat ad Cachecticam, suspiceturvè stomachus minùs actuosus, & aliquantum hebes.

REC. *Senn. mundat. drach. unam & semi, vel drach. duas, rh. el. contus. & scobis santal. citrini ana drach. unam, sal. vegetabil. scrupul. duos, inf. in s. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. Calabr. unc. unam & semiss. cola iterùm & dilue sirup. flor. persicor. unc. unam, f. p.*

Vel, si constitutio sanguinis manifestè sit Cachectica, stomachus autem videatur sensu obtuso præditus, & materiebus pituitosis onustus.

REC. *Senn. mundat. drachm. duas, rh. el. contusi & scobis santal. citrin. ana drach. unam, sal. absinth. vel sal. tamarisc. scrupul. unum summitat. chamædrios pugill. unum, inf. in*

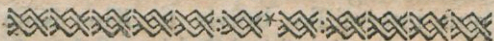
*f. q. aq. font. & in colatur. unc. sex
dissol. mann. Calabr. unc. unam &
semi, & dilue sirup. rosar. solutiui
unc. unam vel adde aq. novem infusion.
rosar. pallidar. unc. unam, f. p.*

Valent multum in eâ febre, cum est obstinata, simulque æger robustis visceribus præditus est, & vergit ad cachexiam, agaricus, mecoacanna, turpethum; tum & quoque electuarium diacharthami, caryocostinum, diaphænicum, electuarium indum, extractum panchymagogum pilulæ de agarico, pilulæ de hiera cum agarico, trochisci alhandal; imò & Kermes mineralis. Quæ quidem purgantia juxtâ Medici prudentiam erunt eligenda, justâque dozi præscribenda.

3°. Notandum expurgato satis ægro ad febrifuga esse transeundum. Cumque intermissio brevis sit Kina Kina bis tantum in eâ exhibebitur sed quâque vice dosi majore, ut res compenseetur, quare dosis hujus pulveris tunc erit drachmæ unius & semi aut drachmarum duarum imò primæ dosi optimum erit nunc addere rhabarbari pulverati drachmam semissem, nunc salis ammoniaci grana decem, vel grana octo salis absinthii aut salis

tamarisci, vel grana quatuor aut sex
falis tartari. At si prædictis febrifugis
morbus non cedat, præscribenda erit
opiata sequens, ut optimum reme-
dium.

REC. *Conservar. enul. campan. &*
flor. anthos ana drach. quatuor, sal.
ammoniac. & absinth. ana drach.
unam & semiss. milleped. preparat.
drach. duas, china china pulverat.
drach. tres, cass. lign. rad. irid. flo-
rent. & agaric. trochiscati ana scru-
pul. quatuor, flor. camemeli pul-
verat. drach. duas. Cum s. q. sirup.
de absinth. f. opiata pro usu, cujus
dosis drachma duæ in intermissione
per plures exhibenda dies. Circà re-
liqua videatur curatio generalis Febr-
um Intermittentium.



CAPUT

DECIMUM QUARTUM.

De Febre Tertianâ Intermittente.

Febri hæc inter intermittentes fre-
quens sanè observatur, & dis-

tingui solet in exquisitam seu legitimam, notham, & extensam. Cùm exquisita est incipit accessio per rigorem cui sensus punctionis in variis corporis partibus sæpè adjunctus est, sub finem rigoris vomitus interdùm supervenit biliosus; in principio accessionis pulsus parvus est & contractus, rigor statim ac cessat pulsus fit mox celer & validus nec multùm inæqualis; pyrexia tùm succedit cum pulsu amplo & valido, calore acri & intenso deurente velut in febre ardenti, cujus æger impatiens se denudare fatagit, sudores citò accedunt in pyrexia, quæ tandem finitur per sudorem copiosum. Prætereà in pyrexia tertianæ exquisitæ caput valdè dolet, accedit sæpè delirium, respiratio fit magna & difficilis, sitis divexat ut & in rigore, urina sæpè flammea est aut flava, fit interdùm vomitus biliosus sed rariùs quàm sub finem rigoris, venter solvitur & dejicitur materia biliosa. Pluribus eâ febre laborantibus post primam aut secundam accessionem supervenit Icterus. Vigiliæ oris amaritudo & siccitas sunt etiam hujus febris symptomata frequentia. Accessio tertianæ exquisitæ ultrà ho-

ras duodecim non extenditur, nonnumquam novem & septem horis & citius terminatur. Totus morbus septimo circuitu solvi solet & interdum tertio aut alio antè septimum circuitum; undè tertiana exquisita diuturna non est & sapit naturam morbi acuti, cum magnis ac vehementibus symptomatis stipata decimo quarto die aut antea terminari soleat. Cum accessio ultra horas duodecim extenditur, ea febris nuncupatur *tertiana extensa*, cujus accessiones per viginti quatuor horas sæpè durant, imò & ultra extenduntur.

Accidunt tertianæ frequenter ætate & in regione aut constitutione cæli calidâ, ætate juvenili, eosque potius invadunt qui temperamento bilioso præditi sunt, aut qui corpus exercent, quàm qui pituitoso aut qui vitam degunt quietam & otiosam, sicut & eos qui diù vigilant, aut inediam patiuntur.

Tertianæ nothæ accessiones incipere solent cum frigefactione, rarius cum rigore, calor succedens non adeò vehemens est, neque confestim per totum corpus diffunditur, non copioso sudore solvitur accessio sed ha-

litibus quibusdam humidis, seu maldore, urina in pyrexia non est aded ignea, pulsus est durus, accessiones longiores esse solent quàm in exquisita tertiana, morbusque totus diurnior est. Tertiana notha licet juvenes potissimum invadat, eos tamen non afficit temperamento bilioso præditos, sed qui inordinatâ diætâ utuntur.

Causa tertianæ exquisitæ est materia febrilis in foco hospitans valdè spissa, quæ in sinu suo gerit abundanter particulas duras plurimumque activas, ac velut naturæ biliosæ materiei spissæ ac valdè acris; unâ cum constitutione sanguinis spissi per siccitatem & aliqua acrimonia præditi sed vegeti & in organis sanguineis robustis circulantis.

Itaque 1^o. accedente è primis viis in sanguinem eâ materia febrili, is valdè & subito inspissabitur eò magis quò jam siccus est & spissus; undè magna inferetur cordi resistantia, quare pulsus parvus erit tunc & contractus seu depressus; cumque in eâ tantâ inspissatione motus agitativus sanguinis admodum sit imminutus, frigus magnum occupabit corpus, cum

autem vires cordis cæteroquin sint hominis robusti, eæ valdè nitentur in ejusmodi sanguinem, qui velut per fila infinita in arteriarum minimarum curvaturas & inflexiones urgebitur, undè rigor (prout in capite 5^o. explicatum est) ex eisdem impulsibus validis excitabuntur etiam inflexiones tensivæ in eisdem arteriolarum curvaturis, undè punctiois sensus in tali rigore per varias corporis partes dispersus. 2^o. Cùm eodem tempore materia febrilis in foco fluxilior facta in ventriculi cavum indefinenter eructetur, nec eâ proportionem in intestina amandetur quâ à ventriculi ductibus excretoriis depluit (nimirum ob viscositatem) portio ejus in ventriculi cavo cumulabitur, cùm autem ob moram aliquam in eo corrumpatur facilè utpote particulis acris & activis dives acrimoniâ ab spisso citò se expediente, ea materia facta valdè acris membranam ventriculi nerveam valdè laceffer, undè vomitus & ejus præcursoria Cardialgiæ, nausea, animi interdum deliquia. Hæc ergò per vomitum rejicietur (& quidem sub finem rigoris utpote tunc tandem satis cumulata) & uti est
nimirum

nimirum sub specie materie spissæ flavæ aut viridescens, ut plurimum amaræ, & interdum in quâ dominatur acescentia mixta amarori, interdum in quâ indiscriminatim æger percipit simul & acescentiam & amarorem; quæ quidem materiæ vomitu rejectæ bilis nomen vulgò accipiunt ob similitudinem cum bile, licet nunquam ab hepate aut vesica fellea processerint, nec bilis hepatica aut vesicæ felleæ acida unquam ab aliquo fide digno deprehensa fuerit per gustum. 3°. Cum ea materia febrilis particulis duris & activis plurimum facta sit, eæ per circulationes sanguinis rigoris tempore repetitas difficiles utcumque & laboriosas cumque vilorum nerveorum aliorumque contractilium tensione magnâ & irregulari succussione peractas soluto aliquantum viscoso abundanter protinùs expedientur, citòque sanguis agitur & rarefcet; undè pulsus è debili & contracto citò fiet celer & validus, imò æqualis, quòd acris portio materiæ febrilis vividè agens sanguinis spissitudinem ubique tollat, tuncque adest pyrexiaè initium. Verum cum exsoluta semel è viscoso

portio ea acris sanguinem vehementer commoveat & in magnam rarefactionem concitet, de cætero organa sanguinea robusta sint, succedet pulsus amplus & validus (& tunc adest augmentum & status pyrexiae) cum calore accenso & acri & aliis consuetariis dolore capitis magno, vigilia, interdum delirio, oris siccitate, siti, respiratione magna & difficili, urina flammea aut flava, ut cum de febre ardente agebamus explicatum fuit. In eâ autem excandescencia febrili aliquid materiae febrilis in ventriculi cavo relictum cum solvatur acriusque exindè fiat, insimul cum ventriculi tunicae incalescant tendantur fiantque sensûs exquisitoris, tunica ejus nervea eò usque irritabitur, ut producatûr vomitus tempore pyrexiae materiae bilescens huic febrili familiaris; qui tamen non accidit nisi cum materiae hujus febrilis portio spissior in ventriculo post rigorem remansit. Pariter ea materia bilescens in ventriculo & intestinis partim relictâ ob similes rationes mittitur per alvum vigente pyrexia interdum. Sive autem quod materia ea bilescens è sanguine secreta salivam inquinet,

sive quòd è ventriculo eleventur per Æsophagum vapores bilescetes, os amarescet. 4°. Cùm materieì hujus febrilis portio acris in orgasmo febrili sanguinem plurimùm solvat, multùm expeditur feri lixiviosi tenuis; cùmque ab agitatione sanguinis & impetuoso motu progressivo aperiantur multùm cutis pori organumque secretorium, hinc citò prolucietur sudor in pyrexia, qui factus tandem copiosus accessionem solvet, attenuatâ nimirùm vividè materia febrili ac per cutem cum sero lixivioso sub forma sudoris dissipatâ. 5°. Icterus, qui post primam aut secundam accessionem nonnunquàm supervenit, bili per excandescentiam febrilem exsiccatae & factae spissiori, quæ colatorium hepatis deinceps obstruat alteriusque è sanguine secretionem impediat, quâ sanguis consequenter abundet; minus cum nonnullis imputandus, quàm materierum bilescetium abundantiae in ventriculo, ut diximus, progenitarum quibus sanguis inficitur ubertim in accessione producendâ; à motu enim febrili ea materia bilescens equidem in accessione corrigitur & attenuatur, imò per sudores partim

dissipatur, ita ut deinde sanguis per
 capillaria vasa ubique liberè fluat,
 cessetque accessio intermissione acce-
 dente; verùm in intermissione reman-
 net interdum plurimum hujus inqui-
 namenti, quo sanguinis serum tin-
 gitur colore croceo, undè Icterus.
 Præterquam quòd enim bilis in san-
 guine formaliter non est (ut satis in
 physiologia evicimus) hepar post
 primam aut secundam tertianæ acces-
 sionem obstrui gratis affirmatur, cum
 alioquin per tactum viscus illud in-
 farciri non percipiamus saltem post
 primam aut secundam accessionem.
 Et icterus mox à morfu viperæ aut
 ex violento animi pathemate per cor-
 pus diffusus arguit ne hepar intrà pau-
 cum adò tempus fuisse obstructum,
 & eò usque ut bilis abundans in san-
 guine regurgitet? Prætereà in febre
 ardente in quâ seri multum dissipa-
 tur, non videmus hepar à bile obs-
 trui, nec Icterum succedere adeò
 consuevisse ut in tertianâ intermit-
 tente. 6°. Cùm ea materia febrilis
 plurimum actuosa sit, robustaque exis-
 tant organa sanguinea, ut in juve-
 nibus, ideò non multum insumitur
 temporis in attenuanda dissipandaque

materia febrili , ideò non diù durat accessio , quæ ut vehemens est ita & non diù protrahitur , nec ultrà horas duodecim extenditur , & interdum intrà horas septem vel octo terminatur. Eamdem ob rationem totus morbus brevi terminatur , nec umquam est chronicus , ut sæpè sunt aliæ febres intermittentes ; nam tertianæ exquisitæ materia febrilis , licet spissa , gerit in se acrimoniam solventem , undè colatoria digestiva non infarciuntur inertis succo & resistente diù , sed succo morbofo , qui fluxilitatem in suâ totalitate facilè récupérerare potest , sic ut intrà non longum tempus colatoria ab eo penitus expediantur ac liberentur , cessetque morbus. Cùm autem evenit tertianæ accessiones ultrà horas duodecim ac diù durare , febremque exinde dici tertianam extensam ; illud fit aut quòd materia febrilis uberrima est , aut quòd spissior , aut quòd ea febris est in corpore parùm robusto. Et cùm febris tertiana plusquam septies accedit , & diù durat resistitque remediis ea notha semper est , cujus sanè materia febrilis particulis activis minùs est referta , nec est in corpore bilioso

aut robusto ut tertiana exquisita. Propterea tertianæ nothæ materia febrilis non adeò meabilis est, neque ab eâ liberantur citò ac penitus colatoria digestiva, morbusque durat diutiùs.

Tertianæ exquisitæ causæ remotæ eadem sunt ac intermittentium in capite 12^o. relatæ sed agentes in corpore juvenili, & bilioso, in cœli constitutione calidâ æstate potissimum, in corporibus exercitiis magnis deditis aut inediam passis, aut vigiliâ vino liquoribus ardentibus vel aromaribus excalescentis, in his namque casibus pronascitur materia febrilis biliscentes superiùs exposita unâ cum sanguine sicco acri robusto facilè excalescente, quæ quidem febrem tertianam exquisitam producunt, ut patet ex præfatis, ut & extensam.

Causæ remotæ tertianæ nothæ sunt etiam causæ generales intermittentium, sed quæ non agunt in memoratis corporibus nec in jam expositis circumstantiis aut conditionibus.

Tertiana exquisita, extensa, & notha typum eundem habent, alternis namque diebus hora determinatâ invadunt; tùm signa earum febrium in earum descriptione tradita sunt,

quare ex his omnibus cognoscentur & distinguuntur ab aliâ quâcumque.

Tertiana exquisita cæteris intermittentibus in genere minùs periculosa est, minùsque affert tædii in sui sanatione. Non tamen periculo vacat, præterquàm enim quòd in rigore animi deliquio æger occumbere potest sive ob cardialgiam vehementem sive ob copiam materiæ febrilis sanguinem ultrà modum inspissantem cum algore seu quarto frigoris febrilis gradu subsequente, tanta discussio rigore supervenit nonnumquàm sanguinis rarefactio, ut inflammentur aut cerebrum aut pulmones aut alia viscera, undè perit æger aut sopore aut suffocatione, aut animi deliquio, aut inflammationi succedente suppuratione visceris alicujus. Tertiana extensa cæteris paribus priori est periculosior ob durationem accessionis, intermissionisque brevitatem.

Tertiana notha periculum affert juxtà naturam symptomatum quibus stipatur & circumstantias alias febribus intermittentibus communes; difficiliùs tollitur exquisitâ, plusque tædii affert in sui curatione.

Præter ea quæ in curatione gene-

rali intermittentium attulimus, ani-
 madvertendum 1°. in rigore tertianæ
 exquisitæ ægros à potu, utcumque
 sitiant, abstinere debere secùs rigor
 vehementior fit & diuturnior, tùm
 succedit pyrexia vehementissima &
 cum majori periculo; cùm tamen si-
 tim minimè ferre possunt, ii ægri po-
 tandi parumper sed aqua tepidâ vel
 calidâ, vel aquam tepidam in ore
 voluere tantùm debent. At in pyre-
 xia liberaliter erunt potandi ac eodem
 modo eisdemque liquoribus, quos
 in capite de febre ardenti præscrip-
 simus, metuenda namque impensa
 sanguinis rarefactio. 2°. In pyrexia non
 omittenda erit sanguinis missio sive è
 brachio sive è pede juxtâ symptomata,
 imò in altera aut etiam tertiâ pyre-
 xia ut plurimùm iterari solet. In ter-
 tiana notha missioni sanguinis non
 adedò indulgendum ac in legitimâ,
 nisi symptoma aliquod eam repeti
 pluries exigat. In tertiana extensa san-
 guis in pyrexia eadem interdùm bis
 mittendus. Imò cùm æger juvenis est
 robustus & plethoricus mittitur san-
 guis in intermissione, ut deinceps
 accedente paroxysmo non adedò dive-
 xetur. 3°. Purgantia quibus utendum
 erit

erit in tertiana exquisita sunt potissimum tamarindi, senna, rhabarbarum, manna, flores persicorum, syrupus de cichorio compositus; abstinendum autem à phlegmagogis & hydragogis, quare non adhibebuntur agaricus, jalappa, & similia; ea namque nimis irritant, tum materia nimis peccat acrimonia & satis obsequiosa est purgantibus. In nonnullis tamen potio purgans acuetur granis duobus aut tribus tartari sibiati, vel etiam præscribetur Ipecacuanha, præsertim quibus rigor magnus in accessionis principio advenit, quique de cætero robusti sunt, nec in eis quicquam emetico contradicit; tunc enim materia febrilis valdè spissa est aut abundans, undè potentioris medicaminis exigit promptam efficaciam; secus vim cathartici mediocris elusâ actione, altera succedere posset accessio, quæ sive ratione rigoris vehementis vel succedentis pyrexia intensæ ægrum in periculum conjicere posset. Ubi notandum ægros ejusmodi sub potionis forma semper esse purgandos, imò vehiculo abundantanti adhibito, adeòque sæpè potionis purgantis cyathos duos esse præscribendos; quarum potio-

num varias formulas in prægressis capitibus satis tradidimus, ut eas hîc repetere minimè necessum judicemus. In tertiana verò notha fortiùs est purgandum, undè præter prædicta adhiberi etiam poterunt potentiora purgantia & præsertim Agaricus, imò tartarum emericum addetur audaciùs potioni purganti. 4°. In tertiana exquisitâ febrifuga vehementia, valdè calefacientia, apperitiva, non præscribentur sed mediocria, ut præsertim cortex peruvianus & flores camæmeli, imò hæc interdùm præscribentur in infusione imprimis in corporibus siccis aut queis æstuabunt abdominis viscera aut pulmones aut viæ urinariæ, quin & temperabuntur nonnumquàm aut aqua pulli galinacei aut ejus jusculo aut emulsione, aut melle Narbonensi, aut sirupo capillorum veneris. Vitabuntur autem agaricus, radix ireos florentinæ, salia febrifuga, centaurium minus, radix gentianæ, & similia. Itaque.

REC. Cortic. peruvian. pulverat. drach. unam, dilue in aq. font, unc. duab. f. haustus, quater aut quinques in intermissione repetendus, relicto quatuor circiter horarum inter illos haustus intervallo.

At si rigor accessionis extiterit vehementis.

REC. Cortic. peruvian. pulverat. drach. unam, flor. camemeli pulverat. scrupul. unum, dilue in aq. font. unc. duab. f. haustus quater aut quinques in intermissione similiter iterandus.

Si autem incassum adhibito eo ultimo remedio, accessio iterum redierit cum intenso rigore, tunc ad catharticam adhuc confugiendum, & in intermissione sequenti remedium sequens usurpabitur.

REC. Flor. camemeli pulverat. drach. unam, cum aq. font. unc. duab. f. haustus ter aut quater in intermissione exhibendus.

At si metuantur æstus & acrimonia à febrifugo inferenda, ut in jam memoratis casibus corporum siccorum, viscerum abdominis calidorum, pulmonum debilium, aut viarum urinariarum irritatarum vel excalefactarum.

REC. Cortic. peruvian. pulverat. drach. tres aut quatuor bull. per horæ quadrantem in aq. font. libr. una & semisse, dein inf. frigide per horas sex aut duodecim f. infusum pro

tribus aut quatuor dosib. in intermissione sumendis, relicto inter eas quatuor aut quinque horarum intervallo.

Vel, si temperanda magis adhuc febrifugi activitas loco aquæ fontanæ usurpabitur aqua pulli junioris ut similis paretur infusio.

Vel, si adhuc magis edulcorandum febrifugum.

REC. Pullum gallinaceum exenteratum, cortic. peruviani pulverat. drach. unam aut drach. duas bull. per horas tres cum s. q. aq. font. f. jusculum in intermissione sumendum, quod in eadem intermissione iterari potest.

Verùm ea formula rarò locum habet.

Vel etiam, cum temperanda est corticis peruviani acrimonia sequens parabitur mixtura quæ sæpiùs feliciter cessit.

REC. Cortic. peruvian. drach. tres, mellis Narbonensis unc. duas. f. opiata in tres doses divid. quæ in intermissione exhibebuntur.

Vel.

REC. Cortic. peruvian. pulver. drach. tres aut quatuor mell. Narbon. & sirup. capillor. vener. ana unc.

unam. f. opiata pro tribus aut quatuor dosib. in intermissione sumend.

Vel, si ulterius metuatur æstus à febrifugo inferendus.

REC. *Semin. quatuor frigid. major. mundator. drach. sex aut uno. unam, terantur in mortar. marmor. sensim affundendo aq. font. libr. duas, paretur emulsio, in quâ bull. per horæ quadrantem cortic. peruvian. pulverat. drach. tres vel quatuor inf. deindè frigidè per horas aliquot, paretur infusum pro quatuor aut quinque dosibus tempore intermissionis exhibendis.*

At in tertianâ notha in usum vocari poterunt potentiora febrifuga, si morbus mediocribus non cedat, sed cùm cautionibus requisitis. 5°. Verùm cùm tertianæ Icterus supervenerit, tunc præscribentur apozemata diluentia febrifuga & leviter purgantia, quæ parabuntur ex cichorio amaro hortensi, vel cichorio sylvestri, pinpinella hortensi, radice oxylapathi, radice enulæ campanæ, scolopendrio, camæmelo inodoro, floribus persicorum, floribus camæmeli, rhabbaro; cortice peruviano, cascarilla, sirupo florum persicorum, sirupo de cichorio

composito , & similibus. Ità.

REC. Cichor. amari hortens. & pinpinell. hortens. ana manipul. unum, scolopendrii fol. n^o. tria , camemel. inodori & flor. persicor. ana manip. semiss. cortic. peruvian. pulver. drach. duas. bull. cum s. q. aq. font. per horam ad libr. unam cola pro duab. dosib. in quarum primâ dilue sirup. de cichor. compositi unc. unam & semi. & in secundâ dosi dilue sirup. de cichor. simplicis , vel sirup. capillor. vener. unc. unam f. apozema pro duab. dosibus. quarum primam eger sumet mane jejuno ventriculo & secundam hora quarta aut quinta pomeridianâ. Uteturque iis apozematibus per tres dies , imò per quatuor & sex si casus exigat.

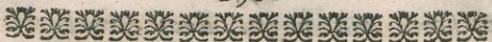
Vel , si ad prædictas indicationes adimplendas potentior apozematum requiratur activitas additâ vi aliqua aperiente.

REC. Rad. oxylapathi unc. unam. rad. enul. campan. drach. duas, cichor. sylvestr. & pinpinell. ana manipul. unum , fol. scolopendr. N^o. tria , caneros fluviatil. vivos contritos n^o. duos , millepedes lotos vivos contritos n^o. decem vel duodecim , flor. camemel. &

persicor. ana pugill. duos, rhabarb. contusi drach. unam, cortic. peruvian. & cascarill. crassiusculè pulverat. ana drach. unam & semi. bull. cum s. q. aq. font. per horam ad libr. unam cola pro duab. dosib. in quarum prima dilue sirup. flor. persicor. unc. duas, & in secunda dosi dilue sirup. quinque radic. aparient. unc. unam. f. apoze- ma pro duab. dosib. quarum primam æger sumet mane jejuno ventriculo & secundam hora quartâ pomeridiana; protrahendo apozematum horum ce usum per tres, & si casus exigat per qua- tuor, imò interdum per sex dies.

Dùm autem his utitur æger apoze- matibus, china china nihilofeciùs aliis horis & per vices requisitas ex- hibebitur, si accessiones febris tertia- næ contumaciùs redeant.

Quod ad cætera videatur in cap. 12^o.
 Curatio generalis intermittentium.



CAPUT

DECIMUM QUINTUM.

De Febre Duplici Tertiana Inter-
mittente.

IN eâ febre redit singulis diebus accessio, itâ tamen ut, quoad horam accessionis reditûs, accessiones sibi diebus alternis respondeant, vel etiam (quod contingit rariùs) alternis diebus duplex accedat paroxysmus, prout in capite 2^o. fuit expositum. Ea autem febris ut frequens in praxi observatur, itâ & duplex quotidiana, duplex aut triplex quartana rarò observantur. Duplicis tertianæ accessiones, quæ sibi imparibus diebus respondent, videntur sæpiùs inter se similes, ut & accessiones quæ diebus paribus contingunt; non autem similes videntur adedò accessiones dierum imparium cum accessionibus dierum parium comparatæ, itâ ut interdùm accessiones dierum imparium vehementiores sint vel longiores, & è contrâ dierum parium.

Causa hujus febris videtur materia febrilis in stomachi colatorio ita hospitans, ut portio ejus alternis diebus è quibusdam & determinatis ductibus excretoriis eructetur, alia autem ex aliis ductibus excretoriis diebus intermediis adeòque alternis depluat in stomachum. Quapropter ea materia febrilis seu duplex considerari poterit tum ratione diversæ portionis colatorii eâ infarctæ, tum & sæpè ratione propriæ indolis & quantitatis, ita ut accessiones determinatæ vehementiæ & durationis ab unaquaque materiâ febrili pronascentur; quod mirum sanè videbitur, si consideretur constantia reditus accessionis eâdem hora diebus alternis tum imparibus tum paribus contingentis, & similitudo quæ observatur plerumque accessionum dierum alternorum, dum in eo morbo singulis diebus excitatur accessio.

Febris hujus accessionum symptomata nunc febris tertianæ exquisitæ nunc nothæ symptomatibus præter propter similia sunt; undè patet indoles hujus morbi materiæ febrilis, quæ proindè non eadem semper est nec eâdem quantitate evoluta & supeditata è foco ad accessionem exci-

tandam; ex quibus duabus circumstantiis traditur facilè explicatio symptomatum variorum in ægris diversis aut in eodem ægro sed in accessionibus quæ immediatè sibi succedunt, durationis diversæ accessionis, vehementiæ ejus diversæ.

Causæ remotæ sunt eadem ac specierum tertianæ, ex quibus tamen torum colatorium stomachale non afficitur æquabiliter sicut in tertianis simplicibus, quod sive ex agendi modo causarum remotarum, sive ex dispositione colatorii repetendum.

Diagnôsis ex capite 2°. tùm eis, quæ jam in hoc dicta sunt facilè statuitur.

Prognôsis & curatio ex capite 12°. de intermittentibus in genere & 14°. de tertiana febre facilè eruentur. Quare ad quartanam properamus.



CAPUT

DECIMUM SEXTUM.

De Febre Quartana Intermittente.

FEBRIS Quartanæ, cujus typum & periodum in Capite 2^o. tradidimus, accessiones incipiunt cum oscillatione, pandiculatione & molesta quadam totius corporis inæqualitate, quas sequitur refrigeratio vel horror, rigor autem in morbi progressu, qui tandem magis progredienti in dies morbo fit vehementissimus; sed in quocumque gradu fuerit frigus febrile in quartana id non invadit subito sed paulatim increfcit donec pervenerit ad suum terminum, veluti cum quis hyemali tempore refrigeratur; cumque æger afficitur rigore sensu afficitur non rei pungentis ut in tertianâ sed gravantis ac velut contudentis, imò, præsertim quandò rigor vehemens fit, quasi confringentis ossa, quos dolores græci vocant *Osteocopous*. Accedente Pyrexia calor paulatim succenditur, & in principio caloris frigus aliquod velut

admixtum est , neque ut in tertianis adurens fit ac æstuosus sed submissus ; terminatur tandem accessio sudore exiguo primis diebus sed copiosiori in progressu morbi & tunc pyrexia calor intensior , extitit ; succedit deinde apyrexia seu intermissio longa in quâ ægri sæpe non videntur ullatenus ægrotare & ad consueta negocia redeunt. In eâ febre pulsus minùs frequens minùsque velox est quàm in alijs intermittentibus , tempore frigoris febrilis plurimum depressus est & magis inæqualis quàm in cæteris intermittentibus imò interdùm languidus est rarus & tardus , & licet in pyrexia fiat frequens magis & velox , is numquàm impetuosus evadit & valdè frequens & inæqualitatem aliquam semper fervat. Bilem non vomunt febre quartana effecti sed interdùm sub finem frigoris aliquid spissi , quod tamen rarò evenit. In morbi principio urina tenuis est & aquea , in ejus autem progressu colorata fit satis & crassior. Sitis , calor , dolor capitis , vigilia non adeò divexant ac in tertianâ , magis autem quàm in quotidianâ. Paroxysmorum durationes ferè ut tertianæ , interdùm longiores. Totus morbus diù durat

per menses nimirum imò per annos, difficilèque cedit remediis, tunc obstructions viscerum cum inveterascit accersere solet, è quibus morbi plurimi graves.

Causa hujus febris continens est materia febrilis spissa satis & lenta, quæ in se plurimas non gerit particulas acres & activas, unâ cum sanguinis diathesi quæ ad lentorem vergit, particularumque activarum penuriam, seu vappescentiam.

Quamobrem 1^o. cum ea materia in stomachi colatorio congesta propter particularum activarum paucitatem, difficilè ac lentè liquefcat ideò velut torpida in eo diù manebit, undè longa erit intermissio, & plusquam dies duo insumentur ad ejus liquefactionem, quò per ductus excretorios in ventriculum depluat, indeque statuetur periodus quartanæ. Cum itaque lentè solvatur fluxilitatem in suâ totalitate non simul adipiscetur, undè portio quæ fluxilior in principio facta fuerit in ventriculum depluet in sanguinem transitura, ergò sanguis in principio accessionis parùm inspissabitur ità ut accedat levis refrigeratio cum lento sanguinis per pulmones &

musculos transfluxu adeòque oscitatione pandiculatione molestaque totius corporis inæqualitate seu obscura quadam anxietate. At cum materia ea febrilis liquefacta segniter è colatorio ventriculi diffluat ac velut per portiones, ideò sanguinis inspissatio augetur gradatim adeòque similiter frigus febrile usquè ad horrorem & non ultra in morbi principio eò quod sanguis non inspissetur subito & à magna quantitate materiæ febrilis accedentis ut in febre tertianâ, proindeque per vasa capillaria non impediatur adeò ad transfluendum. Verùm in morbi progressu cum ea materia febrilis è colatorio per congestiones repetitas dilatato uberiùs & promptiùs profluat, ideò subito & abundanter in sanguinis vias transibit, eâ subito & adeò inspissabitur sanguis ut in accessionis principio excitetur rigor. Jàm verò cum in febre quartanâ laborantibus sanguis jàm lentus sit & spissus, tum vires cordis & vasorum sanguineorum non sint vegetæ ideò tempore rigoris multum inspissatus sanguis difficillimè vasa minima percurret in eisque multum hærebit, undè sensus molestus gravaminis & contusionis in toto cor-

pore; in periostæis autem utpote membranis valdè sensibilibus ac tensis sensus is excitabitur vividior si rigor intensior extiterit, qui sensus ad ossa relatus dolor est *Osteocopus* hoc est ossium frangitivus.

2°. Cùm vires cordis & sanguiferorum imò & sanguinis ipsius vegetæ non sint, cùm aliundè particulæ activæ paucæ sint in eâ materia febrili, & sanguis & materia febrilis non subito sed paulatim solventur, undè pyrexia calor paulatim accendetur, imò in ejus principio frigoris sensus identidem aliquis cùm calore admixtus erit, quòd in capillaribus nonnullis sanguis adhuc sit inspissatus. Cùm autem circulationibus repetitis materia febrilis erit soluta, quoniam nec in eâ nec in sanguine ipso abundant particulæ acres & activæ, sanguis non admodùm rarefcet nec æstuabit ut in tertianâ, undè calor ut in eâ haud excitabitur intensus ac deurens, is autem erit submissus; pulsus pariter nec magnus erit nec impetuosus nec valdè frequens, inæqualis autem percipietur quòd sanguis homogenè non solutus sit ob virium perfectè & vehementer solventium defectum. Pariter in frigore fe-

brili cum vires sanguinis trusiles in febre quartana affectis jam debiles sint & aliunde sanguis à materia febrili sat inspissetur, ea satis succumbent, quare pulsus sat depressus erit & inæqualis imò magis quam in cæteris intermittentibus, quin & interdum languescet adeò, ut rarus percipiatur & tardus; & sic in genere in eâ febre pulsus est minùs frequens minùsque velox quam in cæteris intermittentibus, sed magis inæqualis.

3°. Cum itaque in eâ febre minùs exagitetur sanguis minùsque rarefcat & incalescat, patet etiam sitim, dolorem capitis, agrypniam non adeò ægrum divexatura.

4°. Quod verò materia febrilis in ventriculi colatorio congesta fluat sub finem intermissionis in ejus visceris cavum non subito sed per portiones eaque (ut patet ex præfatis) acrem & bilefcentem non referat indolem, sed parùm activam & pituitosam, ea profectò nec ratione quantitatis nec ratione qualitatis ventriculi tunicæ nerveæ molesta erit (ut ex rationibus contrariis molesta fit in febre tertiana) ideò & ingruente accessione & postea rarò continget vomitum excitari, ex quo,

quo, cum excitabitur, materia non bilefcens non multum fapida fed vifcida tantum lenta à veteribus *pituitofa* appellata rejicietur, qualis nimirum è ventriculi colatorio fuffecta eft. Deducitur quoque ex eâ materiei febrilis indole fanguinem ingruente morbo jam parum vegetum in lentorem infignem ab eâ ducendum fore, corde de cætero arteriis venis & quibusque villis contractilibus fatis languentibus, ut antea fuit ftatutum, undè partes aqueæ è fanguinis textu lixiviofis particulis parum fætæ per renes fecernentur, indè urina tenuis aquea, quæ cruda dici confuevit, in primis accessionibus. Cum autem per repetitas accessionum pyrexias exfolvantur ulterius è fanguinis compage partes lixiviofæ imò morbificæ crassæ, idcirco progrediente morbo in accessionibus præsertim in fine pyrexia pars aquea fanguinis lixiviofa multum è renibus fecernetur, urinaque fatis colorata crassa imò interdum turbida mingetur. Ut autem circa urinas discrimina contingant ita & circa sudorem, cum enim in principio morbi fanguis non multum adhuc fuerit exagitatus nec in primis accessionibus pyrexia vehementes sint adeo,

ideò nec in accessionis fine multus pro-
licitur sudor , & è contrà (quòd ni-
mirùm ex prægressis accessionibus san-
guis fuerit exagitatus & aliquantum
solutus , tùm quòd pyrexia fiant de-
inceps vehementiores) progressò ali-
quamdiù morbo is manat copiosior.
At cùm in febre quartana ob actionum
omnium segnitiam uber adeò ut in fe-
bre tertianâ non colligatur in ventri-
culi colatorio materia febrilis , hinc
quartanæ febris accessiones interdum
non magis durabunt quàm tertianæ ,
licet illius materia febrilis segnior dis-
cussioni magis resistat , viresque cordis
& vasorum debiliores lentius eam at-
terant discutiantque. Cùm autem in
quartanâ uberior colligetur ac suppe-
ditabitur sanguini materia febrilis aut
cùm vires vitales debiliores erunt ,
accessiones diutiùs protrahentur & ac-
cessionibus tertianæ longiores erunt , si-
quidem *accessionum quarumcumque
febrilium durationes inter se compa-
ratae sunt semper in ratione compositâ
quantitatis & qualitatis febrilis tùm
& virium vite.*

Et ex eo theoremate fluit explicatio
durationis (aut diversæ sive in eadem
febre sive in diversis febribus aut ejus-

dem licet in diversis febribus) omnium accessionum febrilium & exacerbationum. Unde ponuntur sequentia corollaria.

COROLLARIUM 1. *Si materia febrilis eadem sit tum quantitatis tum qualitatis ratione durationes erunt in ratione simplici virium, sed inversâ.*

COROLLARIUM 2. *Si vires vite eadem sint, durationes erunt in ratione composita quantitatis & qualitatis materia febrilis.*

COROLLARIUM 3. *Si vires vite & quantitas materia febrilis eadem sint, durationes erunt in ratione simplici qualitatis materia febrilis, nimirum prout ejus spissitudo ac lentor aut acrimonia & mobilitas.*

COROLLARIUM 4. *Si vires vite eadem sint & qualitas materia febrilis eadem, durationes erunt ut quantitates materia febrilis.*

COROLLARIUM 5. *Durationes accessionum in diversis febribus eadem erunt; cum ex diversis rationibus simplicibus memoratis comparatis fient compensationes reciproca. Itâ V. G. si vires vite in aliquâ febre utpote vehementiores duplo velocius discutiant*

materiam febrilem datae quantitatis, vires vitales subdupla in aliâ febre idem insument tempus ad discutendam materiam febrilem subduplae quantitatis; undè accessiones aequè durabunt interdum in febribus licet diversa indolis.

Et sic de cæteris ejusmodi quoad accessionum aut exacerbationum durationes phænomenis, quorum ex jam traditis solutio facilè erui poterit.

5°. Cùm materia febrilis quartanae spissa sit ac segnis, tùm sanguis vergat ad vappescentiam partibus activis nimirum ac mucilagine tenui homogeneâ egenus particulis autem crassioribus spissis partim mobilibus onustus, præterea cordis vires arteriarum venarum ac villorum quorumvis vegetæ non sint, profectò materia febrilis attenuationi suæ ac discussioni per organa excernentia (quæ sunt renes, colatorium cutaneum & intestinale) multum resistet utcumque motibus febrilibus spontaneis ac naturalibus & quoque artificialibus per medicamenta procuratis fuerit pluries exposita, hinc morbus diù protrahetur per menses nimirum imò per annos, & inter chronicos sæpè erit recensendus. Tùm par-

ticularum crassarum quae subigi non potuerunt
 nec vi febris nec vi medicaminum in
 dies tenaciores fient minusque solubi-
 les, quod à praedictis febris, ac me-
 dicaminum viribus dissipentur neces-
 sario particulae tenuiores ac magis mo-
 biles & fluxiles, destruatque mucila-
 go illa tenuis, quae fluidis nostris
 velut menstruum proprium fluidita-
 tem consiliat homogeneam; imò cum
 ex succis digestivis in eâ febre spissis &
 inertibus è sanguine similis indolis pro-
 natis digestionem procurentur debiles
 & imperfectae etiam in intermissioni-
 bus, progenereturque chylus spissus,
 inaequaliter fluxilis, & particulis crassis
 onustus (qui nuncupari solet chylus
 crudus) is quidem à viribus organo-
 rum sanguineorum non corrigetur ut-
 potè iam parum vegetorum; idcirco
 particulae crassae in sanguine multipli-
 cabuntur magis & magis in dies cum
 caeteris malè permixtae. Igitur tum quod
 inveterascente morbo particulae crassae
 & inertes multiplicentur, tum quod
 duriores segniores minusque solubiles
 fiant, continget in visceribus (utpote
 organis delicatiori textu praeditis &
 fluidis abundanter irroratis) obstruen-
 das sensim fore arterias lymphaticas

utpote sanguiferis minori vi minori-
 que peripheriâ præditas & pari ratione
 secretorios ductus fore obstruendos
 oriendasque fore obstructions tena-
 ces, duras, adaucta visceris interdum
 mole ultrâ modum; hinc Skirri præ-
 fertim jecinoris ac lienis, & moles
 eorum viscerum aliquando stupenda
 imprimis lienis, utpote valdè extensi-
 lis quem ad viginti librarum pondus
 exercuisse aliquandò observavimus,
 Quæ sanè viscerum labes febre quar-
 tanâ diù vexatis ut plurimum contin-
 gunt, iis autem potissimum, qui diæ-
 tam malè observarunt seseque cibis
 aut abundanter aut iis crudis & indi-
 gestis saginaverunt, ut & iis quibus
 peruvianus cortex nimis aut diutiùs
 fuit administratus, prout sæpe obser-
 vavi, ab eo namque cortice ad sol-
 vendam penitus materiam febrilem ut-
 pote tenaciorem impotenti tenuius ac
 fluxilius materiæ febrilis tantummodò
 fuit attenuatum ac immutatum relicto
 crassiori indè minùs diluto duriorique
 proindè factò, cujus particulæ dein-
 cept plures sibi tenaciùs cohærent,
 crassioresque moleculas ac densiores
 efficiunt obstructionum necessariò pro-
 creatrices, ex quibus varia confecta-

ria morbosa. Quoniam verò in tali sanguinis diathesi particulas aqueas minùs permixtas esse crassioribus ac velut ab eis sejunctas nimis esse, sæpe contingit, ideò sanguinis ponitur ut plurimum constitutio cachectica, ex quâ (positis etiam in visceribus obstructionibus) explicantur facilè hydropes, qui inveteratæ quartanæ succedere solent; cui etiam succedunt interdùm febres lentæ, sive hecticæ sint, sive lentæ symptomaticæ ex aliquo viscere suppurato, item ulcera in ribiis cacœthea prout in eis, sæpè observavi, qui juxtà stagna nostra salsa degunt, quique feбри quartanæ neglectæ ac vetustæ plurimùm obnoxii sunt; imò ex eâ in pluribus fistulas observavi lachrymales; quæ omnia ex sanguine parte mucilaginosâ tenui summè orbato & acri summoperè factò ab ejus febris duratione, obstructionibus, pravis digestionibus earumque confectariis facilè deducuntur ac explicantur.

Causæ febris quartanæ sive remotæ sive antecedentes sunt quæ ad lentorem & vappescentiam sanguinem disponunt, tum subsequenter exin necessariò minorem vim cordis & sangui-

ferorum, digestionumque debilitatem; ità ut accedentibus deinceps causis procatartiacis febrium intermittentium in capite 12°. *de febribus intermittentibus in genere*, superius expositis progeneretur causa continens quartanæ antea statuta.

Sic 1°. autumno, ac potissimum cum æstati fervidiori succedit, quartanæ producuntur sæpius. Ab æstatis enim prægressæ calore nimio partium ferrosarum sanguinis tum mucilaginosarum tenuium plurimum fuit dissipatum; ex eis jacturis sanguis evasit spissus, minus actuosus, vappescens, tum vires cordis & sanguiferorum languidiores factæ sunt, digestionesque debilitatæ.

2°. Utcumque quartana febris nulli parcat ætati, certum tamen est in ætate consistentiæ ac præsertim inclinante frequentius eam excitari, quòd iis ætatibus sanguis quàm antea spissior sit ac minus vegetus, vires cordis & sanguiferorum minus sint activæ, ac digestiones fiant debiliores.

3°. Protracta diù tertiana abit interdum in quartanam, repetitis nimirum & cum æstu magno febrili tot accessionibus dissipato sanguinis tenuiori

nuiori tùm seroso , tùm mucilaginoso , tùm activo , imminutisque tandem ex morbi duratione cordis vaporumque sanguiferorum viribus , digestionibusque debilitatis , factoque sanguine spissiori ac velut vappido. Hinc & febres ardentes , sicut tertianæ diù protractæ , præcipuè si utræque autumnum attingant , in quartanam sæpè desinunt.

4^o. Vita curis ac tristitia affecta , aut studiis & gravioribus occupationibus dedita quartanæ productioni locum etiam præbet , fit enim indè ut langueant vires circulationis sanguinis , sanguis spicescat cum lentore , chylusque crassus minùsque elaboratus (digestionibus scilicet debilitatis) sufficiatur sanguini , qui etiam ulterius ab eo concipit vappescentiam.

Quartana ex descriptione ejus traditâ in hujus capituli principio cognoscitur , & à quavis intermittente distinguitur. Causæ ipsius sive antecedentes sive remotæ sive procatharticæ per relata quæsitæque innotescunt. An obstructa quoque sint abdominis viscera nec ne explorandum præcipuè per tactum.

Quartana , modò legitima fit ,

qualis est jam descripta, ac modò obstructionibus non laborent adhuc viscera, cæteris intermittentibus turtior est, intermissio enim cum longa sit conquiescit satis corpus viresque reficiuntur, ita ut æger videatur sanus & ad solita sæpè redeat negotia remediaque plura ægro sine corporis magna turba administrari possint. Accedit quod in accessione febrili vitæ non immineat periculum ut in tertiana, quòd nec frigus febrile nec pyrexia vehementiores sint. Vidimus autem antea quòd ex frigore febrili vehemente intensave pyrexia æger occumbere posset. At quartana spuria (in qua nempe calor sitis vigiliae aliaque symptomata graviora sunt) periculosior sanè est; in ea siquidem sanguis magis siccus est & acer materiaque febrilis acrior naturam redolens atræ bilis, quam vocabant antiqui, eaque febris ad hecticam sæpè ducit & tabem præsertim senes jam siccos. Quartana obstructiones viscerum sæpè accersit potissimum hepatis ac lienis; & tunc fit periculosissima; quòd non tantum eorum viscerum Skirri insanabiles sæpiùs progenerentur, sed & quòd ex iis obs-

obstructionibus superveniant hydropes
 ut plurimum lethales, aut ex tali
 statu cachectico (si accedat sangui-
 nis constitutio muriatica) pronasca-
 tur sæpius scorbutus contumax, cui,
 prout pluries observavi, superveniunt
 ulcera in tibiis cacoëthea. Quartana
 omnium febrium longissima est, &
 sæpè non solum ad menses aliquot,
 sed & ad plures annos extenditur.
 Sique per dies aliquot tempusve no-
 tabilius comescatur, levi de causa
 reviviscit, sic ut morbus totus per
 longum tempus duret, nec sanatus
 dici possit, undè quartana inter mor-
 bos chronicos recensenda. Prædicta
 siquidem sanguinis dyscrasis in quar-
 tanâ auxiliis difficilè cedit, neque di-
 gestiones in eâ corriguntur facilè, ne-
 que obstructions viscerum cum ad-
 fuerint facilè reserantur, ægrèque
 discutitur colatorii ventriculi infarc-
 tus à materia lenta & spissâ febrili,
 quo laborat semper in ea febre il-
 lud colatorium. *Æstiva quartana*
sunt breviores, autumnales verò lon-
ga, maximè qua non procul sunt ab
hyeme. aphor. 5. sect. 2. Materia si-
 quidem febrilis æstate mobilior est,
 & faciliùs attenuari ac discuti se

patitur, autumnò lentior & attenuati-
 oni magis resistit, multòque magis
 hyeme. Hinc quartanæ autumnales
 vix sanantur nisi vere, quâ quidem
 anni tempestate humores animalium
 ac vegetabilium succi fluxiliores fiunt,
 ità & pariter materia febrilis quartanæ
 torpidior hyeme adhuc facta vere ac-
 cedente fit magis mobilis & discuti
 potest per medicamenta. Sunt tamen
 quartanæ quæ resistunt per annos,
 adeò spissa tunc est materia febrilis
 vel vires vitæ debiles, adeò laborant
 tunc obstructionibus viscera, & adeò
 labefactatum est ventriculi colato-
 rium, ut spicescat in eo admodum
 materia febrilis, fiatque contumax.
 Vulgò traditur eundem hominem bis
 in vita quartanâ non affici, verum
 illud est vulgi error, constat nam-
 que observatione eundem hominem
 bis ac ter quartanâ per vitæ curri-
 culum laboravisse.

Quartana tandem liberat interdum
 à quibusdam morbis chronicis, quod
 etiam testatur Hippocrates *in libr.
 epidem. & in aphor.* Cùm illud eve-
 nit, tunc materia quæpiam morbi-
 fica lenta eos morbos procreans ad
 ventriculi colatorium fuit reducta,

ex cujus affectione producitur materia febrilis quartanæ. Ità scabies retropulsa fit interdùm causa quartanæ, cùm nimirùm materia viscida & acris colatorium cutaneum deserit, & in colatorium ventriculi à sanguine suppeditatur; hinc verò scabie iterùm apparente sanatur quartana, quòd ea materia morbifica iterùm ad colatorium cutis tunc suppeditetur à sanguine, relicto colatorio stomachali libero. Verùm exempla mutationum morborum per mutationem loci affecti à materia morbificâ satis familiaria sunt, nec de humorum peccantium metastasi jàm disquirimus.

In febre quartanâ diætâ non adeò tenuis præscribenda est ac in cæteris intermittentibus propter morbi longitudinem ne consumatur æger, ducaturque in febrem hæcticam, tantò magis quòd, cum quartanæ intermissio longa sit & sat insumatur temporis antè quàm accessio altera superveniat, ventriculus non laborat admodùm per duos dies (laborat namque semper ventriculus in intermittentibus quibusvis etiam tempore intermissionis, quidquid in contrarium asserant nonnulli, idque ex eo proba-

tur quòd eo tempore congeratur paulatim materia febrilis in ventriculi colatorio vel etiam in cavo hujus visceris prout nonnullis placet, ac proindè ventriculus in intermissione numquam perfectè se habeat ad digestionem rectè peragendas, utcumque æger interdùm tunc benè appetat alimenta, digestionum siquidem perfectio semper non responderet alimentorum appetitui, ut probari posset infinitis exemplis inter quæ afferre sufficiat plurimas epileptias arthritides ac cæphalæas aliosque morbos plures recurrentes sive per periodos sive erraticè ex vitio ventriculi ejusque digestionum, in quibus extrà paroxysmum sive accessionem ægri plurimi benè alimenta appetunt, videnturque perfectè sani) idèò duobus illis diebus à febre liberis æger nutriendus est offis paucis pane & jusculis; at ipsis accessionis diebus sumet tantum juscula. Potus erit aut decoctum radicis graminis vel radicis eichorii, aut prisana capillorum veneris, duobus autem diebus à febre omninò liberis vinum concedi potest sed aqua temperatum.

Venæ sectio in quartana multum

locum non habet , quare semel venam secuisse , & quidem semper in pyrexia accessionis quam primò observat medicus sæpè sufficet ; hæc tamen iteranda sed cum prudentia in alia accessione quâvis , si nimirum pyrexia extiterit vehementior , timeaturve ex ea visceris cujuspiam inflammatio.

At sive sanguis fuerit missus sive neutiquàm , ad purgationem quanto-cyùs deveniendum est , & quidem , si nihil obstet , primâ intermissionis die instituendam. Jàm verò si signa adfuerint saburræ turgentis in ventriculo purgandus erit æger utique per vomitum & quidem vel vino stibiato vel tartaro emetico , vel radice ipecacuanhæ pulveratâ , quorum emeticorum formulæ traditæ sunt in capite de febre malignâ. Inter autem emetica præfero sæpiùs in eo casu ipecacuanham pulveratam à granis viginti quinque ad triginta quinque exhibitam , quòd præter vim emeticam in eâ radice vis insit præstans ad incidendas materias pituitosas , quæ in quartanâ obsident ventriculi cavum ipsiusque colatorium , ac postmodùm in recessu vi quadam astrin-

gente ipecacuanha ventriculum roborat. Valet & quoque inter emetica in quartanâ radix azari, quæ non tantum vomitum ciet, sed & quæ ventriculum calefacit & roborat. Ità.

REC. rad. azari contrita drachm. duas, inf. per noctem in vini rubri unc. tribus vel quatuor f. infusum mane sumendum.

Postridie exhibitionis alicujus ex istiusmodi emeticis, die nimirum intermissionis secundâ æger purgabitur potione cathartica. Ità.

REC. sem. mundat. drachm. duas, rh. el. & sal. vegetabil. una drachm. unam, summit. chamedr. pugill. unum inf. in f. q. aq. font. & in colatur. unc. sex dissol. mann. calabr. unc. duas, f. p. mane sumend. cum regimine.

Verum si saburra in ventriculo non evidenter turgeat incipiendâ erit curatio per cathartica, quæ quidem primâ die intermissionis, si medicus jam fuerit advocatus, vel saltem secundâ præscribentur; verum acuetur potio cathartica tartaro emetico. Ità.

REC. senn. mundat. drachm. duas. rh. el. drachm. semi sal. vegetabil.

*drachm. unam. semin. contra pulve-
rat. pugill. unum. inf. in s. q. aq.
font. & in colatur. unc. sex dissol.
mann. calabr. unc. duas tartar. sti-
biat. solubil. gr. duo vel gr. tria.
f. p. mane sumend.*

In sequenti Intermessione ad alte-
randum materiam febrilem per feбри-
fuga tum ad evacuandam eam se-
quentia præscribentur apozemata.

*REC. folior. borrag. & cichor. ana
manipul. unum. fumar. manip. semi.
flor. camamel. p. jj. cortic. peruvian.
pulverat. drachm. unam & semi. cas-
carill. pulverat. scrupul. duos. sal. am-
moniac. scrupul. unum. rad. polypod.
quercin. unc. unam. epithimi pugill.
unum. rhabarb. contus. drachm. unam.
bull. per horam cum s. q. aq. font. ad
libr. unam. cola pro duab. dosib. in
quarum primâ dilue sirup. rosar. pal-
lidar. unc. duas. & in secundâ siru-
pi de quinque rad. aper. drachm. sex.
f. apozemata. primum apozema sume-
tur mane jejuno ventriculo, secun-
dum hora quarta aut quinta pome-
ridiana.*

Ager sumet apozemata duo præ-
cripta tum prima intermissionis die,
tum secundâ.

In sequente intermissione æger purgabitur potione catharticâ jam præscriptâ , at demendo ab ea tartarum emeticum si materia non turgeat , vel si vires ægri imbecilles sint.

In sequente intermissione præscribetur cortex peruvianus pulveratus cum sale ammoniaco vel etiam agarico , immò radice iridis florentinæ. Ità.

REC. China china pulverat. drach. unam. sal. ammon. pulverat. gr. octo vel decem. m. f. pulvis ex aquacichor. vel card. benedict. unc. tribus exhibendus.

Vel , si simul alvus lananda sit,

REC. Cortic. peruvian. pulverat. drach. unam. rh. el. pulverat. gr. triginta. agaric. pulverat. gr. decem. m. f. pulvis similiter exhibend.

At si potentius exigatur febrifugum, quod à nonnullis pro arcano venditatur.

REC. Cortic. peruvian. pulverat. drach. unam. rad. irid. florent. pulverat. gr. duodecim vel quindecim. agaric. pulverat. gr. octo vel decem. m. f. pulvis eodem modo exhibendus , vel etiam ex aqua fontanâ.

Quivis autem è prædictis eligatur pulveribus , is quidem saltem bis ex-

hibebitur in die, & quidem utraque à febre liberâ. Et sanè usus ejusmodi pulverum in subsequenter aliis duabus intermissionibus prorogari potest.

Si autem exhibitis per duas tresve intermissiones eis pulveribus accessiones nihilofeciùs redeant, æger erit potione catharticâ purgandus, tum deinceps sequenti utetur opiata.

REC. *China china pulverat. drach. duas, cascarill. & rh. el. pulverat. ana. drach. unam. rad. ireos florent. & agaric. pulverat. ana drach. unam & semi sal. ammon. & absinth. ana scrupul. duos. jalapp. & scammon. pulver. ana gr. triginta. flor. camamel. & rad. gentian. pulverat. ana scrupul. quatuor. cum s. q. sirup. de cichor. composit. f. opiata mollis pro usu.*

Æger sumet hujus opiatæ drachmas duas mane jejuno ventriculo singulis diebus à febre omninò immunibus, horaque elapsa hauriet jusculum cichorio alteratum. Protrahetur autem usus hujus opiatæ quousque non ampliùs redeat accessio. Deindè verò absolutâ febre per dies aliquot ut per quinque vel sex æger sumet hujus

opiata drachmam mane jejuno ventri-
culo cum prædicto jusculo.

Loco autem hujus opiatae præscri-
betur ægro decoctum illud elegans &
potens febrifugum in fine capitis 12.
descriptum.

Jàm verò si obstructionibus labo-
rent viscera tunc utendum opiata ape-
riente febrifuga & purgante ibidem
descripta. Quoad reliqua consulatur
idem caput 12. de febribus intermit-
tentibus in genere.

FINIS